

T.C.
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI (ESKİ TÜRK EDEBİYATI)
ANA BİLİM DALI

98937

DİVÂNÇE-İ KESBÎ
TRANSKRİPSİYONLU METİN
SÖZLÜK - İNDEKS
(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman

Yard. Doç. Dr. Cevdet DADAŞ

Tez Öğrencisinin Adı Soyadı

Zehra KARAKAŞ

Kütahya - 2000

~~98937~~
T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

DÎVÂNÇE-İ KESBÎ
TRANSKRİPSİYONLU METİN
SÖZLÜK-İNDEKS
(Yüksek Lisans Tezi)

Zehra KARAKAŞ

Kütahya - 2000

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum "Dîvânçe-i Kesbî Transkripsiyonlu Metin Sözlük-İndeks" adlı çalışmamın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Zehra KARAKAŞ

Zehra KARAKAŞ'ın hazırladığı " Divânçe-i Kesbî Transkripsiyonlu Metin Sözlük-İndeks" başlıklı Yüksek Lisans tez çalışması, jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oy birliği ile kabul edilmiştir.

..17..1.07..2000

Tez Jürisi _____:

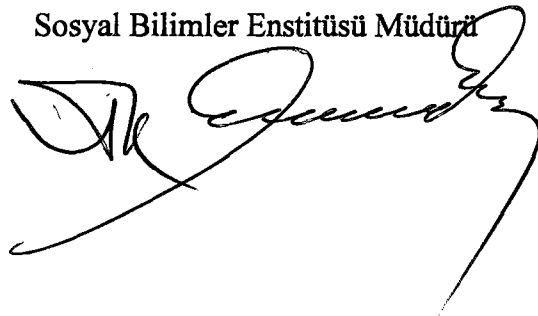
Yard. Doç. Dr. Cevdet DADAŞ (Danışman)

Yard. Doç. Dr. Abdullah ACEHAN (Üye)

Yard. Doç. Dr. Kadir GÜLER (Üye)

Prof. Dr. Ahmet KARAASLAN

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZGEÇMİŞ

1975 Yalova doğumluyum. İlkokul tahsilimi Yalova Atatürk İlkokulunda tamamladım. 1986'da Bursa İmam Hatip Lisesi, 1989'da Bursa Cem Sultan Lisesi'ne kaydoldum. 1993 yılında Dumlupınar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde üniversite öğrenimine başladım. 1997 yılında mezun oldum. Aynı yıl Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yüksek Lisans Programına girmeye hak kazandım. 1999-2000 Eğitim – Öğretim yılında, Bursa'da özel eğitim kurumlarında Türkçe öğretmenliği yapmaktayım.

ÖZET

18. asırda yaşamış olan Mustafa Kesbî'nin bugüne kadar gün ışığına çıkarılmamış "Dîvânçe-i Kesbî " adlı eserini günümüz edebiyat dünyasına kazandırmak amacıyla hazırladığımız bu tez, Dîvânçe-i Kesbî 'nin transkripsiyonlu metnidir.

Tarihçi olarak bilinen Kesbî, şiirleri gayet güzel olmasına rağmen şâirliği ön plana çıkarılmamış şahsiyetlerdendir. Hakkında ulaşılan bilgi mahdud kaynaklar sebebiyle kapsamlı değildir. En geniş bilgi Franz Babinger'in "Osmanlı Tarih Yazmaları ve Eserleri" adlı eserinde bulunmaktadır. Yapılan araştırmalar sonucunda, Mustafa Kesbî'nin Tırnovî'li olduğu kanısına varılmıştır. Önceki asırlarda yaşamış olan Mehmet Kesbî, şâir Şâhidî neslinden olup Edirnelidir. Ancak Mustafa Kesbî ile karıştırılmamalıdır.

Kaynaklarda Kesbî'nin doğum ve ölüm tarihlerine dair bir bilgi yoktur. Kesbî'nin yaşadığı dönem, eserlerinde belirtilen tarihlerden yola çıkılarak bilinmektedir.

1768 Rus seferinde bulunduğu "İbretnümâ-yı Devlet" adlı mecmua tarzındaki tarihçesinde belirten Kesbî'nin aynı yıllarda yazmış olduğu tahmin edilen bir 'divânçesi' bulunmaktadır. Bu eser İstanbul Kütüphanesi'nde 'Kesbî Divanı' adı ile no: 838'de kayıtlıdır. Araştırmalar sonucunda eserin başka bir nüshasına rastlanılmamıştır. 'Kesbî Divanı' adıyla belirtilen eser divanda olması gereken tüm özellikleri taşımadığı için divan olarak değil divânçe olarak değerlendirilmelidir. 53 varaktan oluşan dîvân 124 gazel, 1 tahmis ve 2 kıt'a'dan oluşmaktadır. Varak 4a'da bulunan der-kenar silinmiş olduğu için okunamamıştır. Dîvân üzerinde yapılan bir başka çalışmaya rastlanılmamıştır.

Şâir, kendinden önceki mümtaz şâirlerin (Fuzûlî, Nâîfî, Nedim gibi) etkisinde kalmıştır. Şiirlerinden anlaşıldığı üzere, şâir Mahallîleşme Akımı'ndan etkilenmiş, Türkçe kelime kullanımına özen göstermiştir. Şiirlerinde yabancı kelime ve tamlamalar çok kullanılmamıştır.

Kesbî hakkında yapılan araştırmalarda geniş biyografik bilgiler olmadığı gibi, eserlerini tanıtan ve edebî kişiliğini yansıtan bilgilere rastlamak da mümkün değildir. Edebî kişiliği ile ilgili tüm bilgiler şiirlerinden yola çıkılarak ortaya koyulmuştur.

Eserin transkripte edilmesinde çeşitli lûgatlerden (Osmanlıca - Arapça - Farsça) faydalanılmıştır. Dîvâçe'nin aslında, bazı kelimeler ve derkenarlardan biri silindiği için okunamamıştır.

Halk söyleyişine yakın bir dille yazılmış olan şiirler, klasik edebiyatın önemli sayılabilecek naif ve güzel şiirlerindedir.

ABSTRACT

"Kesbî Dîvânı", which is classical Ottoman poetry, which was written by Mustafa who lived in 18th Century is not known in the literature world. In order to be known in the literature world this thesis is prepared which is the text of "Kesbî Dîvânı" transcription.

Kesbî was known as a historian. Although his poems were magnificent, his poetic side wasn't in the first place. Because of the limited sources about him all the information isn't brood in scope, The wide information about him is found in "Osmanlı Tarih Yazmaları ve Eserleri" This work was written by Franz Babingr. By the end of researches Mustafa Kesbî had been presumed that he was from Tırnovi. The poet from Edirne, Mehmet Kesbî was from Şahîdî ancestors who lived in the centuries before mustn't be mixed with Mustafa Kesbî.

The date of Kesbî's birth and the place of his birth isn't known but his works of art it has been known.

In the "İbretnümâ-yı Devlet" which was short history account mecmua he mentioned his participation in Russian expedition 1768. In the same year he wrote regular divan classical ottoman poetry. This work of art is found in İstanbul Library namely "Kesbî Dîvânı", the number of the registration is 838. By the end of researches it had been found that there was no another copy of his work at art place. The work specified as the name of Kesbî Dîvânı, must appraisal as a "divançe" not "divan" because of not having all the specialities of

divan. This "divançe" contains 53 leaflets, 124 "gazel", one "tahmis" and two "kit'a". The poem in 4a hadn't been read because of cleared. Another work about this divance hadn't been found.

This poet had been under the effect of atcam of ex marudons poets like Fuzûlî, Nâilî, Nedim. It is understood from his poems that the poet was affected by the local current. He had used Turkish word and he hadn't used foreign words and phrases.

There was no extensive biographical information about him in researches. And information about his divan and his literary character was not found at any place. It was very impossible. In order to know his literary character his poems were used for that.

In order to have the transcription of his divan different languages were used like Ottoman Turkish Arabic and Persian. Some at the words were deleted therefore they had not been read.

His poems which were written in conversational language (language of people) considered great poems in classical literature.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	V
ABSTRACT.....	VII
TRANSKRİP TABLOSU.....	X
KISALTMALAR.....	XI
TEZ HAKKINDA.....	XII

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1 18. Asır Osmanlı Devletinde İdari Ve Sosyal Hayat.....	2
1.2. 18. Asır Osmanlı Devletinde Kültür - Sanat ve Edebiyat Hayatı	5

İKİNCİ BÖLÜM

2.1 Mustafa Kesbî'nin Hayatı ve Eserleri	9
2.2. Edebî Şahsiyeti	15

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

‘Dîvânçe-i Kesbî’ Transkripsiyonlu Metin.....	22
KAYNAKÇA.....	151
İNDEKS.....	153
METİNDE GEÇEN ATASÖZLERİ VE DEYİMLER	156
SÖZLÜK.....	158
ÖZEL SÖZLÜK	179
ORJİNAL METİN ÖRNEĞİ	182

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

آ	a, â	ش	ş
ا	a, e, ı, i, u, ü	ص	s
ء	’	ض	đ, ž
ب	b	ط	ṭ
پ	p	ظ	z
ت	t	ع	‘
ث	s	غ	g̣
ج	c	ف	f
چ	ç	ق	ḳ
ح	ḥ	ك	k
خ	ḥ	گ	ñ
د	d	ل	l
ذ	ẓ	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v (o, ö, u, ü, û)
ژ	j	ه	h (a, e)
س	s	ي	y (ı, i, î)

KISALTMALAR

- a. : arapça
a.g.e. : adı geçen eser
a.g.t. : adı geçen tez
ans. : ansiklopedi
b. : birleşik
c. : cemi
C. : Cilt
f. : farsça
h. : hicri
i. : isim
İsl. : İslavca
m. : milâdi
mec. : mecaz
müen. : müennes
no. : numara
O. : Osmanlıca
S. : Sayı
s : sıfat
s. : sayfa
ss. : sayfalar
v : varak
yay. : yayınları
yy. : yüzyıl
zf. : zarf
zoo. : zooloji

TEZ HAKKINDA

Türk Edebiyatı'nda dîvânlar, kemiyet ve keyfiyet itibariyle, manzum eserler arasında ilk sırada yer alır. Bu tasnif XII. asrın sonlarından XIX. asrın ikinci yarısına kadar klasik edebiyatımızın şiir ağırlıklı bir edebiyat olduğu sonucunu doğurur.

Bu uzun süre içinde, hem kendi dönemine hem sonraki dönemlere manzum ve mensur eserleriyle damgasını vuran, meşhur şâirlerin yanı sıra, kendi döneminde yaşamış ancak daha sonra kendilerinden ve eserlerinden söz edilmemiş pek çok şâirimizin olduğunu söylemek mümkündür. Belki de dönemlerinde meşhur olmuş şâirlerin gölgesinde kaldıkları için lâıyk oldukları düzeyde tanınmaktan mahrum olmuşlardır. Hatta bu şâirler hakkında eski ve yeni pek çok kaynaktan bilgiye rastlanmamakta veya var olan bilgilerin yeterli olmadığı görülmektedir. Ancak dîvânlar veya mensur eserler üzerinde metin tenkidi, transkripsiyon ve tahliller gibi yoğun akademik çalışmalar sonucunda, bir çok bilinmeyen şâirin günışığına çıkmasına vesile olunmuştur.

Bilinen ve üzerinde incelemeler yapılmış bir eserin yeniden üzerinde çalışmak, şüphesiz ki bu eserin farklı bir yönünün ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Fakat bunun yanında hacmi, muhtevası ve edebi değeri henüz bilinmeyen bir eserin, günümüze kazandırılmış olması da çok önemlidir. Bu düşünceden hareketle 18. asır tarihçi ve şâirlerinden Mustafa Kesbî'nin İstanbul Kütüphanesi no: 838'de kayıtlı "Kesbî Dîvânı" adlı eseri üzerinde çalışılmıştır.

Şâirliğinden ziyâde tarihçiliği ile bilinen Kesbî Efendi'nin dîvançesi, yaşadığı devrin siyâsî olaylarına ışık tutan "İbretnümâ-yı Devlet" adlı tarih eseri kadar önemli bir eserdir.

Kataloglarda ve kaynaklarda dîvân olarak geçen bu eser tam divan muhtevasında olmadığı için dîvânçe demek daha uygun olur. Çünkü bir divanda tevhid, münacaat, na't gibi tüm nazım şekillerinin yer alması söz konusu iken incelediğimiz eser 124 gazel, 1 tahmis ve 2 kıtadan oluşmaktadır.

Mahdûd kaynaklarda şâirin hayatı ve edebî şahsiyeti ile ilgili, yeterli bilgi bulunmamaktadır. Bu yüzden, şâirin hayatı hakkında bilgi kendi eserlerinden yola çıkılarak oluşturulmaya çalışılmıştır.

İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Ahmet ÖĞRETEN'in hazırlamış olduğu, "Mustafa Kesbî İbretnümâ-yı Devlet" adlı doktora tezinden hareketle Kesbî Efendi'nin hayatı hakkında elde ettiğimiz bilgi tez çalışmamızda sunulmuştur. "Kesbî Efendi'nin Hayatı ve Eserleri" adlı ikinci bölümdeki bilgiler haricinde başka bir bilgiye ulaşılamamıştır. Uzun yıllar Osmanlı Devlet Arşivi'nde görev yapan Ahmet ÖĞRETEN'in vermiş olduğu bilgiye göre Osmanlı arşivlerinde Kesbî'ye ait herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Şâirin edebî şahsiyeti ile ilgili bilgiye hiçbir kaynaktan rastlanmamaktadır. Transkribe ettiğimiz metinden yola çıkarak, şiirler üzerinde incelemeler yapılmış, şiirlerin edebî değeri ve şâirimizin edebî şahsiyeti hakkında bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

Kesbî Dîvânı hakkında yapılan çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde XVIII. asırda genel hatlarıyla Osmanlı Devleti'nin idarî ve sosyal hayatı ile edebiyat, sanat ve kültür hayatı, ikinci bölümde, Kesbî Efendi'nin hayatı eserleri ve edebî şahsiyeti, üçüncü bölümde ise eserin transkripsiyonlu metni, kaynakça, indeks, metinde geçen atasözü ve deyimler, sözlük, özel sözlük bölümleri yer almaktadır.

İstanbul Kütüphanesi'nde bulunan dîvânçenin tek nüsha olması sebebiyle çalışma, tenkitli metin şeklinde olmamış transkripsiyonlu metin çalışması olarak sunulmuştur. 18. asır dil özelliklerine dikkat edilerek transkribe edilen metnin bazı bölümlerinde silinmiş olan beyit ve kelimeler okunamamıştır.

Hazırlamış olduğumuz tez sonunda bulunan indeks bölümü ile eserde geçen "atasözü ve deyimler" bölümündeki numaraların birincisi gazel numaraları olup, ikincisi beyit numarasıdır.

'Dîvânçe-i Kesbî' adlı eseri, günümüz edebiyat dünyasına kazandırmak amacıyla yapmış olduğumuz tez çalışması esnasında, hiçbir yardımı esirgemeyen değerli hocam Yard. Doç. Dr. Cevdet DADAŞ'a teşekkürü bir borç bilir, hürmetlerimi sunarım.

I . BÖLÜM

18 . ASIR OSMANLI DEVLETİNDE

1 - İDARİ VE SOSYAL HAYAT

2 - SAN'AT EDEBİYAT VE KÜLTÜR HAYATI

1. 1. XVIII. ASIR OSMANLI DEVLETİ'NDE İDARİ VE SOSYAL HAYAT

1699 Karlofça Antlaşması ile gerileme dönemine giren Osmanlı Devleti 18. asır içerisinde üç kıta üzerindeki büyük gücünü kaybetmeye devam etmiştir. Siyasi gücünü kaybetmesinin yanında iktisadî ve malî sıkıntılar içerisinde zor bir dönem geçirmektedir.

Ülke içerisinde, yeniçeriler ıslah edilmez bir hal almıştır. Kültür seviyesi düşme göstermiş, medreseler görevini aksatmaya başlamış, ilim adamları sorunlara çözüm bulamaz olmuş, adalet ve sanat dünyasında gerileme görülmeye başlamıştır.

İmparatorluğun şöhretinin azalmasına karşılık Avrupa ülkelerinde yeni gelişmeler görülmektedir. Avrupa, gücünü sadece askeri sahada değil, ilim, fen ve san'at alanlarında da kendini hissettirmektedir.

Osmanlı Devleti'nin gerilediğinin bilincinde olan padişahlar, Avrupa karşısında gerilemekten, yoksulluğa düşmekten ve düzensizlikten kurtulmak için bir çok sahada Avrupa'daki yenilikleri takip ediyorlar, kendilerinde eksik olanları tamamlamaya çalışıyorlar veya Osmanlı Devleti'nde uygulanabilmek için bir dizi reformlar ortaya koyuyorlardı. Kısaca bu asır ıslahat hareketleri içinde geçmektedir.

Asrın birinci yarısında Osmanlı Devletinin başında Sultan III. Ahmet bulunuyordu.(1703-1730) III. Ahmet, yumuşak huylu ve sakin yaratılışlı idi. Eğlenceyi seven, zevk ve sefaya düşkün, sanat yönü ağır basan, hattat ve şair bir padişahı. Kendisi devlet idaresi ile uğraşmaktan kaçınmış, devlet idaresini sadrazamlara bırakmıştır. Bu bakımdan 1730 yılına kadar süren bu döneme Sadrazam Damat İbrahim Paşa dönemi demekle bir sakınca yoktur. III. Ahmet'in yirmi yedi yıllık hükümdarlığı süresince en önemli dönem 1718-1730 yılları arasında geçen ve "Lâle Devri" olarak bilinen dönemdir.

Lâle Devri, İmparatorluk dahilinde barış ve sakinlik içerisinde geçirilmek istenen bir dönemdir. Bilindiği gibi sadece eğlenceyle geçirilmemiş, devletin iç

yapılanmasında yenilikler yapılmıştır. İlk değişmeler orduda görülmüştür. Zevk ve sefa dönemi olarak bilinen Lâle Devri, halkı bunlarla rahatlatırken, halkın tepkisini üzerine çekmek istemeyerek gerçekleştirdiği batı medeniyetlerindeki yenilikleri kabulleniyor ve bunları kendi bünyesinde kullanmaya başlıyordu.

Bu devirde Said Mehmet Efendi ve İbrahim Müteferrika'nun gayretiyle matbaa kurulmuştur. Matbaanın kurulması, önemli eserlerin basılması Osmanlı Devletinin kültür hayatında yapılan önemli inkılaplarından biridir.

Lâle Devri'nde batı ile temaslar kurulmuştur. Osmanlı elçisi olan 28. Çelebi Mehmet ve oğlu Said Mehmet Efendi batı, bilhassa Fransız kültür ve medeniyetinin tanınmasını sağlamışlardır. Batı medeniyetlerinden etkilenen kültür ve sanat, henüz milliliğini kaybetmemişti. Batıdan etkilenen Osmanlı sanatı bazı çevrelerce hoş karşılanmamıştır. Sarayların, köşkların hatta İstanbul'un batı kültürü etkisiyle milli yüzleri değişmeye başlamış, bağlar, bahçeler Avrupa usulüne göre düzenlenmiş, çeşitli heykeller getirilmiş ve bunlar halkın tepkisine sebep olmuştur. Buna rağmen yenilikler devam etmiş, Kağıthane'de, Haliç'te, Beşiktaş ve Üsküdar'da çeşitli saraylar, kasrlar, köşkler yapılmış, buraları önemli eğlence yerleri haline getirilmiştir. Saraylardan saraylara, köşklere gidilmekte, düğünler, sünnetler ihtişamlı yapılmaktadır. Lâle çeşitlerinin bol olduğu bahçelerde zarif sohbetlerin ve gezilerin yapıldığı bilinmektedir. Bu dönem içerisinde İstanbul gerçekten görülmeye değer güzelliكتedir. Zevk ve sefaya düşkünlüğün yanı sıra padişahın ve sadrazamın sanata ilgilerinden dolayı şiir ve musiki alanında çok önemli sanatkârlar yetişmiştir. Şairler de bu sefa seline kapılmış, Dîvân Edebiyatı'nın en önemli şahsiyetlerinden Nedim bu dönemde yetişmiştir.

Devletin bu sükûn içerisindeki görünüşüne rağmen İran siyaseti bozulmuş halk devlet erkânının bu şaşaalı yaşantısından rahatsız olmaya başlamıştı. Bu sırada Yeniçeri Ocağı'ndan Patrona Halil ve on yedi arkadaşı (1730) ayaklanma başlatmış daha sonra isyancılar çoğalmıştı. İsyan İstanbul'da yapılan yeniliklerin alt üst edilmesi ve III. Ahmet'in tahttan feragati ile sonuçlanmıştır.

III. Ahmet'in yerine geçen I. Mahmud (1730-1754) tahta geçer geçmez ilk iş olarak isyancıları susturmuştu. I. Mahmud da III. Ahmet gibi sanata düşkün, şiir ve

musikiyi seven bir padişaktır. Humbaracı Ahmet Paşa'nın kurduğu Avrupa ordularına benzeyen silahlı bir Humbaracı bölüğü bu dönemde kurulmuştur.

III. Mustafa (1754-1774) döneminde Osmanlı - Rus ilişkisi devam etmiş ve Küçük Kaynarca Antlaşması yapılmıştır. I. Mahmud ve III. Mustafa zamanında Osmanlı Devleti'nde Avrupa usulü olarak ordu kurulmuş, Mühendishane-i Bahr-i Hümayûn gibi Fransız tekniği ile Deniz Harb Okulu oluşturulmuştur. Bu Osmanlı'nın askerî alanda Avrupalılaşmasının örneğidir.

III. Mustafa'dan sonra (1774-1789) yılları savaşların yoğun olduğu bir dönem olup I. Abdülhamit'in tahta geçtiği dönemdir. I. Abdülhamit döneminde bir çok düzenlemeler yapılmıştır. Topçu ve Lağımcı ocaklarının ıslahatına çalışılmış, ayrıca III. Mustafa döneminde kurulan sürat topçularının mevcudu arttırılmıştır. İbrahim Müteferrika'dan sonra kısa bir müddet daha faaliyet gösteren fakat ilgisizlikten ötürü geçici olarak faaliyetini yitirmiş olan matbaacılığın tekrar canlandırılması bu dönemde olmuştur.

Asrın son padişahı III. Selim'dir (1789-1808). III. Selim, Fransız İhtilali'nin gerçekleşmiş olması ve Osmanlı Devletinde Fransız İhtilali'nin yarattığı sarsıntılar sonucunda önemli bir dönemin padişahıdır. Dönemi çeşitli iç ve dış karışıklıklarla geçmiştir. Ordu ıslah edilmeye çalışılmış, Yeniçeri Ocağı yerine Avrupa usulünde bir ordu kurma çabasına girilmiş, Nizâm-ı Cedîd ordusu kurulmuştur. Yapılan Avrupai değişiklikler bazı zümrelerce hoş karşılanmamıştır.

III. Selim, dönemin diğer padişahları gibi ince ruhlu, sanata önem veren, bestekâr ve şâir bir padişaktı. Islahatlarına karşı olanlar tarafından başlatılan Kabakçı Mustafa Paşa İsyanı, padişahın sakin ve merhametli tabiatı yüzünden engellenememiş, kendisinin tahttan indirilmesine ve öldürülmesine sebep olmuştur.

Böylece XVIII. asır siyasi, askerî ve iktisadî karışıklıklar içerisinde son bulmuştur.

1. 2. XVIII. ASIR OSMANLI DEVLETİNDE SANAT, EDEBİYAT VE KÜLTÜR HAYATI

Kültür hayatının en önemli öğelerinden biri olan sanat ve edebiyat, toplumların siyasi ve içtimai durumlarından etkilenmektedir. XVIII. asır edebiyat hayatında içtimai değerlere ve siyasi olaylara göre gelişme ve duraklama görülmektedir.

XVIII. asırda dîvân şiiri önceki yıllara göre ahenk ve zenginlik bakımından olgunluk düzeyine gelmiştir. XVII. ve XVIII. asırda Dîvân Edebiyatı asırlardır etkisi altında kaldığı İran Edebiyatını örnek almayı bırakmıştır. Bunun nedeni; kendi şiirinde sağlam çizgiler oluşturulmuş, İran Edebiyatı eserleriyle kıyas yapılabilecek düzeyde muhteşem eserler verilmiş olmasıdır. Bir başka sebep ise yıllardır sürüp gelen İran savaşları yüzünden usanmış olan Osmanlı'nın İran'a karşı her konuda tepki ve küçümseme göstermiş olmasıdır. Yeni yetişen şairler İran şairlerini örnek almak yerine dîvân şairlerinin açmış olduğu yoldan ilerliyorlardı. Fakat bu durum, söylenişte ve düşünüşteki benzerlik, birbirinin tekrarı, benzer eserler ortaya çıkmasına sebep oluyordu. Bu tekrara düşme korkusu şairleri yenilik aramaya sürüklüyordu.

Dönemin içtimai olayları gerileme göstermekte olmasına rağmen geleneksel ve klişeleşmiş dîvân şiirinde önceki yılların getirmiş olduğu köklü sanat anlayışı devam etmiş XIX. asır başlarına kadar çok büyük değişiklikler göstermemiştir.

Bu asırda yetişmiş şairler eskilerin etkisiyle, onların çizdiği estetik formda ilerleme göstermişlerdir. Yalnızca Nedim'in yepyeni bir üslûbu samimilik ve söyleyiş farklılığıyla, Şeyh Galib'in Sebki Hindî akımı etkisinde yazdığı kendi değişimiyle "bir başka lûgat tekellüm etmiş" olması bu asrın edebi farklılığıdır.

XVIII. asırda sanatta yapılmış olan yenilikler aslında -bir kaç hariç- önceki yıllarda görülen özelliklerin daha kuvvetlenmiş şekilleridir.

Bu özellikler içerisinde ilk olarak zikredilmesi gereken, temelleri XIV. ve XV. asırda atılmış olan ve bu asırda kuvvetle etkisini hissettiren Mahallîleşme

Cereyanı'dır. XVIII. asırda birinci sınıf şairlerin eserlerinde (Nedim) İstanbul Türkçe'si en iyi şekilde kullanılmış olup, edebiyatta yerleşme görülmüştür. Bu yerleşme çıkışı ile mahalli konular şiire girmiş, halkın yaşantısı konu edilmiş, dil sadeleşmiş, halk söyleyişlerine ve mesellere yer verilmiştir. Halkın âdet ve ananevi özellikleri şiirde görülmüştür.

Mahallileşme Akımı'nın bu derece hızlı yayılmasında Lâle Devri'nin etkisi büyüktür. Lâle Devri sefa ve eğlence çağı olduğu kadar ihtişamlı bir geçmişin son demlerinin yansımasıdır. Bu devir İstanbul'da sanatın doruğa çıktığı dönemdir.

İstanbul'un görkemli bir hal alması, artık şiirlerdeki acem şehirlerinin isimlerini ve teşbihlerini geride bırakmıştır. İstanbul'un güzellikleri şiirlerde anlatılır olmuş, İstanbul şairlerin elinde, ebedî ve edebî bir hal almıştır.

Lâle Devri'nde şairler içtimai hayatın içerisine girmiş, halkın duyuş ve düşünüşünü benimsemişlerdir. Dîvân Edebiyatı'nın mazmunlarında ve teşbihlerinde değişiklik yapılmıştır. Kalıplaşmış mazmunlardan, sevgili tasvirleri değişmiş, aşık ve sevgiliyle birlikte aşk mazmunu farklı bir yüz kazanmıştır. Nedim sayesinde değişim gösteren aşk, neşeli ve şuh bir hayatın aşk anlayışı haline gelmiş, birkaç şeyh şair dışında beşerî aşk olarak kalmıştır. Tasavvufî aşk Şeyh Galib gibi şairler haricinde pek kullanılmamıştır.

Hatta Nedim mazmunlarda yaptığı yeniliklerle kalmayıp, klasik nazım biçimlerini bir yana bırakıp, hece vezniyle türkü, koşma söylemiştir. Eskiden beri murabba olarak bilinen ve bestelenebilen nazım şekli, türkü ve koşmanın etkisiyle değişerek şarkı adını almış, şairlerce benimsenmiştir. Hatta klasik dîvân geleneğinden uzaklaşmamış olan Şeyh Galib dahi şarkı türünde eserler vermiştir.

Şiirlerinde tasavvufî neşvenin en çok görüldüğü şair Şeyh Galib'tir. Bütün eserlerini klasik dîvân şiiri geleneğine bağlı kalmış olarak yazan usta şairlerden biridir. Kelime hazinesi çok geniş, eskilerin kullanmadığı kavram ve terkipleri kullanan şair tasavvufî düşünceyi yaşam tarzı olarak belirlediğinden dolayı sanatına bunu aksettirirken aşk neşvesiyle yansıtmıştır. Sebki-Hindi akımı etkisiyle anlatmak istediği düşünce açıkta değil derinlerdedir. Şeyh Galib tasavvuf edebiyatının ve Sebki-Hindi akımının etkisiyle söz sanatlarından ziyâde mânâ ve hayâl derinliğine

önem vermiş, dönemin en önemli şairlerinden biri olmuştur. Zarif bir eda, ince bir dil, hayal kuvveti çile ve ızdırap hemen tüm şiirlerinde görülmektedir. Daha önceleri Nâilî ve Neşâtî'de görülen fakat asıl gücünü Şeyh Galib'de gösteren Sebki-Hindi akımı iç içe geçmiş girift hayaller ve mecazların sınırlarını genişleten ve bir çok şairi etkileyen bir akım olmuştur.

Nâbî ile başlayan ve XVIII. asırda devam eden "hikemî şiir" in bu asırda en önemli şairi Koca Ragıp Paşa'dır.

Şeyh Galib'le tasavvufî düşünce süzgecinden geçmiş soyut anlatımlı şiir, Nedim'de yaşama neşesine bürünmüş, Koca Ragıp Paşa'da ise hikemî bir hal almıştır. Şiirde hayaller yerine, öğüt verme, yol gösterme, hikmetli söz söyleme dönemin bazı şairleri tarafından benimsenmiştir.

Bu asrın nesir lisânında da XVII. asra göre sadeleşme görülmektedir. Özellikle tarih ve tezkire yazarları sade bir dil kullanmayı tercih etmişlerdir. Mahallileşme cereyanı etkisini nesir üzerinde de göstermiştir. Hüner gösterme amacıyla nesir eserlerinin dilini ağırlaştırma geleneği tamamen değişirse de sade bir dil kullanılmış, pürüzsüz ve samimi ifadelerle eserler verilmiştir.

XVIII. Asırda Yetişen Başlıca Dîvân Şairleri:

Nedim, Şeyh Galib, Osmanzade Tâib, Nâzım, Kâmî, Nâbî, Nâhifî, Sakıp Dede, Sâlim, Hâmî, Şeyhülislam Es'âd Efendi, Tırsî, Râsih, Münîf, Belîg, Nevres-i Kadîm, Haşmet, Kânî, Neş'et, Nesib Dede, Selim, Râşit, İzzet Ali Paşa, Neylî, Seyyid Vehbî, Çelebizâde Âsım, Koca Ragıp Paşa, Sümbülzâde Vehbî, Surûrî, Enderunlu Fâzıl, Fıtnat Hanım Esrâr Dede ve İlhamî (III. Selim)dir.

II . BÖLÜM

MUSTAFA KESBİ

1 – HAYATI ve ESERLERİ

2 – EDEBİ ŞAHSIYETİ

2.1. HAYATI VE ESERLERİ

Mustafa Kesbî hakkında Prof. Dr. Coşkun ÜÇOK'un çevirisini yapmış olduğu Fransız Babinger'e ait "Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri" adlı eserde bilgi bulunmaktadır. Rıfat Osman'ın "Edirne Rehnümâsı" ve Bursalı Mehmet Tahir'in "Osmanlı Müellifleri" adlı eserleri kaynak gösterilerek; Edirneli olan Mustafa Kesbî'nin 1641'de ölen hemşehrisi Mehmet Kesbî (1051/1641) ile karıştırılmamasını belirtir. Fransız Babinger, kaynak olarak gösterdiği eserlerde böyle bir bilgi mevcut olmadığı halde her ikisinin de Edirneli olmasından dolayı aralarında akrabalık bağı olduğunu belirtir: "Çünkü her ikisi de Edirneli Şâhidî Çelebi (ölm. 901/1494)'nin halefleri olarak gösterilir"¹

Bunun dışında biyografik kaynaklarda Mustafa Kesbî'ye ait başka bir bilgiye rastlanmamıştır.

Bursalı Mehmet Tahir'in "Osmanlı Müellifleri" adlı eserinde Kesbî hakkında şu bilgiler verilmektedir. "Ketebe-i devletten olup Edirnelidir. İbretnümâ-yı Devlet ismiyle yazdığı mecmua kılıklı tarihçesi (1182) Rusya seferi mübeyyin olup gayrı matbûdur"². Belirtildiğine göre "İbretnümâ" adlı bir tarihin olduğu söz konusudur, fakat bu kaynaktan bahsedilmemiştir. Bursalı Mehmet Tahir eserinde Mustafa Kesbî'nin "İbretnümâ-yı Devlet" adlı eserinin bir nüshasının Müze-i Osmânî kütüphanesinde bulunduğunu belirtmiştir. Fakat Arkeoloji müzesi olan Müze-i Osmânî kütüphanesinde böyle bir eser bulunamamıştır. Bir nüshanın bu

¹ BABİNGER, Fransız, Osmanlı Yazarları ve Eserleri (Çev: Prof. Dr. Coşkun ÜÇOK) Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1982, s. 325.

² Bursalı Mehmet Tahir, Osmanlı Müellifleri, C. III., İst. 1342, s.131.

kütüphanede olmadığı Ahmet ÖĞRETEN'in doktora tezinde de belirtilmiştir.³ Böyle bir kayıt, Necdet ÖZTÜRK'ün yaptığı el yazmaları kataloğunda da bulunamamıştır.⁴

Rıfât Osman'ın eserinde ise Kesbî hakkında şu bilgi verilmektedir: "Kesbî Mustafa Efendi, Edirne'de zuhur eden füzelâlardan olup "İbretnümâ-yı Devlet" isminde (1182) Rusya seferine ait bir tarihçe yazmıştır. Eser-i mezkûrun bir nüshası Müze-i Hümâyûn kütüphanesindedir."⁵

Rıdvan CANIM'ın hazırladığı "Başlangıçtan Günümüze Edirne Şairleri" adlı eserde, dîvân sahibi, Edirneli şairlerden biri olarak gösterilen Kesbî Mustafa Efendi hakkında şu bilgiler verilmektedir. "Sultan III. Mustafa (1757-1774) devrinde yetişen şairlerden Kesbî'nin asıl adı Mustafa'dır. Kesbî Mustafa Efendi Edirne'de doğmuş, öğrenimini tamamladıktan sonra Dîvân-ı Hümâyûn katipleri arasına girmiştir. Kesbî Mustafa Efendi'nin 1182/1768 Rusya seferini anlatan İbretnümâ-yı Devlet adında mecmua tarzında bir tarihçesi vardır."⁶

1768 Rus seferini konu alan bir eserin 1640 tarihinde vefat etmiş olan Mehmet Kesbî'nin eseri olamayacağı belirtilmiş ve bu eserin Mustafa Kesbî'nin eseri olduğunu doğrular nitelikte olduğu ve tarihçiliğinin yanında güzel şiirler yazan bir şair olduğu Rıdvan CANIM tarafından belirtilmiştir.⁷

Osman Rıfât ve Bursalı Mehmet Tahir'in eserlerini kaynak gösteren Fransız Babinger Kesbî'nin Edirneli şair Şahidî neslinden olduğunu söylemiştir. Oysa Bursalı Mehmet Tahir eserinde, Mehmet Kesbî'nin Şahidî neslinden olduğunu (1151)'de vefat ettiğini ve Kasımpaşa'ya defn edildiğini söyleyerek Babinger'in bu

³ ÖĞRETEN, Ahmet, Mustafa Kesbî İbretnümâ-yı devlet, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İst., 1996.

⁴ ÖZTÜRK, Necdet, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesindeki Tarih Yazmaları, Türk Dünyası araştırmaları Dergisi, S.63, İst. 1989, ss. 129-175.

⁵ OSMAN, Rıfât, Edirne Rehnümâsı, Edirne 1920 / H. 1336, s. 109.

⁶ CANIM, Rıdvan, Başlangıçtan Günümüze Edirne Şairleri, Ankara 1995, s. 16.

⁷ A.g.e., s. 405.

düşüncesinin yanlış olduğunu kanıtlar ve Mehmet Kesbî ile Mustafa Kesbî'nin karıştırılmamasını belirtir.⁸

Ahmet ÖĞRETEN'in doktora çalışmasında belirtildiğine göre; İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde Mustafa Kesbî'nin "İbretnümâ-yı Devlet" üzerinde iki adet mezuniyet tezi yapılmıştır. Yapılan bu tezlerde Osman Rıfat, Babinger ve Bursalı Mehmet Tahir'in eseri kaynak gösterilerek Kesbî'nin Edirneli şair Şâhidî neslinden olduğu kaydedilmiştir. Oysa adı geçen eserlerde böyle bir bilgiye rastlanmamıştır. Ahmet ÖĞRETEN'in çalışmasında bu husus şöyle anlatılmaktadır. "Halbuki adı geçen eserlerde Kesbî'nin Şâhidî ile olan ilişkisine dair bir kayıt yoktur. Bu iddia muhtemelen Osman Nuri Peremeci'nin kaynak göstermeksizin Mehmet Kesbî için verdiği şu tuhaf malumattan yapılmış hatalı bir aktarma olsa gerektir." Şâir Şâhidî merhumun torunlarından biri olan Kesbî, Edirne Sipahilerinin ve dîvân katiplerinin hatırı sayılılarından olduğu gibi bir çok memuriyetlerde de bulunmuş, eskilerden yaşlı bir adam idi. Müretteb Dîvânı olduğu gibi, söylediği tarihleri de toplayarak ayrıca cönk yapmıştı...."⁹

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi'nin "Kesbî Mustafa Efendi" maddesinde, "Dîvân şairi Müverrih (XVIII.a.) Edirnelidir. Divân-ı Hümâyun katiplerindedir. 1768 Rus seferini ele alan İbretnûma isimli tarihinden bu yıllarda hayatta olduğu anlaşılmaktadır. Dîvânı vardır. (İ. Ü. Ktp. No:838)" denilmektedir.¹⁰

Kesbî'nin Dîvânçesinde bir beyitte eseri hakkında şu bilgi verilmiştir.

"Bizi bir semte etti muktezâ-yı bahtı kim Kesbî

Sana anılınca yok mecmua' u dîvândan gayri"

(121/5)

Bu beyitte Kesbî'nin kendi dilinden, tarih mecmuası ve bir dîvâna sahip olduğu anlatılmaktadır.

⁸ Bursalı Mehmet Tahir, Osmanlı Müellifleri c. III, İst., 1342, s. 131.

⁹ ÖĞRETEN, Ahmet, a.g.t., s. 13.

¹⁰ Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Dergah Yayınları, C: V, İst. 1982, s. 292.

Üzerinde çalışma yaptığımız bu eser İstanbul Kütüphanesi No: 838'de Kesbî Dîvânı adıyla kayıtlıdır. 53 varak, 124 gazel, 1 tahmis ve 2 kıt'adan oluşmaktadır. Kataloglarda ve kaynak eserlerde verilen bilgilere göre eser divan muhtevasında olmadığı için bizce divançe demek daha uygun görülmüştür. Gazeller genellikle 5 ve 6 beyitten oluşmasına rağmen yedi, sekiz, dokuz hatta on beyitten oluşan gazellere rastlamak mümkündür. Aruz vezninin Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün ve Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün gibi çok kullanılmakta olan kalıplarında yazılmış şiirlerin yanısıra diğer kalıplardan yazılmış olan gazeller de bulunmaktadır. 1b ve 11b'deki derkenarlar kıt'a nazım biçimi ile yazılı tarihlerdir. 4a'da bulunan derkenar ise silindiğinden okunamamıştır. Eser ciltli olup mıkleplî ve zencireklidir. Hattı ta'liktir. İstinsâh ve müstensihi hakkında bilgi kayıtlı değildir. Gazeller alfabetik sıraya göre isimlendirilmiş olup bazı harflerde (ş, r, ñ gibi) isimlendirme yapılmamıştır. Söyleyiş kolaylığı düşünülürse kafiye sonu e, r, m, n gibi harflerle biten gazel sayısı daha çoktur. Bazı gazelleri ise gazel-i bahariyye ve gazel-i engûr gibi özel başlıklarla belirtilmiştir. Eserin kapağında "Gazeliyât-ı Kesbî Efendi" kaydı, zahrında ise "Dîvân-ı Kesbî" kaydı bulunmaktadır. Serlevhâsının hemen altında sürhile (kırmızı mürekkeble) yazılmış başlık şöyledir. "Gazeliyât-ı Kesbî Efendi mürettib-i âlâ huruft-teheccür". Bu başlığın hemen yanındaki dört beyitlik derkenâr, yine sürhile yazılmış ve şu başlığı taşımaktadır. "Şerh-i Tırnovî'de Bâzârlık Câmii'nin tarihidir". Sözü edilen derkenâr:

"Haseki Ahmet Ağa zât-ı celîllül kadrin

İde ikbâline tevfikını yaver-i Mevlâ"

beytiyle başlamaktadır. Varak 11b 'deki derkenârda da "Şehr-i Tırnovî'de 'Imâret Medrese Câmii'nin tarihidir" başlığı bulunmaktadır.

Varak 1b 'deki derkenârın son beyti şöyledir:

"Dedi gûş eyleyüb itmâmını Kesbî târih

Oldu bu mâbed âli eser zîb-ârâ"

Varak 11b 'de ise son kıta:

"Dedi ta'mirine menkûtle Kesbî tarih

Kıldı Ahmet Ağa bu câmi-i rânâ-yı cedîd"

sene 1208

Her iki kıt'a sonunda da "sene 1208" tarihi kayıtlıdır. Varak 53'te bulunan hâtime sonunda "fi Ca, sene 1203" tarihi vardır. Buradan anlaşıldığı üzere Kesbî Dîvânı 1203'te bitmiş olup derkenârlar 1208'de başka bir hat ile yazılmıştır. Dîvân bittikten beş yıl sonra Tırnovî'de bulunan camiiler hakkındaki derkenârlar Mustafa Kesbî'nin Tırnovîli olabileceğini düşündürdüğü gibi Edirneli olup Tırnovî'de bulunmuş olma ihtimalini de doğurmaktadır. Eserden hayatına dair başka bir bilgi çıkarılamamıştır.

Kaynak eserlerde Kesbî Efendi'nin Divân-ı Hümâyun katiplerinden olduğu bilinmektedir. Ahmet ÖĞRETEN'in verdiği bilgilere göre Kesbî yüksek derecede bir memurdur ve Dîvân-ı Hümâyun'un muhasebe bölümünde çalışmaktadır. İbretnümay-yı Devlet adlı eserinde Kesbî'nin kendisinden bahsettiği "Orduyu Hümâyun Edirne sahrasına vasıl (36a) olduktan sonra paşa-yı mûmâ-ileyh ısakçı mabeyine vusûl ve mevcut olan askeri toska ve bebrâr ta'bir olunan Arnebûd zimmilerinden olduğu meşhûd-ı acizânem olup"(35b, 36a) ifadesinden Mustafa Kesbî'nin 1182 seferi münasebetiyle cepheye hareket eden ordu Edirne'ye geldiğinde ısakçı'da bulunduğu anlaşılmaktadır.¹¹

Kesbî Efendi'nin bulunduğu yerler mevzûnda yine tarih eserinde Hotinde bulunduğu, Osmanlı Devleti'nin mali işlerinin yürütüldüğü Bâb-ı Defterî'de görev aldığı, bugünkü manada görevinin müfettişlik olduğu belirtilmiştir. Mustafa Kesbî'nin Kafkasya ve Çerakise taraflarında iki defa bulunduğu belirtilip ikinci bulunuşu 1774'de Küçük Kaynarca Antlaşması ile noktalanın sefer sonucunda olduğu belirtilmiştir.¹²

¹¹ ÖĞRETEN, Ahmet, a.g.t., s. 16.

¹² A.g.t., ss.18-19.

1209 senesinde Halep'te gayri müslimlerin gümrüklere verdiği zararın Kesbî tarafından anlatılmasından, Kesbî'nin bir dönem Halep'te mübâşirlik görevinde bulunduğu anlaşılmaktadır.¹³

Mustafa Kesbî'nin hayatı ve eserleri hakkında bu bilgiler haricinde başka bir bilgiye ulaşmak mümkün olmamıştır.

Uzun yıllar Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde görevde bulunan Ahmet ÖĞRETEN, arşivde yaptığı araştırmalar sonucunda Rus defterlerinde bazı kayıtlar bulunmakla birlikte bunların Mustafa Kesbî ile ilgili olduğu hususunda kesin kanaat olmadığını belirterek, Osmanlı Arşivleri'nde kesin bir bilgiye ulaşmanın mümkün olmadığını ifade etmiştir.

Bursalı Mehmet Tahir'in Osmanlı Müellifleri adlı eserinde bahsettiği üzere karıştırılmaması gerektiği bildirilen, Edirneli Şahidî soyundan olan Mehmet Kesbî'nin "Ola Kesbî Efendi'nin makamı cennet-i me'vi" tarihî mısrasında gösterdiği (1050) tarihinde vefat ettiği bildirilmektedir.¹⁴ Oysa Mustafa Kesbî'nin hiçbir kaynakta kaç yılında vefat ettiği ve kabrinin nerede olduğuna dair bir bilgi yoktur.

Aynı eserde Mehmet Kesbî'nin bir kıtası verilmiştir. Mustafa Kesbî'nin kaynakta gösterilen beyti ise şöyledir:

"Uşşâk kebuster gibi hem dâm-geş olurlar

Zirâ ki muhabbetdedir anlar kümesiyle"

Fakat bu beyit, üzerinde çalıştığımız Kesbî Dîvânçesinde bulunmamaktadır. Kesbî'nin başka bir eserine ve hakkında başka bir kaynağa ulaşamadığımız için beytin nereden alındığına dair bir bilgi elde edilememiştir.

Eski eserler kataloglarında ve bizzat İstanbul'daki kütüphanelerde yapmış olduğumuz katalog taramalarında Dîvânçenin bir başka nüshasının varlığına rastlanmamıştır. Tek nüsha olup İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde 838 nolu kayıta mevcuttur.

¹³ A.g.t., s. 20.

¹⁴ Bursalı Mehmet Tahir, a.g.e., C: III, s. 131.

2.2. EDEBÎ ŞAHSİYETİ

Kesbî Efendi hakkında ulaşabildiğimiz kaynakların hiçbirinde Dîvânçe-i Kesbî hakkında ayrıntılı bir bilgiye rastlanmamıştır. Eserden bahsedilmediği gibi Kesbî'nin edebi şahsiyeti ile ilgili bir bilgiye rastlamak da mümkün olmamıştır. Yapmış olduğumuz transkripsiyonlu dîvân metni çalışmamız sonucunda beyitlerden yola çıkarak, Kesbî'nin edebi şahsiyetini ortaya çıkarmaya çalıştık.

XVIII. asır dîvân şiiri, önceki devirlere göre ahenk ve zenginlik açısından olgunluk düzeyindedir. Dönemin başında Lâle Devri'nin yaşanmış olmasının dîvân şiirine etkisi büyüktür. Dîvân şiirinin en önemli üstadlarından biri olan Nedim bu dönemde yaşamış ve kendisinden sonra yaşamış bir çok şairi etkilemiştir. Hatta Nedim Dîvân şiirinde yeni bir çığır açmıştır. Bu yenilik Mahallileşme Akımıdır.

Kesbî Efendi'nin Dîvânını incelediğimizde ilk göze çarpan özellik, mümtaz şair Nedim'den etkilenmiş olmasıdır. Kesbî'nin şiirlerindeki hayat anlayışı Nedim'in hayata bakış açısıyla hemen hemen aynıdır. Geleneksel şiir özelliklerini koruyan Kesbî, hayatı zevk, eğlence ve neş'e çerçevesinde ele almaktadır.

Gürgân gibi ağyâr kaparlar seni zinhâr

Serd oldu hava çıkma koyundan kuzucâğım.

Nedim'in "kuzucâğım" redifli şarkısına benzer bir beyit Kesbî'nin gazelinde bulunmaktadır.

Dilkülündüğüne bakmadı göründü ağyârın sakın

Sürüden ayrılma ey süt kuzusu kûyunda yat

(14/5)

Yine Kesbî'nin bu beyitleri Nedim tarzı şiirlerine örnek olmaktadır.

Rüzgârın buldu kullan sandal-ı sehpâyı sür

Keşî-i 'ayşa kenâr-ı bezmde yelken kapat

(14/2)

* * *

Kim olur daireye şimdi o rakkas güzelin

Koyuna girmeğe saat gibi delâlde gezer

(40/2)

* * *

Salındık serv kadd bir yâr ile seyr-i kenâr itdik

Açup gül gonca-i tab'ı safâ-yı nev-bahâr itdik

(73/1)

* * *

Yine bir taze sevdim eski dildârı değiştirdim

Hevâ-yı aşka râm oldum yine yâri değiştirdim

(85/1)

Kesbî'nin şiirde Nedim'den başka Fuzûlî ve Bâkî'nin tesirleri de görülmektedir. Hatta tasavvufî bakımından Nâilî ve Neşâtî'den hikemî beyitler söyleme yönünden Nefî'den etkilendiğini söylemek de yanlış olmaz.

Kesbî'nin: Arzû-yı la'l-i yâr ile ölürsem toprağım

Teşne-gân-ı hecre ey hazan hep peymâne yâp

(10/3)

bu beyti Fuzûlî'nin su kasidesindeki beytiyle özdeş sayılabilecek kadar yakın anlamdadır.

Fuzûlî: Dest-bûsi arzûsuyla ölürsem dostlar

Kûze eylen toprağım sunun ânınla yâre su

Yine Fuzûlî'nin "gayri" redifli gazeline benzer olan başka bir beyit ise şöyledir:

Fuzûlî: Ne yanar kimse mana âteş-i dilden özge
 Ne açar kimse kapum bâd-ı sabadan gayrı
 Kesbî: Bir ağlar yok benimçün dide-i giryândan gayri
 Bir anlar yok görüp halim dil-i nâlândan gayri

(121/1)

Kesbî kendinden önceki şairlerden etkilenmiş ve isimlerini övgüyle şiirlerinde zikretmiştir.

Nazî olmaz edâyı nazmına sabit gibi Kesbî
 Hasîb-i nükte-perverdir zemânın şimdi Nâbîsi

(116/6)

Kesbî hemen her şiirinde mahlas olarak Kesbî veya Kesbiyâ ismini kullanmış ve kendine övgüde bulunmuştur.

Okudukça nola şi'rim yakarsa dilleri Kesbî
 Şerer-i îsârdır âteş gibi sûziş-i harâretle

Kesbî şiirlerinde tema olarak, aşk, ızdırap, edeb, gönül, bahar, tasavvuf gibi geleneksel dîvân şiiri konularını işlemiştir. Kesbî'deki aşk çoğunlukla beşeri aşktır.

Biz de bir gonca ile açılırız gülzâre
 Sabret ey bülbül-i dil vakt-ı gülîstan gelsin

(95/3)

Aşktan bahsederken aşkın vermiş olduğu ayrılık ızdırabı ve aşk derdi anlatılmaktadır. Ayrılığın zor olduğunu yalnız bir dille şöyle anlatmaktadır.

Hecri ben bu rutbe bilmezdim ne müşkil hâl imiş
 Saati gün her günü bir mah mâhı sâl imiş

(58/1)

Şiirlerdeki tasavvuf düşüncesi çok derin değildir. Kesbî tasavvufu amaç edinmemiş, daha çok şiir konusu olarak görmüştür. Tasavvufta, mutasavvıf dünya nimetlerinden sıyrılmış, tevekkül içinde, şikayet etmeyen, kadere razı olandır. Kesbî ise hayata sıkı sıkıya bağlıdır.

Tecellisinde eşyanın olur mebhût u hayret-yâb

Kişî zahirde gizlî feyz-i settarı düşündükçe

(113/4)

Mutlak varlığın tecellisini eşyada görmekte ve ilm-i ledûnu istemekte olan şair seyr-i sülûk yolunda ilerlemenin masiva ile olacağından bahsetmektedir.

Ben âşinâ-yı sırr-ı derûn olmak isterim

Ey hâce vir ilm-i ledûndan sebk bana

(4/4)

Ledûn ilminin yeri sadece gönüldür, zahirdeki görüntüye aldanmamak gerekmektedir(35/4), hakikat gizlidir ve görünmez (79/1-4), o halde gizli olan kudret tecelli yoluyla bilinebilir (44/5), (47/6).

Dervişlik Kesbî'ye göre sadece taç ve hırkayla olmaz. Kişinin Allah'a ulaşmadaki sırrı kendine aittir. Bu yüzden zikrin gizli olması gerektiğini söylemiş, ve sesli zikre karşı olduğu şu beyitte belirtmiştir:

Vaiz ihlâs-ı derûn ister icabetde niyâz

Sanma te'sir-i eser tekyeye elhânladır

(35/5)

Geleneksel Dîvân şiirindeki zahid - rind çatışması ise şöyle anlatılmaktadır.

Zahir boyandı işrete şevk-i lebin ile

Bî-çâre âle uğradı besdir âna bu reng

(72/2)

Bu beyitte âl kelimesi renk olarak kullanıldığı halde aynı kelime hile anlamında kullanılmaktadır.

Kesbî'nin şiirlerinde, Neffî'nin ve Koca Rağıp Paşa'nın beyitlerinde olduğu gibi hikemî beyitler bulunmaktadır. Öğüt vermek ,tavsiyelerde bulunmak için kullanılan bu tarz Kesbî Dîvânı'nda da görülmektedir.

"Cahilin mertebesi cahile eflâk olmak" (67/1) , "kişinin yâdı gurbette vatandır hep" (11/4) , "Ehl-i keyf kahvenin fincanına itmez deva" (24/3), "Olmaz mukim kimse ribâtgâhı dünyada / Bu kâr-gâh-ı âleme tüccar gelir gider" (31/4), "Neseb davası olmaz çarşu-yı ka'biliyette" (39/5), "fırsat olur müşkin el bağlatsun uşşaka o şuh / Her zaman olmaz kişinin arkası mihrabda" (106/3) , "Yatma her adamın aguşına tanbûr gibi" (119/2).

Kesbî Dîvânı'nda gazeller dışında "Gazel-i Tahmîsi Kesbî Ber-Gazel-i Hatem-i ba- Sâmiî Makamat" adlı bir tahmis vardır. Eserde "Bahar" redifli iki gazel bulunmaktadır. Bahar tasviri yapılmış, çiçeklerin gül bahçesinde güllerin açması gül kitabını okumak olarak anlatılmıştır. Baharın gelişiyile tabiatın yeniden uyanışına dikkat çekilerek Kur'an-ı Kerim'den iktibas yapılmakta ve yeniden dirilme anlamına gelen "keyfe yuhyıl arz" ile tabiatın canlanması anlatılmaktadır.

Çemenzâra nazar kıl keyfe yuhyıl arza sırrın gör

Kemâl-i sun-ı Hakkı Kesbiyâ seyr eyle bî-perva

(5/8)

Baharın canlılığı hayata benzetilmiş ve ölümden sonra tekrar dirilmeye telmih yapılmıştır.

Ruh oldı saba gülşeni ihyaya seherden

Buldu dem-i can bahş Mesîha-i çemenzâr

(41/2)

Kesbî şiirlerinde gerek İran Edebiyatı'ndan Türk Edebiyatı'na geçmiş mazmunları, gerekse kendinden önce yaşamış Türk şairlerinin kullandığı mazmunları

sıkça kullanmıştır. (Mesiha (41/2), İsmail (90/2), Kaf dağı (53/1), Mansur (74/4), Mecnûn, Leylâ (47/4, 85/2), Süleyman (70/2), Yâkûp, Yûsuf (1/5,90/5,118/5) vb.)

Kesbî'nin şiirlerinde kullandığı dil, ince, nazik, zarif ve yalındır. Mahallileşme cereyânından etkilenmiş olan Kesbî, şiirde arapça ve farsça kelime ve terkipleri çok kullanmamıştır. Kullanmış olduğu terkipler ve yabancı kelimeler halkın anlayabileceği türdendir. Halkın kullandığı ve kalıplaşmış olan arapça terkiplere sık rastlanmaktadır. "Kasemna"(35/2), "Takdir-i ilâhi (79/5), "Allah-ı Azîm" (50-5), "İnşallah" (50/5), "êr-rızk u alellah (63/5) vb...

Yaşadığı dönemde etkili olan Sebk-i Hindi akımından etkilenmemiştir. Şiir dili halkın konuştuğu Türkçe'den uzak değildir. Hemen hemen hiç yabancı kelime yok denilebilecek kadar az, süssüz, sanatsız, temiz bir Türkçe kullanılmıştır. ("Kaç kere doldu boşaldı bunun ile kim bilür" (24/4), "Her yerde tutuşturma sakın sûziş-i aşkı" (45/2), "Eski korsandır rakîb uğratma yârin semtine" (92/2), "Yatma her adamın ağışına tanbur gibi" (119/2), "Sinede iğne basacak yer bulunmaz yaradan" (91/2) vb.)

Türkçe'de "Neyin var?" anlamında kullanılan "nen var?" sorusunu kullanacak kadar saf bir dille yazan şair şiirlerinde Halk Edebiyatına ait seslenişleri de kullanmıştır. (Hey Hey gb.) Şiirde günümüz Türkçe'sinde de kullandığımız korsan, kalyon (92/2) gibi Türkçe kökenli olmayan kelimelere rastlamak da mümkündür.

Şiirlerde halkın kullandığı deyim ve atasözlerine sık rastlanmaktadır. Şair kendi anlatmak istediklerini mecaz yoluyla anlatmada deyim ve atasözlerini tercih etmiştir. "Sinede iğne basacak yer bulunmaz yaradan" (91/2), "Bir hamlede mat olmak" (15/4), "Canı çıkmğa bir nefes kalmış" (54/1), "Su yüzüne çıkmak", "Göz gezdirmek" (57/4), "Dillere destan olmak" (43/7), "Ahı yerde kalmamak" (51/3) vb.

Kesbî şiirleriyle yaşadığı dönemin gelenek ve an'anelerine örnek teşkil edecek beyitler de söylemiştir. Geleneği şiirine aksettirmiştir.

"Elde nakd-ı zer olunca kâle bî-bazâre ne" (103/2) diyerek o dönemde altın para kullanıldığına işaret edilmektedir. "Zamâne hacısı ahabâba cümbüş armağan eyler" (104/5) demekle hacdan gelenlerin hediye getirdiğini belirtmektedir.

İçten ve samimi olan şiirler şekil ve vezin bakımından kusursuz değildir. Divânı incelediğimizde şiirler genellikle aynı aruz kalıplarıyla yazılmıştır. Birçok beyitte vezin bozukluğu görülmektedir. Vezinlerdeki aksaklıklar, sıkça rastlanan ulama, imâle zihafıla giderilmeye çalışılmıştır.

Kelimelerin yazılışlarında lûgatlerde kontrol edilmesine rağmen hatalar görülmektedir. 2. gazelin 2. beytinde "hassa" kelimesi *حصه* yazılmış olması gerekirken, *حیصه* şeklinde yazılmıştır. Oysa lûgatlerde böyle bir kelime yoktur..

(14/3) *شاهد* yazılması gereken "şâhid" kelimesinde vokaller gösterilerek *شاهید* yazılmıştır. *سروشك* "sırışk" kelimesinde "sin" harfi noktalı gibi görülmekte "şın" olarak okunmaktadır. (49/4), "nahs" *نخس* şeklinde yazılı böyle bir kelime lûgatlerde bulunamamıştır. Muhtemelen bir nokta fazla koyulmuş, kelime uğursuz anlamındaki "nahs"tır. *حصه*, *حصه* "hisse", (53/3), "mestane" *مستانه* kelimesi *مستاته* *mestate* (72/1), "müzemmil" *مزمل* kelimesi "müzmil" *مزمیل* şeklinde yazılmıştır.

Dîvânın hattı etrafında kelimeye ait olmayan bir çok nokta olduğu için kelimelerin okunması zorlaşmaktadır.

III. BÖLÜM
‘ DÎVANÇE-İ KESBÎ ’
TRANSKRİPSİYONLU METİN

GAZEL - 1

GAZELİYÂT-I KESBÎ EFENDÎ MÜRETTİB-İ ÂLÂ
HURÛFÎT- TEHECCÛR

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1 b) 1) 'Arza'-1 evşâf-ı hüsni-yâre itdim ibtidâ
Midhat-ı şâyeste'-i dildâre itdim ibtidâ
- 2) Lezzet-i la' liyle ol âyine-ruhsârîñ yine
Tûfî-i güyâ şıfat-güftâra itdim ibtidâ
- 3) Gördüğüm minvâl üzre nüşa-i idrâkden
Dildeki maşûdumu ızhâra itdim ibtidâ
- 4) Şerh idüp metn-i 'ibârât rumûz-i maţlabım
Naħv zalik kışşamı iş'âra itdim ibtidâ
- 5) Eyleyüp güftârımı âgâze-i naqş-i suţûr
Nazm-ı zer ma'nî-i şehvâre itdim ibtidâ
- 2 a 6) Başlayup eş'ârımı taħrîr-i dîvân itmeğe
Kesbiyâ cem' iyyet-i âşâra itdim ibtidâ

1 b

DER - KENÂR

KIT' A

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün (Feul)

Şehr-i Tırnovi'de Bâzârlık Câmi' iniñ târihidir

- 1) Hâşekî Aḥmed Ağa zât-ı celîlü'l- kadriñ
İde iqbâliñe tevfiqını yâver-i mevlâ
- 2) Bu diyâra evvelâlı voyvoda ol kân suḥan
Nice ḥayrât-ı ḥüsn oldı yüzünden iḥyâ
- 3) İtdi bu câmi' -i pâkizeyi Allah bünyâd
Ecri imdâd necât ola añâ rûz-ı cezâ
- 4) Dedi gûş eyleyüp itmâmını Kesbî târiḥ
Oldu bu mâ' bed 'âli eṣer-i zîb- ârâ

Sene : 1208

GAZEL - 2

GAZEL-İ BA HARFÜ'L - ELİF

Mef' ûlü Mefâ' îlü Mefâ' îlü Fe' ûlün

- 1) Cûş eylese emvâcî 'ummân-ı temennâ
İtse hareket baħr-ı güherdân-ı temennâ
- 2) Girmez ele bir haşşa-i zer-ħûr-i tesellâ
Tağlsa bütün 'âleme ihsân-ı temennâ
- 3) Yâ Râb beni ber-geşte-i baht ideli devrân
İqbâl-i ħuşûl itmedi şâyân-ı temennâ
- 4) Çâk oldı keşâkeş ile mânend-i girîbân
Der-kâr olalı pençeme dâmân-ı temennâ
- 5) Şabır ile bulur Yûsuf maḡlûbını Kesbî
Bir gün ola Ya' kûb gibi merdân-ı temennâ

GAZEL - 3

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1) Uyutmaz fikr-i zülfün ehl-i ' aşkı şubha dek cânâ
2 b Gece yıldız şayar sevdâ-yı hâliñle dil-i seydâ
- 2) Seniñ şahım dayanmaz pençe-i ğarâtına dünyâ
İder tatar gamzeñ vardığı mülk-i dili yağmâ
- 3) Musahhardır nigâh-ı çeşmiñe efsûn Hârûtı
Fütûn-ı fitneyi nazrañ ider ' âşıqlara imâ
- 4) Girişme nâz ' u işve zâtıña şâyeste hil' attir
Boyuñca kıddiñe eşvâbdır eşvâb-ı istiğna
- 5) Seni âğûş iden rü 'yâda kim hoş görmez ey âfet
Gehî erbâb-ı hâba şevk-ı bîdârı verir rü 'yâ
- 6) Bu nazm-ı pür-leţâfet bâğ-ı dilden kopma bir güldür
Cenâb-ı rü 'yet zî-kâdre eyle Kesbîyâ ihdâ

GAZEL - 4.

Mef' ûlü Fâ' ilâtü Mefâ' ilü Fâ' ilün

- 1) Virmez neşât lâ' liñi keyf-i ' arak baña
Sevdâ-yı bûs-ı hâl-i lebîñdir ' arak baña
- 2) Sâkı yetiş humâr-ı firâkıñla ölmeden
3 a Kıl şerbet-i vişâliñi sedd-i ramak baña
- 3) Gitmez dimâğdan eşer-i bû-yı inşirâh
Bir şevk-ı neş'e virdi ki ' aşkıñla haqq baña
- 4) Ben âşinâ-yı sırr-ı derûn olmak isterim
Ey hâce ver ' ilm-i ledünden sebğ baña
- 5) Dâ' vâ-yı şıdğ-ı ' aşkıñı işpâta Kesbiyâ
Şâhid yeter bu nev-ğazel-i mâ-sadak baña

GAZEL-İ BAHARİYYE - 5

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1) Kitâb-ı gülistânı açtı yine hâce-i dânâ
Nezâketle rumûz-ı gülşen-i râzı ider îmâ
- 2) Seherde kuş dilince Mantıku't-Ṭayrı okur bülbül
Sebķ-âmûz etfâl-i tuyûra öğretir ma' nâ
- 3) Bahar irdi meştânîñ muķtezâ-yı hükmi nesh oldu
Yeñilendi yine takvîm-i nevrûz ferah-peymâ
- 4) Ne ķâbil bî-ķarâr-ı ' aşķa ey dil ba' de-zîn âdâm
Hevâ dil-keş çemen-i pür-cûş mânendim hazrâ
- 5) Çü revnaķ virdi ezhâra tarâvet-yâb idüp jâle
Nesîmin nefha-i can-baħşı itdi gülşen-i ihyâ
- 6) Tecâvüz eyledi miķyâs hadd-i nîl-veş enhâr
Temevvücden köpürmüş ıztırâb şevķiyle deryâ
- 7) Bahârîñ rûhdur raħşîñ vetire âşâr-ı te 'sirî
Bu hengâm-ı şeref te 'vemde feyz alur bütün dünyâ
- 8) Çemen-zâra nazar ķıl keyfe yuħyi'l arz sırtın gör
Kemâl-i şun' ı haķķı Kesbiyâ seyr eyle bî-pervâ

GAZEL - 6

Meʼûlü Mefâʼîlü Mefâʼîlü Feʼûlün

- 1) Âteş-zen-i şevkı ele al çakmağa cânâ
Kânûn-ı gamı başla yine yakmağa cânâ
- 2) İtme ruḥını tâ bu kadar zülfle mestûr
Bir yer ço dil-i gam-figene bakmağa cânâ
- 3) Tûfân gibi dünyâyı ider ğarḳ-ı melâmet
Başlarsa gözüm yaşı eğer akmağa cânâ
- 4) Ḥayretten elin böğrine koysa n'ola 'âşık
Bir kulp adar ağyar aña takmağa cânâ
- 5) Kıl şem'ı dil-i Kesbî maḥzûnı fûrûzân
Âteş-zen-i şevkı ele al çakmağa cânâ

GAZEL - 7*

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ul

(Fâ' ilâtün)

- 1) Nazar itdikçe dilâ ol gözü ğammâz baña
Olur efsûn-ı nigâhı fiten - endâz baña
- 2) İderim 'aşkla ben maḥv-ı vücûdı işbât
Olmaz miḥrim sır her dil nâ-sâz baña
- 3) İdeli câ-yı karar evc-ı semâ-yı nâlem
Mâye-i reşkdir âġâze-i şehnâz baña
- 4) N'ola her nâzın bir 'işvesi çok dildârın
Eylesem şevkıyle biñ 'arz-ı niyâz az baña
- 5) Nice dest-âver idim bâd-ı nihâl emeli
4 b Ser-fürû eylemez ol naḥl-ı ser-efrâz baña
- 6) Kesbiyâ mâdde-i esrâr-ı dil-i pür-ġamda
Kimseler olmadı ḥâme gibi hem-râz baña

*Gazel 7'nin "Der-kenâr"ı olmasına rağmen silinmiş olduğundan dolayı okunamamıştır.

GAZEL - 8

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1) Sirişk-i çeşm-i pür-hûnum aķar her seviye âb-âsâ
Hüner bâşım sudâ' -ı gamla nehr üzre hevl-âb-âsâ
- 2) Ayâķ sür sâķıyâ câmı yetiştir ıztırâbım var
Sen olsun etme nâz ol dilber-i ' âli- cenâb- âsâ
- 3) Nihâl-i vasl irup âyâ geķer mi leyle-i firķat
Görür müyüz cemâl-i yâri yine âfitâb- âsâ
- 4) Ne mümkün eylemek zârıyla ifşâ hâl-i fi'l-bâli
Derûnım pür-şadâ-yı râzdır gerķi rebâb- âsâ
- 5) Nice taķbîl zîr-i pâ-yı dildârı ider ümmide
Ķudûm-ı yâre rû-mâl olmayan Kesbî türâb- âsâ

GAZEL-İ BA HARFÜ'L - BA - 9

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 5a 1) Zât-ı insâna şeref - baḡşâ-yı ' izzetdir edeb
Âdeme müstevcib tevfiḡ-i hazretdir edeb
- 2) Zîb-i reviş mevhibe olmazsa n'ola herkese
Ḥil' at-ı müstelzim esbâb-ı rif' atdır edeb
- 3) Gizlidir terkîb-i eczâsında feyz-i terbiye
Şîme- pirâ-yı sirişt-i pâk-i tıynetdir edeb
- 4) Mahz-ı te 'yîd-i sa' adet neşve-i âşâridir
Mâye-i iḡbâl-i yümün-efzâ-yı devletdir edeb
- 5) Kesbiyâ erbâbını eyler sezâ-yı ' itibâr
Revnâḡ-ı aḡlâḡ u zîver - zâ-yı ḡaşletdir edeb

GAZEL - 10

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Gel ge ey ' ança-yı nâzım sînem üzre lâne yap
Ol maqarr şâh-bâzı kendüye kâşâne yap
- 2) Hâcle-gâh hâtırî ile sevâdan tahliye
Qalbini zâhid ' urûs-ı feyze vuşlat-hâne yap
- 5b 3) Ârzû-yı lâ' l-i yâr ile ölürsem toprağım
Teşne-gân-i hecre ey hazân hep peymâne yap
- 4) Tağıdup turreñ şabâ bir fitne tahrik itmesün
Zülfüne ey şûh şeh-bâl-i hümâdan şâne yap
- 5) Kesbiyâ ta' mîre kimse yer bulup el urmasun
Bünye-i ebyât-ı nazmı cümle üstâdâne yap

GAZEL - 11

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1) Seni revnâķ - nümâ-yı ħüsn iden ehl-i suķandır hep
Nigârâ bâ' ıř rif' at gele murĝ-ı ķemendir hep
- 2) Seniñ hoş hevâ-yı kâkül-i müşkîn ü řebbûniñ
şabâ-yı řubĥ- veş boyan vadi-i ĥutendir hep
- 3) Ne mümkün murĝ-ı câna vâşıl gül-zâr-ı kâm olmak
Aña ' âlem mişâl-i ĥâr-ı gülşen râh-zendir hep
- 4) N'ola kûyından ayru nâle eylersem o mihrûniñ
Kişinin yâdı giryânı gurbetde vaķandır hep
- 6 a 5) Sürûrum olsada aĥbâb görse cünbiş-i şab' ım
Bu rutbe bî-şu' ûr eden beni Kesbî ĥüzündür hep

GAZEL - 12

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Dil şerâr-ı âteş-i hecriñle sûzândır bu şeb
Sîne - germâ - germ tâb-ı dâğ-ı hicrândır bu şeb
- 2) Şöyle bir leb-teşne kaldık kim zülâl-i la' liñe
Neşve-rîz-i ' ayşımız meclisde hep kıandır bu şeb
- 3) Kande seyr ey leyli-i zülfüñe meftûn olduğum
Sensiziñ hâl-i derûnım pür - perişândır bu şeb
- 4) Hânemi tâbiş-nümâ-yı nûr-ı teşrif itmediñ
Zulmet-i hüznüñle ' âlem bize zindândır bu şeb
- 5) Va' de-i vaşhyla Kesbî dil-ferîb idüp bizi
Ol perî - sîmâ ' aceb kimlerde mihmândır bu şeb

GAZEL-İ BA HARFÜ'T - TA - 13

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 6 b
- 1) Viridi revnağ ol peri-rûya melâhat kat kat
Uydu endâmına esbâb-ı letâfet kat kat
  - 2) Cezbedân ile ârâyış-i hüsni âz etdi
Câmedir kıddiñe envâ'-ı nezâket kat kat
  - 3) Ne bu efvâr-ı girişme ne bu 'işve ne bu nâz
Revîşinden gelür ehl-i dile hâlet kat kat
  - 4) Lezzet-i şehd-i lebi çekdi mükerrer kandı
Lâ' l-i nâbı şükre verdi hâlâvet kat kat
  - 5) Sihri meclise pertev viricek teşrîfi
Şaldı nûr üstümüze mihr-i sa' âdet kat kat
  - 6) Tâb-ı meyden kızarup ebrilenûr ruhsârı
Neş'eden mül gibi renk alur ol âfet kat kat
  - 7) Gâzelim buldu nikât eyle nümâyış Kesbî
Şi' rime geldi şanâyî' le feşâhat kat kat

GAZEL - 14

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Zevrağ-ı vaşlı yürüt limân-ı bâb-ı yâre çat
7 a Vâr o kalyon kıçlunuñ suyunca yanaş lenger at
- 2) Rüzgârıñ buldu kullan şandal-ı şehpâyı sür
Keşti-i ' ayş kenâr-ı bezmde yelken kapat
- 3) Oynamaz ferzânelik meydân-ı nezd-i ' aşğda
Vaqt olur eyler muhabbet zârla şâhide mat
- 4) Qâmet-i dildârı cünbişden ne mümkün sâde - vaşf
Câmedür eşvâb-ı istiğnâ boyunca kat kat
- 5) Dil külündüğüne bakma görüñ ağıârıñ şakın
Sürüden ayrılma ey süt kuzusu kûyında yat
- 6) Kesbiyâ cevân-ı tab' ın göster erbâb-ı dile
Vâdi ' -i nazm içre sende yine nâz ol oynat at

GAZEL - 15

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Dil- nişân-gehdîr hadeng ebruvânîñ câna at
Ey kaşı yatır gamzeñe sine-i 'üryâna at
- 2) Deşilmiş gördüm kirâs-ı lâ' l-i nâbîñ hûn 'adüvv
7 b Meyve-i bâğ-ı ruhuñdan bañada bir dâne at
- 3) Turre-i yâri görürseñ dâmen-i fesden eğer
Sende ey 'âşık külâhın şevkıyla keyvâne at
- 4) Mat ola şâhım piyâde - dil 'adüvv bir hamlede
Sende sor naç' ı muhabbet üzre bir ferzâne at
- 5) Keşti-i ümmîd-i limân huşûle girmedi
Kendüyi vâre ey re'is-i baħr-ı ye's 'ummâna at
- 6) Añılsun mi' yâr tab' ın Kesbiyâ ehl-i suħan
Sende bir tâze ğazel nazm eyleyüp meydâne at

GAZEL - 16

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün

- 1) Ten-i dil-mürde meh-i ilķâ-yı feyz-i 'aşķ cânân et
Dimâĝ-ı tab' a bû-yı zülf-i yâri mûriş-i cân et
- 2) Ŧalebde vâdi '-i âmâlim oldu ĥuşķ-i ĥarmânı
Yenâbi' -i merâmım çeşme-i sâd âb-ı ĥayvân et
- 3) Beni destân- serâ-yı Mantıķu'Ŧ- Ŧayr meveddet kıı
Edâ-yı nuŦķımı mantıķa-i ser - süleymân et
- 4) Nevâ-yı nâlişimle gelir ĥân-ı ĥüsne revnâķ vir
Beni bülbül gibi gülzâr-ı 'aşķa murĝ-ı nâlân et
- 5) Vürûdât-ı ledünne mazhar idüp Kesbî veş yâ Rab
Maķâlâtım sezâ-yı âferîn ehl-i 'irfân et

GAZEL - 17

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Buldu nevrûz ile revnâķ bağ u bostan semt semt
Nâziyla çıktı mesîre-gâha hûbân semt semt
- 2) Zeyn idüp kûhsâr u şahrâya şeref verdi bahâr
Başladı bülbül gibi feryâda murġân semt semt
- 3) Fevc fevc ' uşşâķ-1 zâr ' azm-1 temâşâ eylesün
Seyre şalındı semen - ķâmet-i civânân semt semt
- 4) Bû-yı eczâsı bahârâtıñ yayıldı âleme
Güyyâ gülşende ' atţâr açdı dükkân semt semt
- 5) İrdi emvât-1 nebâtâta şabâdan feyz-i rûh
8 b Sırr-1 keyfe yuhyil-arz oldu nümâyân semt semt
- 6) Kesbiyâ idmân-1 tab' in buldurup ehl-i sûhan
Eşheb-i nazm-1 belîġa itdi meydân semt semt

GAZEL - 18

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Eyerim da' vâ-yı ' aşkı dilberi itmem sükût
Olsun ikrârim delîl-i şâhid-i hüküm-i şübût
- 2) Bû-yı zülf-i yâri istifâ-yı rûh itsem nola
' İtirdir zîrâ meşamm-ı hâtır-ı ' anķâya kût
- 3) Nâr-ı ' aşkı hem-mizâc itmiş hevâ-yı aşıma
' Unşur-ı zâtım ' acîn itdikte hayyû lâ-yemût
- 4) Mümkün eyler mi dil gayrı hayâl-i hüsn-i yâr
Câ-yı arâm-ı hü mâ olur mu beyt-i ' ankebût
- 5) Kesbiyâ zâhid miyân-ı bezm-i rindân bâbda
İzîrâb eyler kenâr-ı baırda manend-i hût

GAZEL - 19

- 9 a   Meḥ' ûlü Fâ' ilâtü Mefâ' ilü Fâ' ilün
- 1)   Her zât-ı dún aşla olan ilticâ ' abeş
Eltâf-ı naqd heşti itmeğe recâ ' abeş
- 2)   Nâdâna neyler ' arza-i ' irfân idüp dilâ
Lü' lü olur diyü hâcer-i incilâ ' abeş
- 3)   Raḥm eylemez bir ' âşık bir yârdır o şüh
' Uşşâk-ı zâre andan ümmîd-i vefâ ' abeş
- 4)   İtmez gülüñ derûnına şebnem kadar eşer
Ey murğ-ı girye-nâk bu zâr u nevâ ' abeş
- 5)   Zâhid seniñ ne kuş idigiñ bilür enâm
Bu şûret ile hâhiş uçmak saña ' abeş
- 6)   Şâyân-ı ' aşkı ademiñ ancak habîbdir
Kim gayre Kesbî dil düşürüp ibtilâ ' abeş

GAZEL - 20

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1) Dilin nâlişlerine ta' ne-i ağıyardır bâ' ı᠑
Enîn-i bülbüle âzûrde ki hârdır bâ' ı᠑
- 9 b 2) Göñüller mülküne gâret virin müjgân-ı dilberdir
Bir iqlîmiñ harâb-ı âbâdına tâtârdır bâ' ı᠑
- 3) N'ola tağılsa 'aqlım fikret-i zülfiyle ol şûhuñ
Perişâniyetine herkesiñ bir kârdır bâ' ı᠑
- 4) Benim mânend-i deryâ ıztırâb şevkıma cânâ
Hevâ-yı ârzû-yı vuşlat-ı dildârdır bâ' ı᠑
- 5) Seniñ kûşe-nişîn beyt-i ahzân olmaz Kesbî
Yine vârisi bir şûh biri dîdârdır bâ' ı᠑

GAZEL-İ BA HARFÜ'L - CİM - 21

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1) Temâşâ-yı ' azâr-ı yârdan ağyârı görmem hiç
Mişâl-i ' andelîbim seyr-i gülden hârı görmem hiç
- 2) İdelden sînedde dil resm-i naqş rû-yı dildârı
Taḥallîden ânî ârâyîş-i gülzârı görmem hiç
- 3) Bu şeb çâr buldi yine bir perîye tıfl-veş gönlüm
Ki ânîñ şu' dım senden bir mülk kûy-dârı görmem hiç
- 10a 4) Nice naḥliñ emel baştan qarâr itmez yemm-i gamda
Hevâ-yı nâ-mesâ adden kenâr-ı yârı görmem hiç
- 5) O mâhiñ nûr-ı hüsni şöyle pür-tâb itdiğim çeşmim
Niğâh itsemde Kesbî mihr-i pür-envârı görmem hiç

GAZEL - 22

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) 'Aşqdan itmez firâğ 'uşşak-ı sevdâyı mîzâc
Kâr-ı hem-zâden bırakmaz rind-i şeydâyı mîzâc
- 2) Olmasun dilbeste-i zencîr kayd-ı zülf-i yâr
Olmayan her meşreb-i divâne rüsvâyı mîzâc
- 3) Neylesün dildârsız seyr-i kenârı ehl-i dil
İstemez bir gonca-ruhsuz bâğ-ı dünyâyı mîzâc
- 4) Kimseye bir kâm için arz-ı temellük idemez
Bilmeyince çâre ne resm-i müdârâyı mîzâc
- 5) Bâd-ı feyz-ı Hâkla tab'ım Kesbiyâ cûş etmeden
Eylemez bir lahza ârâm oldı deryâyı mîzâc

10 b GAZEL-İ BA HARF'ÜL-HA - 23

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Maşrık-i şems-i Hüdâdır ma'la' envâr-ı şubh
Menşe'-i tevfiğdır vaqt-i meserret-kâr-ı şubh
- 2) Zülmet-i leyli ider tahvîl rûz-ı rûşene
Pertevi hürşîdi itse çarh-ı nûr îşâr-ı şubh
- 3) Neş'e-yâb-ı şevk olur feyz-i sihrle ehl-i dil
Mûcib-i bîdâri-i gafletdir dehr-i bâd-ı şubh
- 4) Âfitâb tal' atı dehre verir tâb-ı şeref
'Arz-ı dîdâr eyledikçe gün gibi dildâr-ı şubh
- 5) Kesbiyâ îhâm ider ahkâm zîc-i kudreti
Fikr oluna muktezâ-yı tâli' -ı esrâr-ı şubh

GAZEL - 24

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Ehl-i bezme yâdigâr-ı cem ' acîb câmdır kadeh
Meykeşâne tuhfe-i şâyân-i ikrâmdır kadeh
- 2) Her gözü âhû neşât-ı şevkına dil teşnedir
11 a Sayd için çeşm-i ğazelânı güzel dâmdır kadeh
- 3) Ehl-i keyf kahveniñ fincanına itmez demağ
Münis-i erbâb-ı dil yâr men-eşâmdır kadeh
- 4) Kaç kere doldu boşaldı bunuñ ile kim bilür
Âzmâyış - gerde-i hazm-ı serencâmdır kadeh
- 5) Kesbiyâ yariñ hayâl-i la' liñe tûtî mişâl
Ehl-i ' aşkı söyledir âyine endâmdır kadeh

ĞAZEL-İ BA ĞARFÜ'L- ĞA - 25

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Gün gibi meşhûr ' âlem bir dilârâdır o şûĝ
Matla' -1 burc-1 melâĝat mâh-1 ĝarrâdır o şûĝ
- 2) Mişlini görmüş deĝil âdem-perî rü 'yânda
Var ise hem-ĝilkat-i ĝûri me 'vâdır o şûĝ
- 3) Can virir dil-mürde-ĝân-1 ' aşĝa feyz nefĝası
Muĝye-i emvâtda ĝüyâ Mesîĝâdır o şûĝ
- 4) Neş 'e-i şûriyyeti itmiş nigâhında nihân
11 b Bir fiten-ĝîz-i nazâr âşûb-1 dünyâdır o şûĝ
- 5) Kimse inkâr idemez eĝvâr-1 hüsn-i dilkeşîñ
Kesbiyâ müstaĝsen-i ' alâvü ednâdır o şûĝ

GAZEL-İ BA - HARFÜ'D - DAL - 26

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Hacle-gâh-ı hâtıra geldikçe bânû-yı ümîd
Eyley âgûş-ı taḥayyül ânı bâzû-yı ümîd
- 2) Her ne deñlü çak çak itse derûnı tıg-ı ye's
Yine şihhat - yâb ider te'sîr-i dârû-yı ümîd
- 3) Bûlbûl nağme serâ-yı ârzû itmezdi zâr
Zib-i bâg-ı maḥlab olsa verd-i ḥoş bû-yı ümîd
- 4) 'Arşa-i ḥuşkî-i nevmîdi kılurdı neş'e yap
Eylese izhâr-ı reşh-i cûşîş cû-yı ümîd
- 5) Ḥaylî demdir olmaz oldu zîver-i mir'at-ı dil
Kesbiyâ kaldı niḳâb ṭurrede rû-yı ümîd

DER – KENÂR

KIT' A

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

Şehr-i Tırnovîde ' İmâret Medrese Câmî' Târihidir

- 1) Hâşeki Aḥmed Aḡa zât-ı sûtûde- şiyemiñ
Yümn-i iḡbâl sa' âdetle ola ' ömr-i mezîd
- 2) Bu diyâre ideli voyvodalıḡla teşrif
İtdi âmâlini ḡayrât ḡüsne te'yîd
- 3) Gördü bu ma' bed pâki çü sezâ-yı termîm
Yapdırup eyledi evvelkiden ' âlâ tecdîd
- 4) Dedi ta' mîrine menḡûḡla Kesbî târiḡ
Kıldı Aḡmed Aḡa bu câmi' -i râ' nâ-yı cedîd

Sene: 1208

GAZEL - 27

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Fe' ülün

- 12a 1) Nola kûyında yârîñ eylesem ağyârdan feryâd
Çemende ' andelîb eyler âzâ-yı hârdan feryâd
- 2) Dil- endîşe-i kârâne okur ye 's-efgen-i ümmîd
Meded hayret - fezâ-yı şu dilüm efkârdan feryâd
- 3) Enîs-i meclis iñler nâliş-i mağlûb-ı hasretten
Tabîb eyler enîn-i ' illet-i bîmârdan feryâd
- 4) Teğâfûl-i gûnedir ' uşşâka vaz' ı şimdi hûbâñın
Amân igfâl-i nâz âzmâyîş-i dildârdan feryâd
- 5) Qarîn-i kevkeb-i iqbâl tâli' olmadı gitdi
Felekde Kesbiyâ şol baht-ı naḥs aşârdan feryâd

GAZEL - 28

Me^ʔ  l  F [ ] il t  Mef [ ] il  F [ ] il n

- 1) Manend-i g nca  ab[ ]  m z a dı  ab -y  [ ]  yd
Bir vef -i dil m s [ ] id esince hev -y  [ ]  yd
- 2) [ ]U   ka d  d  m ye-i  henk mer ab 
Ta s m olunca  ev -i m b rek ber -yi [ ]  yd
- 12 b 3) Bozdurdu keyf-i hazme-i if ar    [ ]ime
 ms k-   avma g lib olup i tih -y  [ ]  yd
- 4) Virdi fesad niyyet-i ma[ ] h d-  [ ]  leme
N ziyle [ ] arz idince y zin dil-r b -y  [ ]  yd
- 5) Sen t t  iy m-  r ze-i hicr n  Kesbiy 
 ts n vi  l y riyle [ ]  lem-i  f -y  [ ]  yd

GAZEL - 29

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Geç gele çıkmış çemen - zâre gezer ol sevr-ğadd
Cünbiş-i refârîñ eyler şanev-berler ħased
- 2) Kim nigâh-ı dîde-i ağıyârdan Ħağğ saklasun
Görmesün didâr-ı şevğ-efzâ-yı yâr-i çeşm-i bed
- 3) N'ola eylerse telâtum eşkim iki cânibe
Cûşiş-i giryemde mevc urur hurûş-i cezr ü med
- 4) Câme-i zeryâbına bir kimseniñ itmez nazâr
Ħil'at-i faħriyyedir düşünde dervîşe nemed
- 13 a 5) Mazħar-ı sırr-ı sülûğ olmak dilerseñ Kesbiyâ
Sûy-ı mağşûda şağın ħabbe sivâyı itme sedd

GAZEL-İ BA HARFÜ'Z - ZEL - 30

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Fitne-hîz şûriş-i gamzeñden iden isti'âz
Sâye-i şebâl çîn-i kâkülüñ eyler melâz
- 2) Lâ' l-i nâbiñ ol nemek-rîz şekerdir kim lebiñ
'Aksi eyler mâye-i şahpâya 'arz-ı iltizâz
- 3) Nükte-i âyât hüsnüñ idemez tefsîr eğer
'İlm-i 'aşk içre olursa 'âşıkın ibn-i Mu'âz
- 4) Bağlanan zincîr-i küfr-i zülfüñe sun'ân-veş
Kayd -ı îmân ruhuñ terk eyler aիրü'l - 'iyâz
- 5) Kesbiyâ ser-menzil maşûdına reh-yâb olur
Eyleyenler dâmen-i pîr-i tarîkı ittihâz.

GAZEL - 31

Mef' ûlü Fâ' ilâtü Mefâ'ilü Fâ' ilün

- 13 b
- 1) Yâriñ hayâli hâtıra her yâd gelür gider
Güyâ tavâf-ı Ka' beye züvvâr gelür gider
  - 2) Sevdâ-yı turre ile tağıtman şu' úrımı
Daim derûna böyle biñ efkâr gelür gider
  - 3) Hatt-ı ' izârı geh görünür geh nihân olur
İklîm-i hüsni başmağa eşrâr gelür gider
  - 4) Olmaz muķim kimse ribât -gâh-ı dünyâda
Bu kâr - gâh-ı ' âleme tüccâr gelür gider
  - 5) Yüklenme bâr-ı mihnet-i dehri mücerred ol
' Ârif olan cihâna sebük-bâr gelür gider
  - 6) Yok ' arz-ı hâle çâredir yâre şubḥ u şâm
Bî - hûde Kesbiyâ nice gam-hâr gelür gider

GAZEL 32

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Revnağ-ı hüsn-i cemâli dilbere kâkül virir
Gülşene ârâyîş-i zîb-âveri sünbül virir
- 2) ' Âşık-ı şûrîdeye ma' şûkdan aks eyler ' aşk
14 a ' Andelîbe sırr-ı feyz vecd-i hâli gül virir
- 3) Hey hey muṭrıble fikre şevk günâ-gün gelür
Ṭab' a envâ' -ı neşâtı nağme-i bülbül virir
- 4) Kâdr-i insânı kanâ' atdir şeref-yâb eyleyen
Âdeme hırş-ı rezâlet-bağş dâim zül virir
- 5) Kesbiyâ bir sâkîye itdim ki' arz-ı teşneği
' Ömrü çok olsun baña hep şu yerine mül virir

GAZEL - 33

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün (Fâ' lün)

- 1) Meclisiñ revnağ ü germiyyeti cânânladır
Gülşeniñ zîynet u zîbi gül-i ħandânladır
- 2) Bir nighde n'ola seyr eylese bir şekl-i ġarîb
Ĥüsn-i yâre nazarı 'âşıkın im'ânladır
- 3) Rû-yı pür - tâb-ı dilârâda nümâyiş lâzım
Pertev-i tal' atı mehpâreleriñ ânladır
- 14 b 4) Şevķ virsün dil-i zâre ko ħayâl-i dildâr
Şeref-i feyz-i eşer tekyeye mihmânladır
- 5) Vâ' iz ihlâş-ı derûn ister icâbetde niyâz
Sanma te'sîr-i du'â şavtla elĥânladır
- 6) Añlamaz nâ-ħalef ihâm-ı nikât-ı nazmı
Kesbî ol mevĥibe erbâbına 'irfânladır

GAZEL - 34

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Dil-i nigâr mûnis-i cânı vefâsından duyâr
Haste-i üstâd eţibbâyı devâsından duyâr
- 2) Kerem ü serd-i rüzgârı âzmâyîş eyleyen
İnkılâb-ı 'âlem günü hevâsından duyâr
- 3) Meylini 'uşşâka yâriñ şîvesi işrâb ider
Vaşlı dildârıñ gönül cilve-nümâsından duyâr
- 4) Sûzişinden añlar ehl-i 'aşkı yâr-ı müste' id
Gül hezâr-ı nâliş efzâyı nevâsından duyâr
- 5) Herkesiñ mi'yâr-ı kıadri sîretinden bellidir
Âdemiñ kıadrini Kesbî bel edâsından duyâr

15 a

GAZEL - 35

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1) Benim tevfiķ-ı Hakk rāh-ı hidāyetde refiķımdır
Şadāķat perveriş - yāb Şeref - yāb sıddıķımdır
- 2) Tevekkülhāne-i sūhan ķasemnāya ider iřāl
Dil - vādi-i nümün feyz-i bāde-i Őefiķımdır
- 3) Baña ĥall-i mu' ammā-yı leb dildār-ı vebīdir
Benim bahř-i heyūlā menře'-i fikr-i daķıķımdır
- 4) Muţāf-ı mülhimü'l - gayb vürüdāt-ı ledün ķalbim
Tecelligāh-ı aĥkām ĥükm-i beyt-i ' atıķımdır
- 5) Ĥicāz-kūy-ı yāre rahle-i bend olmadır ķaşdım
Velī ĥavf-i ' adüvv-ı rāh-zen sedd-i tārıķımdır
- 6) Viren elfāz-ı Şi' re Kesbiyā ārāyiř-i ma' nā
Ĥayāl-i nükte - senc endişe-i táb' a seliķımdır

GAZEL - 36

- 15 b   Mev' ûlü Fâ' ilâtü Mefâ' ilü Fâ' ilün
- 1)   Dil şevk-ı 'aşk yâdıyle memlû hazînedir
Sîne güherle tolu mu'talsam defînedir
  - 2)   Takrîb-i iktirân o kamer tal' at âfete
Hük-m-i havâşş pertev-i tâlî' -i qarînedir
  - 3)   Aç bād-bân felek yem-i 'ayşî sâkiyâ
Deryâ güzâr-ı keyfe piyâle seffinedir
  - 4)   'Alem-i nigâh-nîm ile seyr eyler 'âlemi
Ol şûh-ı mehlikâ 'aceb âyine sînedir
  - 5)   Eyle bu şi' ir dil-keşi aḥbâba ber-güzâr
Kesbî hediyye-i dil-zâr-ı kemînedir.

GAZEL - 37

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Gamze-i çeşmiñ füsûn-ı fitneyi imâ ider
Sihr-i Harût nigâhñ 'âlemi şeydâ ider
- 2) Bahş-i la' liñde n'ola eylerse ehl-i dil cedel
Münhilü'l 'uzb üzre dâim teşneler gavğa ider
- 16 a 3) Bağludur cânâ hayâl-i turreñe kayd-ı cünûn
Fıkr-i zülfün 'aşıkı dilbeste-i sevdâ ider
- 4) Neş'e-i bâb-ı lezzet keyfiyyet-i 'aşk olmayan
Bî-hûde meyhânelerde minnet-i şahpâ ider
- 5) Lağv-ı harmânı bulur taşşil - kâr-ı sûdeni
Sevğ-ı 'âlemde o kim sermâyesin hülyâ ider
- 6) Hâmdillah bir efendiye kulâm ki Kesbiyâ
Rûz-ı merre kısmetim dürt üstüne 'itâ ider

GAZEL - 38

Mef' ûlû Fâ' ilâtü Mefâ' îlü Fâ' ilün

- 1) Gör keyf-i câmı herkese bir derd-i sır virir
Ol şevka beñzer ol ki şonuñda keder virir
- 2) Kaldım vücûd ile 'adem içre pür-ıztırâb
Yok mu baña bu ilden 'aceb bir haber virir
- 3) Bir bezm-i 'ayş-gehde karâr eyledik ki hayf
Sâkı-yı rind-i meykeş hûn-ı ciğer virir
- 16 b 4) Kalmaz ayakta pîr-i muğânîñ eliñ tutan
Her kande olsa elbet o feyz aña yer virir
- 5) Nâ-ehle Kesbiyâ gâzel 'arz eyleyen kişi
Güyâ ki zâğ-ı bed-menşe gül-şeker virir

GAZEL - 39

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1) Gûlistân-ı hûlûş ey dil 'aceb bâğ-ı sa'âdetdir
Nevâziş-gâh-ı 'izzet câ-yı şevk-i âbâd râhatdır
- 2) 'Alâyık-ı âdemi devr eyler iqbâl tecellîden
Ta'alluk herkese ye's-efgen şûr-i felâketdir
- 3) Gerekdir baht-ı es'ad feyz-i isti'dâd-ı tevfiqa
Şakın icâb-ı tevcîh şeref sanma kıyâsetdir
- 4) Tevâzu'-bihter eyler kıadrini her yerde insanîñ
Dil - danışvere ahlâk-ı müstehas hidâyetdir
- 5) Neseb da'vası olmaz çârşû-yı kâbiliyyetde
Keşide mücib terbiyye-i te'yîd-i inâyetdir
- 17 a 6) Cihânîñ dilferîb âlâyîş-i dil-cûsına bakma
Nuķûşı mahv olur ârâyîşi resm-i melâmetdir
- 7) Yürü ihsânü'r - rezzâk 'alellâhi kanâ'at kıl
Tevekkülhâne Kesbî ni'meti çok bir imâretdir

GAZEL - 40

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Zât-ı pâkize-şiyem vâdî-i rû-mâlde gezer
Mazhar-ı feyz-i şeref mevrûd-ı iqbâlde gezer
- 2) Kim alur dâ'ireye şimdi o rakkas güzelin
Çoyuna girmeğe sâat gibi delâlde gezer
- 3) Gird-bâd-ı emel hâtıra olmaz muğayyer
Her kimiñ meyl-i derûnı pey-i etfâlde gezer
- 4) Yâri bir lûb ile azdırmağa ister ağıâr
Seyr idin dâim ol iblîs reh-i izlâlde gezer
- 5) Ğurbete Kesbî katı hâli perîşân çıktı
Herc-i yâr ile 'aceb şimdi ne ahvâlde gezer

GAZEL - İ BAHARİYYE - 41

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 17 b 1) Eyyâm-ı bahâr irdi yeşillendi çü ezhâr
Döndü yem-i hazrâya yine sâha-i gülzâr
- 2) Rûh oldı şabâ- gülşeni ihyâya seherde
Buldu dem-i can-bağş mesîhâ-i çemenzâr
- 3) Su gibi akar seyre hırâman bağa 'âlem
Ol serv kıyâm itse eğer nâziyle reftâr
- 4) Gül goncalar açıldı temâşâ-yı riyâza
Bülbül - şıfat üftâdeler eylerse ne gam - zâr
- 5) Sünbül gibi tağıttı şabâ zülf-i nigârı
Seyr eyleyen açıldı şanur nâfe-i tâtâr
- 6) Kesbî bu dem hürrem-i dil-cû-yı bahârın
Ahkâmını hüküm elde iken ide gör izhâr

GAZEL - 42

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün (Fâ' lün)

- 18 a
- 1) Nâlemiz bülbülleri ey dil hâmuş itsünde gör
Rind - veş esbâb-ı şabri dil-bedûş itsünde gör
  - 2) Eşk-i çeşm-i mücide hem-hâlet-i tufândır
İztırâb-ı 'aşkla bir kere cûş itsünde gör
  - 3) Der - kenâr eyler der-i maflûb-ı zâtın herkesiñ
Baır-ı eltaf-ı hüdâvendi hurûş itsünde gör
  - 4) Ol gözü âhûyı sen nice peleng-nâz olur
Bezmdede bir câm şır şır nûş itsünde gör
  - 5) Kesbiyâ âsânımı itmek şekîb-i hecr-i yâr
Hakq seni de bir kez ol ahvâle dûş itsünde gör

GAZEL - 43

Mef'ûlü Fâ' ilâtü Mefâ'îlü Fâ' ilün

- 1) Meyl-i nigâh hatta değildir cemâledir
Hakka nazar-ı zamânedede hep bî-mâiledir
- 2) Vaqt-ı bahâr gonca - lebân-ı ' ayş-gâhına
Zerrîn kadeh çemende bir altûn piyâledir
- 18 b 3) Bak ihtilâf-gerde-i feyz-i tecellîye
Herkesde şevk-ı sa'y-ı emel bir hayâledir
- 4) Göz açdırır mı nergise dağ-ı dil ' arzına
Gülzârda şakâyık efendi ne lâledir
- 5) Hatt-ı hüsni yâri ol kadr açmış ki güyyâ
Nur âyetini şerh ider bir risâledir
- 6) Zülfün niğâb eylemeden kaşd-ı rûyine
Gözden harîm-i hüsnüni setre hâvâledir
- 7) Ol mâh-veşle Kesbî ser-encâm-ı ' aşkımız
Dillerde dâstân olacak bir mağâledir

GAZEL - 44

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün
(Fâ' ilâtün)

- 1) Bir ' arak kim ruḡ-ı ḡaṭṭ-âver dildâre düşer
Güiyâ şebnemdir verd çemenzâre düşer
- 2) ' Uḡde-i zülfüne dil-besteler ol leylî ü şek
Ḳays-ı divâne - şıfat vâdi-i kûhsâre düşer
- 3) Serve pîçîde-i ḡadd rişte-i leylâya döner
Mû-yı jûlîde-i kâkül ki ḡadd-ı yâre düşer
- 4) Bend-i şayyâdda naḡcîr gibi nâleler eyler
Murḡ-ı dil ki kaçan ol ṭurre-i ṭarrâre düşer
- 5) Kesbiyâ feyz-i tecellisini seyret ' aşkın
Kimisi nâre girer kimisi gülzâre düşer

GAZEL - 45

Mef' ûlü Mefâ' îlü Mefâ' îlü Fe' ûlün

- 1) Ğamze oķuñ ' arz eylemek ' uşşâķa yeledir
Ol müjgen-i ħûn-rîzin işi herkese dekdir
- 2) Her yerde tutuşturma şakın sûziş-i ' aşķı
Bir tizlik eder belki dahi nevce-fişekdir
- 3) Ğam çekme gelür hâle-i agûşa o mehde
Bir vefķ-ı dil elbet döner ola bu felekdir
- 4) Şeftâlû ümid eyleyene itdiren ayva
Ol gözleri bâdâmide ki şîb-i enekdir
- 5) Yok âh-ı şerer başla nerm itmeķe çâre
Ahen gibi pârn dil sengini ne pekdir
- 6) Buldukça suyun ħüsle Kesbî yüze çıkdı
Seyr et ünlü goncalar içre ne çiçekdir

19 b

GAZEL - 46

Mef'ûlü Fâ' ilâtü Mefâ' ilü Fâ' ilün

- 1) Bir tîr-i ğamze var mı o kâşî kemân kadar
İşler hadeng-i müjgeni cânâ sinân kadar
- 2) Eczâ-yı kand-ı la' line nisbetle sükkeriñ
Lezzetde zerre rutbe kuşûrı cihân kadar
- 3) Âdem yüzüm sözüm diyü ölmüşçe cân virir
Dergâh-ı yâr pâyeli yerdîr cânân kadar
- 4) Başdıqça keyfi kaldırır efkâr şikleti
Yâ var mı yekni işrebe rıtl-ı girân kadar
- 5) Fermân-ber eyler ehl-i dili kânde olsa 'aşk
Hükmi yürür ânâme ânîñ hüsrevân kadar
- 6) Kesbî lisân-ı hâlle dildâre maţlabım
Añlatdı hâme her ne ise tercümân kadar

20 a

GAZEL-İ BA HARFÜ'Z- ZEL - 47

Mef' ûlü Mefâ' ilü Mefâ' ilü Fe' ûlün

- 1) 'Uşşâk-1 füsûn-gerde dilârâsını bilmez
Mecnûn-1 melâhat - zede Leylâsını bilmez
- 2) Müstâgrağ-1 hayret nice bî-çâreyi gördüm
Şûrîde-i 'aşk olalı dünyâsını bilmez
- 3) Esrâr-1 maḥabbet n'ola gelmezse beyâne
Bir neş'edir ol kimseler imlâsını bilmez
- 4) Neyle müteselli ise eyler ânı eczâ
Olmaz bu emelgehde tecellâsını bilmez
- 5) Bilmem kime dil- bendelik itsün dime zahid
Bir kûl mı var 'alemde ki mevlâsını bilmez
- 6) Zâhir gözeden şûret-i aḥkâm-1 kazâyı
Kesbî kaderiñ sırr-1 heyûlâsını bilmez

20 b

GAZEL - 48

Mef' ûlü Fâ' ilâtü Mefâ' ilü Fâ' ilün

- 1) Bir feyz-i 'aşkıdır dil-i zâr-ı kemînemiz
Cânâ bizim güherle toludur hazînemiz
- 2) Tevfîk-ı Hakkâ emânet etdik umûrımız
Bahır-ı rızâ-yı hazrete şaldık sefinemiz
- 3) Fâş itmeyiz her âdeme sırr-ı derûnı biz
Olmaz güşâde ehl-i mecâze defînemiz
- 4) Bir âfitâb-ı tal' ata takrîb-i iktirân
Te'sîr-i şevk-ı tâli' imizdir qarînemiz
- 5) İtdik siper hadeng-i cefâyâ vücûdımız
Âmâcegâh-ı tîr-i kazâ oldu sînemiz
- 6) Bizler o âmir-i kadre-i mu' tekidleriz
Dil-bestedir tevekküle Kesbî sekînemiz

GAZEL - 49

Mefâ' ilün Fe' ilâtün Mefâ' ilün Fe' ilün

- 1) Kazâ-yı sînemiz ' aşkınla dağdâr ideriz
Hadîka-i dilimiz reşk-i lâle-zâr ideriz
- 21 a 2) Ğarîk-i bahr-ı taḥayyür olalı mağşûşuz
Ne gizleriz ğam-ı ' aşkı ne âşikâr ideriz
- 3) Gözü hevâda gezer şâhbâz-ı ümmîdiñ
Uçarsa kuşkulanup soñra göç-i şikâr ideriz
- 4) Yağarsa jâle-şifat kimse eylemez rağbet
Sirişki çeşmî hemân yok yere nişâr ideriz
- 5) Hevâ-yı kâküle rabṭ eyleyüp ' alâkamızı
Biz ârzû-yı dili kayd-ı rüzgâr ideriz
- Şikeste- beste bu şi' ir-i terî kevrin Kesbî
Kuşûr-ı ṭab' ımız ' afv ide i' tirâz ideriz

GAZEL - 50

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün (Fâ' lün)

- 1) Zâr ider bülbülü teşvîk-i gülistân koymaz
İñledir ehl-i dili cünbiş-i hûbân koymaz
- 2) Gördüğü dilbere kim mâ' il olurdu cânâ
Âdemi kendüye lîkin dil-i nâlân koymaz
- 21 b 3) Kim ider idi huşûl-i emele şarf-ı heves
Herkesi hâline bir gayret-i yârân koymaz
- 4) Bağlanur bir yere ser-rişte-i ümmid elbet
‘Âşıkı râbıta-ı ‘aşk perîşân koymaz
- 5) Kesbiyâ ‘âlemi dil-şâd iden Allah-ı Azîm
İnşa ’allah seni de ğam-ı yümme giryân koymaz

GAZEL - 51

Mef' ûlü Fâ' ilâtü Mefâ' ilü Fâ' ilün

- 1) Derd-i derûna itmedi çâre tabîbimiz
Dil hastesin unuttı gibi dil-ferîbimiz
- 2) Ğam köşesinde ettiğimiz nâleden 'acep
Bu rutbe bî-ğaber midir âyâ habîbimiz
- 3) Yerde kalur mı zann ider ol meh nevâmızı
Bir gün ider eşer ânâ âh-ı garîbimiz
- 4) Duyduğ nesîm imiş dokunan zülf-i yâre biz
Bildik bu rüzgârda kimdir raqîbimiz
- 22 a 5) Birdir haqq âver ile bize yâr-ı sâde-rû
Bilmez bizim bahâr u hazân 'andefîbimiz
- 6) Kesbî Hüdâ bizimde murâdâtımız verir
Ed' iyyemiz kabûl ider elbet mucîbimiz

GAZEL - 52

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Bir peri-zâtñ hayâli hânesidir gönlümüz
Bir hümâ-yı evc-i hüsniñ lânesidir gönlümüz
- 2) İstemez mey-nûş-ı mînû-yı minâ-fâm-ı câm
Bezm-i 'aşkıñ cür' a-keş mestânesidir gönlümüz
- 3) Kande görse bir yalın yüzlü ider izhâr-ı söz
Şem' i hüsniñ pür-yakar pervânesidir gönlümüz
- 4) Sağar tahmîn ile ölçer döker kâpdan kâba
La' l-i yârñ sâkî-i peymânesidir gönlümüz
- 5) Eylemez fikr-i 'imâret her ne çend olsa harâb
Genc-i 'aşkın Kesbiyâ vîrânesidir gönlümüz

22b GAZEL-İ BA HARFÜ'S-SİN - 53

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Kulle-i Kâf-1 felekden ' arz-1 dîdâr itdi şems
' Âlemi müstagrık-1 deryâ-yı envâr itdi şems
- 2) İtdi eşyâya tecellîsi ser-âyet-i ser-be-ser
Kûfi revnak-yâb sırr-1 feyzi esrâr itdi şems
- 3) Tali' -i iqbâli virdi burc-1 ahkâma şeref
Muktezâ-yı hışşa-1 firûzı izhâr itdi şems
- 4) Rub' 1 meskûn u eķâlîme yayıldı pertevi
Gün yüzüñ tâbiş ress âfâķ iķtâr itdi şems
- 5) Matlâ' ından çıkdı Kesbî kâinâtı gezmeĝe
Şarķdan ĝarba varınca devr-i edvâr itdi şems

GAZEL-İ BA HARFÜ'Ş-ŞİN - 54

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1) Dil-i pür-gâmda ne feryâda kudret var ne ses kalmış
Hemân bî-çâreniñ çıkmağa cânı bir nefes kalmış
- 2) Yazık dil haste-gân-ı 'aşka olmaz kimseden imdâd
23 a Ne nabz-ı hâli añlar var ne bir feryâd-ı ress kalmış
- 3) Tamâm itmiş bahâr-ı bag-ı ümmîdi tef-i âfet
Ne maşûl-i emel var dilde ne berg-i heves kalmış
- 4) Safâyî devri geçmiş hürrem-i âbâdı bezmgâhın
Ne şevk-i neş'e var meyde ne sâkî ne 'ases kalmış
- 5) Havalandırmış iken mülk-i çîni şûriş-i turre
Görüp ol şûhı başdan çıkmadıķ iklîm-i fes kalmış
- 6) Niçün Kesbîye şâhım bir nigâh-ı şefkat itmezsin
Kapunda bunca yıldır lutf-ı vaşlñ mültemes kalmış

GAZEL - 55

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Nuql-ı bezm ile o murğ-ı zârı sâkı yemlemiş
Bir tolu rıtl-ı girân saġar sunup sersemlemiş
- 2) İltiyâm ile virüp renc-i 'itâbe tesliyet
Zahm-ı 'uşşâkı tabîb-i derd-i dil merhemlemiş
- 23b 3) Ehl-i 'aşkı n'ola şâhım alsa dizgin altına
Eşheb-i nâzı licâm-fitne ile gemlemiş
- 4) Tab-ı mey cüz-i rûh-ı yâri 'araç-rîz eylemiş
Şu sepüp zıll-ı hevâ bir verdi güyâ nemlemiş
- 5) Neşve'-i değer virir ehl-i mezâka Kesbiyâ
La'l-i nâbım câm-ı 'ayşısı vâri ise zemzemlemiş

GAZEL - 56

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1) Göñül kim mû-yı çîn-i kâkül-i cânâne sarmaşmış
Misâl-i riste-i leylâyadır reyhâne sarmaşmış
- 2) Yeridir sine-çâk pîç ü tâb tığ-ı reşk olsam
Görünce mû-yı zülf-i dil-rûbâya şâne sarmaşmış
- 3) Kõvsun fikr-i halâş murğ-ı cânı pençe-i gamdan
O dil kim müjgen-i çeşmân şebbâz âna sarmaşmış
- 4) Görenler yâri bir şûhıyle hem ağış zann eyler
Nihâl-i yâsemen nağl-i gül-i handâne sarmaşmış
- 5) Olur mu' illet-âmiz hayâta çâre-i tedbîr
Ecel mâri ölünce Kesbî bir kez cânâ sarmaşmış

24 a

GAZEL - 57

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) K albe itdik e hu ur-1 endiŐe-i kayd-1 ma' aÇ
Iz r b-1 n hun taşŞil olur h tir-1 h r Ő
- 2) ŐaĒ ayak kalıbı sanup sermest o h ff f t zesin
K lfet-i Ēamla der na virme ey ' aŐıŐ tel Ő
- 3) H rmen-i suĒan-1  asemn dan gel r k smet olan
Sen Şakın fikr-i  ama' la m r-veş itme ŐavaŐ
- 4) Pen e Şaldı Şayda ol Ő hin nigeĒ g z gezdire
Reh-g z rından Őavul ey murĒ-1 dil g fil me-b Ő
- 5) Ő c u t cla Kesbiy  kend yi derviş Őanmasun
H rde-i sırr-1  ariŐı bilmeyen her na-t r Ő

GAZEL - 58

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Hecri ben bu rutbe bilmezdim ne müşkil hâl imiş
Sâ' ati gün her günü bir mâh mâhı sâl imiş
- 24 b 2) Yâre hâl ' arz etmeyince nâil-i vaşl olmadım
İktisâb devlete ancak zarar-ı ihmâl imiş
- 3) Vakti geçtikçe havâlandı hemân tâb' ân-ı hüsn
Hatt her ' ankâ sîrete pervâza bâ' ı bâl imiş
- 4) Kâr-ı dehri ' ibret al âmed şud enfâsdan
Neş'e-i edbâr ' akîb-i mûcib-i iqbâl imiş
- 5) Müşkülât-ı âyet-i hüsnî nola hall itse hatt
Kesbiyâ hâşiyye şerh-i ser-mestine dâl imiş

GAZEL-İ BA HARFÜ'S-SAD - 59

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Saña bir cezb-i derûn itmiş hüdâvend ihtîşâş
Kim kemâl-i hüsnüñüñ meftûnudur hep âm u hâş
- 2) avî cemâliñ şem'î üzre dönsün ey mehrû seniñ
Şevıyle pervâne dil meclisde mânend-i rakâs
- 3) Düşmesün bir murğ-ı dil perçîn-i dâm-ı zülfüñe
Bir dahî ol 'ude-i dil-besteden olmaz hâlâş
- 25 a 4) Gamze-i bâdâm çekmek kırmak ister 'âlemi
'Ayniña gelmez mi âyâ fikr-i akâm-ı kışâş
- 5) Kesbiyâ itmez abûl-ı şerh bir esrârdır
Ol mehiñ âyât-ı hüsnüñde olan sırr-ı havâş

GAZEL-İ BA HARFÜ'L-DAD - 60

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Ebr-i nisân şerefle sulanur gül-zâr-ı feyz
Mevhibe eyle gül gibi revnağ bulur ezhâr-ı feyz
- 2) Kâbiliyyet âdeme meşrûta-i tevfiğdir
Menşe-i esrâr-i isti' dâddır âşâr-ı feyz
- 3) Neşve'-i hâşşiyeti ehl-i mezâkı mest ider
Cilve-gâh-ı bezme gelse sâğar-ı ser-şâd-ı feyz
- 4) Tâb-sâmân dili ser-geşte eyler zerre veş
Tab'ı ' irfân pervere pertev virir envâr-ı feyz
- 5) Muktezâ-yı terbiye vâ-beste-i ahlâkıdır
Mücib-i iqbâldir danışur âña kâr-ı feyz
- 25 b 6) Kesbiyâ âhir olur rif' at-i qarîn ihtirâm
Kim olursa Dâdaş Feyyâzla muhtâr-ı feyz

GAZEL-İ BA HARFÜ'T-TI - 61

Mefâ' ilün Fe' ilâtün Mefâ' ilün Fe' ilâtün

- 1) Gönül ser-rişte-i gîsû-yı yâre olmasa merbût
Ânı itmezdi dîvâne - sıfat zencîler mazbût
- 2) Nigâhı ol periniñ âdemi maqtûl-ı sihr eyler
Çazâ efsûnla çeşmînde olmuşdur âniñ mahlût
- 3) Nedir bu kayd-ı teklîf-i ' avârızdan ' aceb maşşûd
Ki ben dil-hânesin evkâf-ı ' aşka eyledim meşrût
- 4) Mağall-i ıstırâhatdır hezâra kûyı dildârîñ
Yeridir olsa âramgâh-ı bülbül gülşene mağbût
- 5) Şanur pür-hâl hatt-ı la' l-i yâri seyr iden Kesbî
Kenâr-ı câm-ı yâkûta yazılmış maţla' -ı menkût

GAZEL-İ BA HARFÜ'Z-ZA - 62

Mefâ' ilün Fâ' ilâtün Mefâ' ilün Fâ' ilün

- 26 a
- 1) Mişâl-i gevher-i şehvâri-i nâ-yâbdır elfâz
Anuñcün mazhar-ı genc-i dil bî-tâbdır elfâz
  - 2) Zuhûrât-ı me'âni-i 'ibârâta virir revnağ
Muhasıl-ı zîver evrâkçe-i küttâbdır elfâz
  - 3) Akup mîzâb-ı tevfiğ Hüdâdan mağsem-i noğta
Gelür havz-ı suñur-ı şafhaya bir âbdır elfâz
  - 4) Alur revnağ-ı nesîm mülhem feyz-i ilâhîden
Zemîn-i dilde güyâ gonca-i seyr-âbdır elfâz
  - 5) Her ağâzında eyler muñrib cân bir şadâ peydâ
Şanursın âlet-i sâz-ı nevâ-mızrâbdır elfâz
  - 6) Kelâmında beyân eyle bedî' üt-tarz mazmûnı
Ki Kesbî menşe-i eş'âr içün elğâbdır elfâz

GAZEL-İ BA HARFÜ'L-AYN - 63

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1) Felekden pertev-i hürşîd-i iqbâl olmasa lâmi'
Şeref-yâb sa' âdet mi olurdu kimsede tâli'
- 2) İder esbâb-ı hüsn-i yâri vaşf-ı ebr-vân-ı eş'âr
26 b Zehi ta' rîf kim bir beyt olur efrâdını câmi'
- 3) Zamîr-i ârzû taht-ı emelde müstetir sırdır
Kişi her 'âid-i endişeye itmez ânı râci'
- 4) Zuhûrât-ı kader tedbîr-i isti' dâdı fesh eyler
Vürûdât-ı ledün koymaz olur ağıârını mâni'
- 5) Teşekkür-kâr er-rızku 'al'ellâh ol yürü Kesbî
Nevâl-i sefere suhan kâsemnâya olup kâni'

GAZEL-İ BA HARFÜ'L-GAYN - 64

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Mescide başdım kıadem meyhânenen itdim ferağ
El yuyup ser-çeşme-i meyhânenen itdim ferağ
- 2) Kûşe-i ma' mûr-ı vahdetde olup kûşe-nişîn
Keşret-i cem' iyyet-i virânenen itdim ferağ
- 3) Rabı-ı taqdîr eyleyüp ser-rişte-i tedbîrimi
Kıayd şevved şikâr-ı kestağhânenen itdim ferağ
- 4) Geçtim endîş-i ümîd-i la' l ü hâl-i yârdan
Hâşılı efkârâb u dânenen itdim ferağ
- 5) Lafz-ı luğavviyâtı almam ba' d-zîn Kesbî dile
Turre-i hât güfte-i efsânenen itdim ferağ

27 a

GAZEL-İ BA HARFÜ'L-FE - 65

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Hâneme virdikçe iqbâl ile ol meh-rû şeref
Kevkeb-i dilden ider idbâr-ı naḥsı ber-ṭaraf
- 2) Mâlik olmaz kimseler yârem gibi sîmîn tene
Dirhem-i eşkin bu yolda su gibi itse telef
- 3) Şafḥa-i sînem yeter âmâce tîr-i çeşmiñe
Her dil şad-çâkı itme ey kaşı yayım hedef
- 4) Ne şıfat-zâr eylemek âyinedir ehl-i diliñ
Sîne dögmeñ ' âşıka kânûndır mânend-i def
- 5) N'ola ihdâ-yı eḥibbâ eylesem bu şi'ri ben
Kesbiyâ eş'ârdır yârâne şâ' irden tuḥaf

27 b

GAZEL-İ BA HARFÜ'L KÂF - 66

Mefâ' ilün Fe' ilâtün Mefâ' ilün Fe' ilün

- 1) Kemiyet sâğarı oynatmağa bahâne mi yok
Semend-i cünbişi cünbâne tâziyâne mi yok
- 2) Bizi şabuhta sâkî yeter temâm ittiñ
Esîr-i derd-i humâre mey-i şebâne mi yok
- 3) Niçün hümâ gibi dil bülbüli havada gezer
Bu murğ-ı zârde konmağa âşiyâne mi yok
- 4) Tahayyül idemiyor la' l u hâl-i yâri gör
' Aceb bu yerde bize kısmet âb u dâne mi yok
- 5) Kesâde irdi metâ' -ı suhan-verân Kesbî
Şinâs-ı nükte-i nazm âver zamâne mi yok

GAZEL - 67

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ul

(Fâ' ilâtün)

(Fâ' lün)

- 1) Ne revâdır yeri erbâb-ı diliñ hâk olmak
Câhilin mertebesi câhile eflâk olmak
- 2) İnse dâmâne girîbânı n'ola 'uşşâkıñ
Yaraşur 'âşık-i zâre yaqası çak olmak
- 28 a 3) Nice dil-şâd ola hâtır-şiken ye's-i ümîd
Kâr-ı dîrînedir ehl-i dile gam-nâk olmak
- 4) Qalbiñ âyine-i dildâr-ı tecellî ideniñ
İster o şâh-ı sivâdan menşî-i pâk olmak
- 5) Kesbiyâ ebteredir rağbeti şimdi 'aşrîñ
Neyler 'irfânı olan şahib-i idrâk olmak

GAZEL - 68

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1) Eyleşdik turre-i yâre giriftâr-ı hevâ olduk
Esîr-i kayd olup dil-beste-i dâm-ı belâ olduk
- 2) N'ola pirâne biz bir nev-civânı ihtiyâr itsek
Kuvâye za' f-târı oldu muhtâc-ı âşâ olduk
- 3) Yeridir ğurbet elde bülbül- âsâ nâle eylersek
Dirîgâ gülşen kûy-ı dilârâdan cüdâ olduk
- 4) ' Abeşdir ârzû-yı ' âfiyet gayri dil-zâre
Oñlmaz derd-mâder zâr-ı ' aşka mübtelâ olduk
- 28 b 5) Bulandı mi' demiz yârñ nice hażm idelim cevriñ
Nevâl-i ta' ne-i aġyârdan biz imtilâ olduk
- 6) Seher tâze zemîn bir nev-ġazel nazm eyleyüp Kesbî
Ehibbâya hediye gerde-i vaġt-ı mesâ olduk

GAZEL - 69

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Ğirye-i ğamla geçirdik 'ömrü hürrem olmadık
Hânde-nâk-ı şevk olunup bir lahzâ olmadık
- 2) Kerem ü serd rüzgârı görmüşüz rif' atle
Âzmâyiş eyleyüp bir kerre mülzem olmadık
- 3) Çok söz açdık neşve'-i keyfiyyet-i esrârdan
Nükte-i la' l-i leb dildâre mahrem olmadık
- 4) Kûşe-i hürmânda kaldık biz hazîn-ârzû
Bir nigâr-ı mûnis câniyle hem-dem olmadık
- 5) Kesbiyâ biz itmedik vaşf-ı hatt-âverden ferâğ
Vaqt-ı gül geçmekle bülbül gibi ebkem olmadık

29 a

GAZEL - 70

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1) Hâfidir gamze-i çeşminde şûrişkâr fettânlık
Gelür cem' ıyyet-i ' aqla nigâhınla perîşânlık
- 2) El urdurma hâzer kıl hâtem-i la' liñe ağıyâre
Eğer ' aşrında izhâr itmek istersen süleymânlık
- 3) Temâmdir enver mihr-i rûhun gün gibi tâbişde
Senin mâhıyyet-i hüsnünde yokdur zerre nokşanlık
- 4) Metâ' -ı vaşlına vir'sem n'ola ser-mâye-i ' ömrüm
Bana ol kâr-ı sûd-ı îrâşdan gelmez pişîmânlık
- 5) Cüdâdır kûyınız kaldı Kesbî künc-i ğurbette
Niçün bir kerre añmazsınız bu mıdır sizde yârânlık

GAZEL-İ BA HARFÜ'L-KEF - 71

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün

- 1) Güher-i eşki nişâr it reh-güzâr-ı yâre dök
Nağd-ı vâdi - bezl u şarf it mağdem-i dildâre dök
- 2) Cur' a kaldıysa sebû-yı meclis-i düşîne
29 b Kıl teşadduğ lâ-yehvâre kâse-i hummâre dök
- 3) Şîr-veş baş gösterüp cânâ günâm-ı nâzdan
' İşvede şahrâ-neverd fitne-i dağlara dök
- 4) Gülşen-i revnağ-fezâ-yı sevğ iden bülbül gibi
Zülf-i pür-çîniñ dağıt tel tel idüp ruhsâra dök
- 5) Dâne-i nağl ile yemle ol çakırkeyf âfeti
Çine-i şaydı nigârñ pek hoş reftâre dök
- 6) Buldu kâlâ-yı me' ârif sevğ-ı ' âlemde revâc
Kesbiyâ sende meşâ'-ı tab' ını bâzâre dök

GAZEL - 72

Mef' ûlü Fâ' ilâtü Mefâ' ilü Fâ' ilün

- 1) Mestâne itse ' aşıka ğamzeñ eger ğadeng
Cânâ olur ğazâ-yı taĥammül şekîbe teng
- 2) Zâhid boyandı ' işrete şevĳ-i lebiñ ile
Bî-çâre âle uğradı besdir âna bu reng
- 3) Pür-dağ iden derûnını hecrile hem-çü ney
30 a Ķanûn-ı şâh-ı ' aşĳdır iñler mişâli çeng
- 4) Nâmûs u ' âr sâlike sedd-i tarîĳdir
Zirâ gerekmez ehl-i reh-i ' aşĳa nâm u neng
- 5) Ser - bâz-ı şaff-ı sâĥa-i ' aşĳ olan ' aşĳa
Serde hevâ-yı kâkül olur Kesbiyâ çeleng

GAZEL - 73

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

1) Salındık serv-ğadd bir yâr ile seyr-i kenâr itdik
Açup gül-gonca-i tab' ı şafâ-yı nev-bahâr itdik

2) Şikâf-ı sîne-i şad-çâkı izhâr eyleyüp halka
Mişâl-i lâle-zâr dağ-ı kalbi âşikâr itdik

3) Muvâfık geldi eyyam båd-bân-ı zevrâğ-ı şabra
Çeküp bir baır-ı luftuñ felek vaşlın der-kenâr itdik

4) Şabâdan aldı dil taqsîm-i bû-yı zülf-i dildârı
Nevâ-yı mâye-i 'uşşâğdan taşîl-i kâr itdik

5) Kâbûl-i dest-i taşîn nigâh olsun diyu Kesbî

30 b Ehibbâya bu şi'r-i dil-keşî biz yâd-gâr itdik

GAZEL-İ TAHMİS-İ KESBÎ BER GAZEL-İ HÂTEM-İ BA
SAMIİ MAKÂMÂT - 74

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

Nigâra olmadan mecmûa' -i ' uşşâka mestûruñ
Murâdım bestelenmek kâküline sen yüzi hûruñ
Uşûl üzre hemân zencîre çek amma bu mehcûruñ
Hazer kıl tel karâr vâdilerinde zülf-i şantûruñ

* İki telli hattıñla bağımla ' uşşâk-ı rencûruñ *

Hicâz-âsitaniñda karar ister bu âvâre
Vişâliñ mâye-i râst şafâdır kalb-i gam-hâre
Hümâyûnım muhâlifdir görüşmek lîk sen yâre
Kara düzen virir mi kader mişkâl-i ' âşık - zâre

* Bozuktur kâr-ı sâz-ı ergûnûun çarh-ı pür-şûruñ *

Aransa hemreñ bu kadr-ı nihâvend u ' arâzbârı
Bu sultânı revîşîñ mülk-i hüsnüñ oldu hünkârı
Şakın devrinde gûş itme dem-i mâhûr-ı ağıyârı
Tulum gibi çığırtma şeyh efendi şûh-ı Bulgarı

31 a

* Kudûm-ı vuşlatıñ çâr-paralatma râz-ı mestûruñ *

Hevâ-yı sünbül ile buldu revnâk-yâsemen şimdi
Şabâ-veş eyledi teşrif nevrâz-ı çemen şimdi
Muhayyersin maķâm-ı evc-i ' işretgehde sen şimdi

Ser-i zühhâde çal neyzen 'aşa-yı nâyı ben şimdi

* Girift-i 'işve-i kanûnim bir şâh-ı mansûruñ *

Mürâ-yı yâre zîr- efgend-i bâ-yı rağbet olmazsın

Neden ey şûh şehnâzımla tâhir-i ülfet olmazsın

Şafahâni 'acemsin müselmâne lâyıq olmazsın

Düdüksin hem nefir-i mahremân-ı 'ışret olmazsın

* Efendi perdesizdir zurna-i minķâr-ı menķûruñ *

Şehâ kil buselik faşlın hasını dilrubâlarla

Nuhfete itme ünsiyet rakib bî-nevâlarla

Hişâr-ı ğamdan ğazel ol baña raħm it 'aşâlarla

31 b

Belim bükdü kemânı kaşların ceng-i edâlarla

* Kavâl itti beni pest-perde istiğnâ-yı mevfûruñ *

Pesend eyler ol eţvâr büzürgüñ Kesbiyâ 'âlem

Terennüm - rîz şavt-ı raħatü'l ervâhına her-dem

Rehâviden işitse şad olurken nağmesin âdem

Gelince meclise ol afitâb-ı mağrîb-i Hâtem

* Açıldı perde-i şarkısı şiyev-nigâr tanbûrun *

GAZEL - 75

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1) Dağıtdı 'aql u ârım ey perî zülf-i perişânıñ
Beni pâ-mâl-i nas itdi ümîd pûs-i dâmânıñ
- 2) Nikât-ı mübhem-i vaşlıñ nigâr âhil katı güçdür
Ki sırr-ı keşfi müşkildir rumûzât-ı mu' ammânıñ
- 3) Helâk îmâ' ider gamzeñ nigâh itdikçe 'uşşâka
Ne hûn-âmîz-i efsûnkârdır tâtâr müjgânıñ
- 4) Gül-i seyr-âb-ı şad-berk-i ruhuñdır ey lebi goncam
Sebeb teşvîk-i murğ-ı nağme- sâzına gülistânıñ
- 5) Beyâbânı kazâ-yı Çine reh-rev itdi âhûyı
Seniñ bu hâl-i Hindû-yı siyâh-ı çeşm-i fettânın
- 6) Bakılmaz hüsn-i rûz-ı efrûz dîdâr-ı dilârâya
Naazar mümkün mi Kesbî nûrına mihr-i dirâşânıñ

32 a

GAZEL - 76

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Nice ebri ebri olmuş rû-yi yâri seyr ediñ
Nağl-ı şeftâlûde açılmış bahârı seyr ediñ
- 2) Gam yemiş maşşûl-i hüsünüde iden endîş-i hâm
Sizler olsunda o nağl-ı meyve-dârı seyr ediñ
- 3) Mum eder bir sûziş âhıyla âhen-dilleri
‘Âşık-ı pür-gamda zâr-ı pür-şerârı seyr ediñ
- 4) Ol gözi şahbâz çağır keyf gelsün bezmde
Nice şayd eyler dil-i ‘uşşâk-ı zârı seyr ediñ
- 5) Vaşlını evvel zemân haţta ta‘lik eyleyeñ
Tâzede şimdi edâ-yı i‘tizârı seyr ediñ
- 6) Nağd-ı cân virmiş metâr‘ cevrine bir dilberiñ
Şevk-ı ‘aşk içre bu gün Kesbîde kârı seyr ediñ

GAZEL - 77

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Der-deste hâşıl itdim âsitânında seniñ
‘ Illet-i ‘ aşka devâ yok mı dükkânında seniñ
- 2) Dergehiñ darü's-şifâ-yı ‘ âlem iken ey tabîb
Çâre olmaz baña kûy-ı âsitânında seniñ
- 3) Lebleriñ âmîzeş eczâ-yı şevk-ı âlûddur
Neş'e gördüm la' l-i keyfiyyet - feşânında seniñ
- 4) El yumuşsun gerçi şimdi çeşm-i sâr-ı fitneden
Destine bir şu koyar yokmuş zamanında seniñ
- 5) Kesbî her şâhib-i selik nazma peyrev olmağa
Feyz-i mâye var mı tab' ı nüktedânında senin

33 a GAZEL-BA HARFÜ'L-LAM - 78

Mef' ûlü Fâ' ilâtü Mefâ' ilü Fâ' ilün

- 1) Bahş-ı haţţında eyler imiş elh-i kâl-ı kıl
Bu yüz qaralığın gözlemiştir vebâl bil
- 2) Dil fikr-i zülfün ile n'ola olsa muţtarib
Taħrîk ider bahâra toķunsa hayâl-i yil
- 3) Seyl-âb iderse böyle sirişkim mişâliyim
Eylar ħarâb şehir-i vücûdım bu sâl-i sil
- 4) Zâhid tefâ'ülünde şikem- ħârlık görür
Eşkâl-i ħiñli gibidir ħükm-i fâl-i fil
- 5) Kesbî medâr-ı mu' ine miķyâs-ı nil-veş
Oldı elimde ħâme-i vaşf-ı cemâl-i mil

GAZEL - 79

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Nükte-i esrâr-ı kuds-i haqqa mahremdir gönül
Feyz-ı âb-ı neşve-i ma' nâ-yı mübhemdir gönül
- 2) Cevher-i zâtiyyesi terkîb-i çâr-ı ' unşuru
Bir laîf endâm u cism-i rûh-ı a' zâmdır gönül
- 33 b 3) Şıdkla itse teveccüh n'ola erbâb-ı derûn
Kıble-gâh-ı tende mihrâb-ı mükerremdir gönül
- 4) İtmedi kayd-ı mecâza rişte-i tâ' liğ-i rabt
Fıkr-i tahkîk-i haqîkât olsa edhemdir gönül
- 5) Eylemez bir emrde tedbîr-i ta' rîz-i çerâ
Hükm-i taqdîr-i ilâhiye müsellemdir gönül
- 6) Dehre şıgmaz tâb-ı ' aşkıyla gehi gerçi çû şems
Kesbiyâ kâhide lîkin zerreden kemdir gönül

GAZEL - 80

Mef' ûlü Mefâ' ilü Mefâ' ilü Fe' ûlün

- 1) Takdîre rızâdâdedir erbâb-1 tevekkül
Tedbîre muğâyir gerek esbâb-1 tevekkül
- 2) Bir mevhibedir genc-i dil ehl-i ħarâba
Her yerde bulunmaz dûr-1 nâ-yâb-1 tevekkül
- 3) Virmezse sabâ-yı siĥr-i lemyezeli feyz
Ne şükûfte kalur gonca-i sîr-âb-1 tevekkül
- 34 a 4) Heb muğtekîd-1 neş'e-i aĥkâm-1 ħazâdir
Âzurde-i fikr olımaz aşĥâb-1 tevekkül
- 5) Eyer gül gülzâr-1 ĥulûş-1 dili şâdâb
Yenbu' -1 ĥükm-i mevrîdidir âb-1 tevekkül
- 6) Kesbî ħarim-i dergeh-i tevĥika irer tâ
Ĥaşr-1 ħadere kim açıla bâb-1 tevekkül

GAZEL - 81

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1) Esîr-i pister-i derd-i firâkıız hâlimiz müşkil
Devâ' güç ' âşık-ı dil-ğasteyiz aqvâlimiz müşkil
- 2) Şebi bî - hâb u râhat gündüzi pür-ıztırâb-ı gam
Güzâr itmekde bu uslûb mâh u sâlimiz müşkil
- 3) Huşûl-ı maılabı reml eyleseñ engiş-veş cümle
Düşer hep sa' d-ı hâric fark-ı şekl-i hâlimiz müşkil
- 4) Ne vaşl-ı yâre kader ne belâ-yı hecre şabırdır
Tağammül ber-ıaraf-ı derd-i dil meyâlimiz müşkil
- 34 b 5) Ne bilsün baş-ı cîn-i zülf ü şevk-ı la' l-i canâmı
Cedeldir Kesbiyâ zâhidle kıl u kâlimiz müşkil

GAZEL - 82

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1) Bahar eyyâmıdır âgaze-i zâr eylesün bülbül
Erişdi mevsim-i gül nâliş ezhâr eylesün bülbül
- 2) Çemende gönca-leb bir sâkî-i sîmîn sâ' adle
İçüp gül şerbeti mey def' i ekdâr eylesün bülbül
- 3) Nesîm-i şubh uyutdı nergisi mestâne gülşende
Nevâ-yı cünbiş-i ninniyle bîdâr eylesün bülbül
- 4) Döker nakd-ı sirişki dîdeden şebnem gibi herkes
Hemân kâlâ-yı vaşl-ı yâri bâzâr eylesün bülbül
- 5) 'Alâyıqdan eğer âsûde hâl olmağsa maqşûdı
Dilin rabt-ı hevâ-yı zülf-i dildâr eylesün bülbül
- 6) Kitab-ı gülistânı kuş dilince eyleyüp taqrîr
Sihr-i murğân-ı 'aşk keşf-i esrâr eylesün bülbül
- 35 a 7) Bu şi'ri bağa gönder sebz-i berg-i gül gibi Kesbî
Ehibbâya şeref - pîrâ-yı destâr eylesün bülbül

GAZEL - 83

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Rişte-i gîsû-yı yârı eyledim kayd-ı emel
Uñmadık başıma oldu bu qarasevda 'amel
- 2) Fıkr-i la' l-i nâb-ı dilberden kesildi teşne-dil
Derd-ı ser virdi humâr âlûd-ı tab' a bu gül
- 3) 'Uğde-i zülfünde yârîñ dâne-i hâlin gören
Burc-ı 'akrepde tulu' itdi sanur necm-i zühâl
- 4) 'Âşkân-ı vaşf meyânda eyledi baş-ı maqqâl
Eyler erbâb-ı heyûlâ fil ile başş-ı cedel
- 5) Nazmı ecnâs-ı şanâyi' dır nümayiş kâr iden
Kesbiyâ ihâm nükte ile bulur revnâk gazel

GAZEL-İ BA HARFÜ'L-MİM - 84

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün
(Fâ' ilâtün)

- 35 b
- 1) Nice bir tâb-ı sihr-i nâliş şeb-gîr ideyim
Nice bir çarğa res-âvâze-i tevfir ideyim
  - 2) Nice bir dâ'ıye-i tûl-i emel eyleyeyim
Nice bir kayd-ı ser-i kâküli zencîr ideyim
  - 3) 'Azm idüp vâdi'-i tahsîl-i vişâl-i yâre
Ba' de-zîn sâkı ümîd-i dili teşmîr ideyim
  - 4) Okuyup üfleyeyim rukye'-i nâr-ı necâtı
O peri tal' atı efsûnla teşhîr ideyim
  - 5) Beni öldürse gerek korkarım âhîr bilmem
Derd-i 'aşk-ı dile bin çâre ne tedbîr ideyim
  - 6) Kesbiyâ nükte-şinâsâne bu zîbâya şî'ri
Kaşd-ı şevkıyle göndermeğe tahrîr ideyim

GAZEL - 85

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1) Yeñi bir tâze sevdim eski dildârı değişdirdim
Hevâ-yı ' aşka râm oldum yine yârı değişdirdim
- 2) Düşüp sevdâ-yı çîn-leylî-i zülfüne ol şuhun
36 a Çekildim cümleden mecnûn-veş eşvârı değişdirdim
- 3) Ser-i kûyında pest-perde derûnı bir enîn itdim
Maķâm-ı evceh irdim nağme-i zârı değişdirdim
- 4) Her endâz-ı mecâzı mevşil-ı taķķık itdim
Muhaşşıl müfsid tahyîl-i efkârı değişdirdim
- 5) Mahall bulunca Kesbî bu zemîniñ tîr-i tenzîri
Elimde çok kemân-ı saht-ı âşârı değişdirdim

GAZEL - 86

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1) Erişdi mevsîm-i gül ehl-i şevka def' i gam lâzım
Bahar eyyâmıdır erbâb-1 ' aysa câm-1 cem lâzım
- 2) Metâ' 1 vaşl-1 yâre müşteri olmak kolay ammâ
Beğim bazâr olunca elde nakd ister direm lâzım
- 3) Şafâcânı temenni eylemem ağyâra ben haqqdan
Süründürsün ânı bir derd âna ' illet verem lâzım
- 4) Sakın devlet-meâb ' additme her mümsik nev-iqbâli
Refâhül' hâl zî - kudret kişi şâhib-i kerem lâzım
- 5) Muqâdder âdeme ârâyış-1 endâmla olmaz
Kişi zâtında te 'yîd-i şerefle muhterem lâzım
- 6) Dayanmaz ateşe belki tutuşur Kesbiyâ elde
Anuñcün sûz-1 ' aşkı yazmağa âhen kalem lâzım

36 b

GAZEL - 87

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Pür-şerer itse n'ola 'âlemi âh-ı sihrim
Kâtı söz şekerdir nâliş-i âteş eşerim
- 2) Düşeli 'aşkına bir müjgen hûn-rîzen-i dil
Döndü tenevvürde sîh üzre kebâba ciğerim
- 3) Şabr kâbil mi siper ola o kâşî yâyîñ
Gamze-i çeşmi iken nâvek-i sîne gezerim
- 4) Kâkûlün ideli sevdâ- zede-i tûl-i emel
Fikr-i şûrişden emîn olmadı bir lahza serim
- 5) 'Ays için ehl-i melâmet ile bezm-i gamda
Kesbiyâ maḥazar iki şişedir didelerim

37 a

GAZEL - 88

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Ol peri öpdürmeyince sâgar-ı gül-fâma gam
Maḥrem-râz olmadı câm-ı neşât-ı encâma cem
- 2) Nükte 'i ikrârı dildârın mu' ammâ kevnidir
Dâldır hem şevk-ı vaşla hecr-i gam-ı ihâma hem
- 3) 'İşreti tebdîl ider ḥabb-ı nebâta sâkıyâ
Olsa rûzı ḥâl-i la' liñ rind-mey âşâma şem
- 4) Mâcerâ-yı 'aşkı yâre 'arz iderdim girye-nâk
Eşk-i çeşm-i ḥâmeden kaçmazsa elde nâme nem
- 5) Reml-i eşkâl-i ümîdi itdim istihrâc ben
Muḫtezâ-yı kâl ṭâli' gelmedi aḥkâma kem
- 6) Dil-hevâ-yı çîn-i zülf-i yârle mâglûbdur
Muḫtaribdir vaz' ı nâ-hencârdan eyyâma yem
- 7) Bu zemîni ṭal' atı tenzîr idince bu siyâk
Kesbiyâ oldu elimde naḥl-ı ḳadd ḥâme-i ḥam

GAZEL - 89

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1) Cihânda bir nigâr-ı reşk-i bahş-ı hûr-ı ' ayn buldum
Tamâm tab' ımca hiç noķşanı yok bir mehcebîn buldum
- 2) Aranmağla bulunmak mümteni' aķrânı ' âlemde
Muhaşşıl dâd-ı haķķ bir mişli nâdir nâzenîn buldum
- 3) Anıñ aramağâ ' uşşâķ-ı zâr evc-i kûyında
Ķarâr-gâh-ı tabâyı' bir maķâm-ı dil-nişîn buldum
- 4) Ben ol âhen dili keremiyet ahiyle nerm itdim
Derûnımda yine bir hâl-ı sûz-ı âteşîn buldum
- 5) O şûhun zîr-gerdânında sevdâ basdırır ey dil
Ķhubu's-sevdâ âķrân bir dâne hâl-i ' anberîn buldum
- 6) Görenler vaz' ı ebyât-ı nazîr olsun diyû Kesbî
Yine ben arşa-ı nazm içre bir tâze zemîn buldum

GAZEL-İ HARF-İ NUN - 90

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 38 a 1) Hatt-ı yâri bir eşerdir şehîr-i cibrîlden
Rište'-i ta' lîkı sen kes kayd-ı kâl u kılden
- 2) Canımı teslîm-i besmele-gâh kurbânı ider
Seyriden encâm-ı hatt-ı şıdk-ı ismâ' ilden
- 3) Şıkket-i bâr-ı gam ağyârı añlar nîd u gün
Haşşa-yâb-ı hamel bir düşü olan zenbîlden
- 4) Câm-ı mey-hâre niçündür ta' nı bilmem 'âlemin
Tıynetî irilmez iken hilkat-i kandîlden
- 5) Yûsuf-ı mısr-ı melâhat bir nigârîni 'aşkına
Çok aşığı kalmaz eşkim istivâ-yı nîlden
- 6) Dide-i hûbânı Kesbî içmede eş'ârla
Farq olunmaz elde kilik-i rû-siyâhım mîlden

GAZEL - 91

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Tığ-ı cevriñ kesdi câna iltifâtı aradan
Bu mürüvvetsizliğe râzı olur mu yâradan
- 38 b 2) Sûzen-i fikr-i mûjeñle oldu pür-sûrâh-ı dil
Sînede iğne başacak yer bulunmaz yâreden
- 3) Hayâl-pîrânıñ sirişk-i dîdedir sermâyesi
Bakma eşk-i çeşm iğyâh itilme pâreden
- 4) Vâr ise girdâb-ı ye 'se düşdü keştî-i emel
Bir nişan göstermedi bîçâre ağ u kâreden
- 5) Mevce-i mazmunla Kesbî bu nazm-ı dilkeşâ
Bir kumaş-ı tâzedir kim fark olunmaz hâreden

GAZEL - 92

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Girmeden limân-ı vaşla bu şularda yatmasun
Zevrak-ı câma re'is-i 'ayş-ı lenger atmasun
- 2) Eski qorşandır raqîb uğratma yariñ semtine
Keştî-i vaşla gözet yelken qapadır çatmasun
- 3) Zîver-i âgûşî tesliyyet hınd eylesün
Mâder-i eyyâm maḥdum-ı dili aḡlatmasun
- 39 a 4) Aldıq agyâr ile bazâr vişalinden ḡaber
Gayrı istiḡna-fürûşum bize 'işve şatmasun
- 5) Mat ider lu'betiñ 'aşkıñ piyâde dilleriñ
Şehsüvârım nâṭ' ı nâz üzre bir at oynatmasun
- 6) Rüzgârîñ bulda qullan bâdbân-ı sâḡarı
Şûr-ı baḡr-ı gamda Kesbî felek 'işret yatmasun

GAZEL - 93

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Bülbüli şevk-i gülistân ise şeydâlandıran
Seyr-i ruhsârıñdır 'uşşâkıde sevdâlandıran
- 2) Şaydırır mı vürûd-ı şad pür-güher hezâr 'aşkına
Hüsne kat kat seni gül gibi ra' nalandıran
- 3) N'ola seyr-âb-ı terâvet itse giryem haţtıñı
Sünbüli bârândır dehr-i bâr zibâlandıran
- 4) Hep şubût-ı şâhid-i da' vâ-yı 'aşkın hükmüdür
Sînemiz dağlarla hüccet gibi imzâlandıran
- 39 b 5) Zerre-i ser-geşte - veş 'uşşâkı itdi derbeder
Pertev-i şems-i cemâliñ 'âlem ârâlandıran
- 6) İzîrâb-ı muķtezâ-yı dil hevâdır Kesbiyâ
Katre-i 'aşkıñ idüp taħrîķ deryâlandıran

GAZEL - 94

Mef' ûlü Fâ' ilâtün Mefâ' ilün Fâ' ilün

- 1) Âşâr-ı ' aşk dîr ola mümkün mi sîneden
Çıkmaz karânikdır cevâhir-i hazîneden
- 2) Ağyâra bî- sebeb açılan genc-i vaşl-ı yâr
Güçdür güşâde ' âşık-zâre defîneden
- 3) Şevk-i ruhuñla turreye kûyûnda düşdü dil
İhrâma girdi zâir-i Ka' be Medîneden
- 4) Sâkî yürüt sürâhi-i deryâ-yı ' işreti
Baħr-ı bezmde farkı ne câmın sefîneden
- 5) Merbûz-ı çîn-i zülfe ' azâ hâl-i yâdır
Gelmez ferâğ-ı murğ-ı giriftâre çîneden
- 40 a 6) Kesbî nazîr olur mı hasîb-i suħanverîñ
Nazmına bu ğazel dil-i zâr-ı kemîneden

GAZEL - 95

Mef' ûlü Fâ' ilâtü Mefâ' ilü Fe' ûlün

- 1) Sâkiyâ sâgarı şun beñzimize kıan gelsün
Ten-i dil-i mürdemize mey içelim cân gelsün
- 2) Pupa yelken yürüsün zevrak-ı şahpâ-sihri
Yemm-güzerân şafâ mevsimidir yan gelsün
- 3) Bizde bir gonca ile açuluruz gülzâre
Şabret ey bülbül-i dil vaqt-ı gülistân gelsün
- 4) Ser-i ağıârda seyr it ne kıabaqlar çatlar
Hele dur elde kedû meclise cânân gelsün
- 5) Sükker-i la' l-i leb-i yârla besle Kesbî
Tûfî-i tab' ı suhan pervere idman gelsün

GAZEL - 96

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 40 b
- 1) Geldim rişte-i zülfünden el çekdim 'âlâyıkdan
Hâlâş oldum şeker tûl-i emel kayd-ı 'avâyıkdan
  - 2) İdüp şikeste-i rabt-ı kader bağlanma mahlûka
Şikeste târ-ı tedbîr-i mezâleb olma halkdan
  - 3) Görüp ârâyış-i şaf-ı kanâdîl câmi' dahlitme
Şua' -ı endâz olur ki nûr-i hayr-ı ef'âl fâsıkdan
  - 4) Viren ehl nazarıññ hüsnüne şûhum seniñ şöhret
Niçündür dostum söyle bu rütbe-i nefret 'aşıkdan
  - 5) Hazer kıl dil-ferib vâz' nâ aldanma ağyârıñ
Şakın ey dil temelluk gerde-i keyd-i münâfıkdan
  - 6) Benim neşr olalı âfâka Kesbî kışsa-i 'aşkıñ
Uşandı halk-ı 'âlem ser-güzeşt-i kayd u vâmıkdan

GAZEL - 97

Mef'ûlü Fâ' ilâtü Mefâ' ilü Fâ' ilün

- 1) Düşdüm hayâl-i zülf-i siyâhıyla kayda ben
Bilmem ne fikr ile heves itdim o keyde ben
- 2) Pûs-ı lebinde gördüğüm esrâr-ı neşveyi
41 a Bir çâşnidir ki görmemişim ânı meyde ben
- 3) Zâr itmez idi olmaz sûz-ı iştiyâk
İtdim müşâhede eşer-i ' aşkı neyde ben
- 4) Belki olur şikâr beni şehbâz- ârzû
Çıkdım kenârâ çeşm-i gâzâlânı şayda ben
- 5) Kesbî hevâ-yı turre tağıttı şu' urumu
Bilmem ne fikr ile heves-bendim o keyde ben

GAZEL - 98

Mefâeilün Mefâeilün Mefâeilün Mefâeilün

- 1) Zülâl-i şevk-ķâr pîr-i meyiñ gûyâ sebûsundan
Olur taķdîr-i rev' 1 neş 'e nebîķ-1 kedûsundan
- 2) Ne rutbe-i şâf-1 tîynetdir o sîm-endâmı seyr ile
Ki mümkündür temâşâ-renk-i şahpâyı gelûsundan
- 3) Zamân-1 şâh-1 gülde tomruĝa ķonmuş diyü bûlbûl
Şemâtet gûne murgânıñ geçilmez güft ü gûsundan
- 4) Oñılmaz maddedir zaķm-1 derûnı ' âşîķ-1 zârıñ
41 b Şarılsa çarķ-1 atlas ķân akar yine refûsundan
- 5) Ķudûm-1 nev-bahârı gülşene tebrîke mey geldi
Şabânıñ nesne teşķîş olmadı bu cûst u cûsundan
- 6) Ħuşûli vaşlı aĝyâra ihâle ĥayli müşkildir
Belâdır iltimâs dostı tab' a adûsundan
- 7) Hevâ-yı ' aşķı hâşıl yazmayınca kâtib-i ķudret
Murâd añlanmadı ehl-i diliñ kayd-1 dev 'asından
- 8) Ķoyundan çıkma aĝyârıñ görüp bazîçe-i mekrıñ
Emîn olma ķuzum her göreñ gideñ câyusundan
- 9) Mâ' il-i keş-t-i zâr-1 maţlabı seyr it dil-i zârın
Olur rûyide sebz-i ye 's taķm-1 ârzûsundan
- 10) Yine bir nev-gazel ' arz itdim aĥbâb-1 suĥan sence
Nazîr-i âşîkâne isterim Kesbî kamûsundan

GAZEL-İ BA ŞÂKÎ-İ ENGÛR ... - 99

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün
(Fâ' ilâtün)

- 1) Pîr-i mey pehlivâne o kedûlı misket itsün
Naql-ı rezzâkı ile emel-i dil ' işret itsün
- 2) Bint-i rez meclis-i rindâne gelüp ter-i günlük
Kâra gözün gibi bir tâze nezâket itsün
- 3) Hacı ' Oşman dedi ben rû-yı nigârı gördüm
Ağam usta baña beğlerce ' mâyet itsün
- 4) Zeynîdir meclisiñ ol lebleri yakût-ı cemim
Şîre-i la' liñi bezm-i ehline şerbet itsün
- 5) Kazılı çıktı papas karesiniñ meydâne
Şahâne-i mey ânı onun siyâset itsün
- 6) Tilkü kuyruğu takup başına bağda ağyâr
Bezm-i dildârde çavuş gibi hizmet itsün
- 7) Dede tırfandesidir ol küçük tekye-i hâl
Şeyhim erbâb-ı niyâza ânı himmet itsün
- 8) Evcî bataklık eder gamzesi yârîñ belki
Şâm zâğı ile tîr-i mûje hiddet itsün
- 42 b 9) İsm-i engûrla Kesbî hora geçsün bu gâzel
Kayd-ı tenzîre düşen ' arz-ı belâgat itsün

GAZEL-İ BA HARF-İ VAV - 100

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün (Fâ' lün)

- 1) Şu' le-dâr oldu yine albimde dag-i ârzû
ıldı rûşen tekye-i sînem erâğ-ı ârzû
- 2) Virdi gûlzâr-ı hayâle fikr-i ruhsârñ şeref
Dostum gûllerle revna buldu bağ-ı ârzû
- 3) Her ümîdimden ârîn-i ye 's olursamda yine
'Aynıma gelmez benim aşla ferâğ-ı ârzû
- 4) Hâsta-i derd-i zekâm iştiyâ oldu meşamm
Neş 'e - yâb bû-yı feyz olmaz dimâg-ı ârzû
- 5) İ' tidâli yok hevâ-yı fikr-i âmâl-i dilin
Kesbiyâ elde müdâm olmaz ayâğ-ı ârzû

GAZEL - 101

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün
 (Fâ' ilâtün) (Fa' lün)

- 1) Vireli ' âleme envâr-ı tecelli-i pertev
 43 a Beñzedi kaçına ol mihr-i cemâlin meh- nev
- 2) Eyledi hurmen âmâle eşer âfet-i ye 's
 Şaldı maşşûl-i ümîde şerer-i sûziş-i ' alev
- 3) Tıtma her kula kulağ ney gibi itme nâle
 Şalla bir def gibi her sâza olanlar peyrev
- 4) ' Alem-i ' aşkıñ olımaz kaç rîne kimse vâşıl
 Giriftün içre olursa kişi Molla Hüsrev
- 5) Mâye-i şevkdır eski hevesi ile cedîd
 Kesbiyâ tâzele köhne-gamı bir dilber sev

GAZEL- BA HARFÜ'L-HE - 102

Meḫ' ûlü Fâ' ilâtü Mefâ' ilü Fâ' ilün

- 1) Dil virme meyl-i diğeri iden bî-vefâlara
 ' Âşık tayanma bel viren eğri binâlara
- 2) Nakş-ı haşıra benzedi zâhid ' ibâdetin
 Sen târ-ı zehdî pûd ide gör bu riyâlara
- 3) 43 b) Kabil mi girye itmeye dil-i derd-i hicrle
 Olmaz şekîb-i hâ' il reh-i mâcerâlara
- 4) Râz-ı derûnı pîr geñin itmez âşikâr
 Neşf eylemez ne koysalar eski anâlara
- 5) Yâriñ zuhûr hañtı şeref virdi turreye
 Hoşdi bañârımız bu yıl uygun hevâlara
- 6) İtmez kabûl-i çâre zañm-hâver iştiyâk
 Neyler devâyı Kesbî ibtilâlara

GAZEL - 103

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Yâriñ ehl-i ' aşka rahmından ' acib ağyâra ne
' Andelîbe goncanıñ açılmasından hâre ne
  - 2) Tâlib-i vaşl-ı nigâra dâğ-ı dildir muktezî'
Elde naqd-ı zer olunca kâle bî - bazâre ne
  - 3) Kendi luḫfundan teraḫḫum isteriz dildârdan
Def i müşkil cevre yalvarmaḫdan özge çâre ne
  - 4) Söyleden ' uşşâka zârı seyr-i rû-yı yârdır
Tûḫî-i hoş-gûya mir 'at olıcaḫ güftâre ne
- 44 a
- 5) Lâl iden ğamdır suḫan-pîrâ-yı nazmı Kesbiyâ
Cünbiş-i ḫab' ı olan ehl-i dile eş' âre ne

GAZEL - 104

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1) Kûmâş-ı tâb' ın olmaz nakş dakka târ u pûdında
Mezâyâdır çiçek kâlâ-yı şî' riñ ger-mesûdında
  - 2) Me' ânî-senc olan añlar beyân-ı ' ilm-i esrârı
Hayâl-i ehl-i dilin şûret bulur çeşm şehvedinde
  - 3) ' Avârızdır saña meşrûta-i teklîf eğer vâ' ız
Yeriñ yuğya defter hâne-yi ' aşkın kayudında
  - 4) Leb-i taşvîr-i cünbiş gösterir âgâza-i nuḡka
Ne sırr-ı rûh-fezâ vâ' ol bütüñ bilmem servedinde
  - 5) Zamâne hacısı aḥbâba cünbiş armağan eyler
Nice ümmîd bû-yı ' ıtır şâhı olur ' avdında
  - 6) Nişân-ı şevk olur miqyâs-ḥâme Kesbiyâ elde
Sihr-i deryâ-yı feyzîñ nîl-veş cânâ vürûdında
- 44 b

GAZEL - 105

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Vakt-i gül geçti hazan irdi bahar-ı gülşene
Esdî bir bâd-ı muhâlif berk u bâr-ı gülşene
- 2) 'Andelîbiñ hân mânî şevkı dağlasa gerek
Şarşar-ı şûriş qarışdı rûzgâr-ı gülşene
- 3) Mi' desi tend-i hevâdan başladı bozulmağa
Yer bulunmak düşdi tab' ı cûybâr-ı gülşene
- 4) 'Alemlî hayret kârin itdi bu hengâm-ı fesâd
Herkesê geldi kelâl 'azm-ı kenâr-ı gülşene
- 5) Hıyât olup yerden yere kaldı nevâ-yı nağmeden
Kesbiyâ bilmem ne hâl oldı hezâr-ı gülşene

GAZEL - 106

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Nâlişim yokdur şadâ-yı gerdiş-i girdâbda
Cûşiş-i eşkîm görünmez mevci-i seylâbda
- 45 a 2) Mihr-i hûsn-i yâr irer 'aşr-ı zevâle 'âkıbet
Şanma bâkîdir ziyâ-yı pertevi mehtâbda
- 3) Fırşat el vir müşkin el baġlatsun 'uşşâka o şûh
Her zaman olmaz kişiniñ arkası mihrâbda
- 4) Sâkî hicrân-ı 'aşkı söyle bir talh itdi kim
Görmedim ol neşveyi ne meyde ne düş-nâbda
- 5) Derd-i 'aşkı çâki-i şadriñda erbâb-i dilin
Daġ-ı hûn âmîze beñzer lâle-i seyr-âbda
- 6) Kesbiyâ vâdi'-i ġamda gördüğüm bu şikleti
Çekmemişdir ġavta hâr-i baħr olan girdâbda

GAZEL - 107

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1) Kânâ' at gelmez iken bir zamân câna vişâliñle
Dil-şûrîde şimdi anlanur şevk-ı hayâliñle
- 2) Kaçarken şûriş-i kayd-ı esîr-i zülfüñ olmağdan
Ben âhîr bir qarasevdaya düşdüm fikr-i hâliñle
- 45 b 3) Yeter peygûle-i zulmet-serâ-yı hicrde kaldım
Şeref verir gün ey meh-pâre gel mihr-i cemâliñle
- 4) Lebiñ yâd ile zâhid mey içün divâneye döndü
Ne âle uğradı bî-çâre reng-i la' l âliñle
- 5) Görüp bir ihtiyâr ehl-i dil âşâr-ı eş'ârım
Dedi ey Kesbî pakîze ko pîr- usûli kemâliñle

GAZEL - 108

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün

- 1) Benim âşuftelik var meşreb-i sevdâ-nümûnımda
Ne mümkün hâlet-i ' aşkı nihan itmek derûnımda
- 2) Gelû-yı şîşe-i sūrahıde fūlful gibidir yârîñ
Hayâl-i hâl ' anber-bârı ' ayn-ı ' ırqa hûnımda
- 3) Çıkar bir şût diğēr sîneden her nâle itdikçe
Bozuktur nağme-i ahenk-i âvâz erğünûnımda
- 4) Benim teşhîş ider şeydâlığım bir zūlf-i leylâya
Görenler ıztırâbım Kays veş hâl-i cünûnımda
- 46 a 5) Seniñ keyfiyyet ser .....
- .....
- 6) .....
- ..... hanbâr-ı zemûnımda
- 7) Görsem ..... eşîr ..... Kesbî
Resm ..... kâlâ-yı ..... günımda

GAZEL - 109

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1) ..... hayâl ..... serveri seyr ile
Şanur mihre tâbiş-nemâ-yi rûyi seyr ile
- 2) Şuret virmiş ârâyîş ..... kaza dil-şevad
O şûh ..... görde haysiyyeti dil cûyi seyr ile
- 3) Hayat-ı 'aksi görünür şâfdır billûr - veş .....
..... şâde âyine-şifat bahârî seyr ile
- 4) ..... peymâ-yı nâzı cümle şayd itmiş
O şebbâz-ı nigh ..... dide-i âhûyî seyr ile
- 46 b 5) Kızıl armağa döndü kanlı zâlim eşk-i hûniyyem
Sirîşk-i mâ-cezâ mânend-i deryâ-cûyî seyr ile
- 6) Ne ra' nâ şekle koymuş şâhid ma' nâyı bak Kesbî
Elimde maqâme-i mu' ciz raqam hoş-gûyî seyr ile

GAZEL 110

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1) Cemâli mihre beñzer ol mehiñ burc-ı melâhatda
Şeref zâ'ırçe-i takvîm-i hüsñidir sa' âdetde
- 2) Yine eyyâm-ı ' ayşîñ itdi şems-i mevsîmi taḥvîl
Çemen irdi nişân-ı şevk-ı nev-rûze letâfetde
- 3) Hülûş ister derûmı da' vet-i bezm itmede yâri
Kuşur itmez perî-rûbân elbette ' icâbetde
- 4) Revâcı keremdir ehl-i dile bazâr-ı tevfiķın
Kesâd olmaz metâ' -ı ḥâhişe sevķ-ı ' inâyetde
- 5) Qabûlünde du' ânîñ ḥaşşa-i me'sure lâzımdır
47 a Gerek bâzude kuvvet menzile tîri işâbetde
- 6) Aķup eşk-i melâmetle hevâdır biçdiğim ' âşık
Sorarsîñ fikr-i ḥâl-i yârla neñ var zirâ' atde
- 7) Oķundukça nola şî' rim yakarsa dilleri Kesbî
Şerer işârdır âteş gibi sûziş-i ḥarâretde

GAZEL - 111

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1) Nigârîñ şanma haţtdır şol cemâl-i meş-i tábında
Yazılmış sûre-i rahmândır hüsni kitâbında
- 2) Nezâketle tebessüm itse handân eyler 'uşşâkı
Nedir ol 'işve yârîñ la' l-i îşâr-i gülâbında
- 3) Şabâ tahrîk iderse 'âlemi ta' tîr ider güyâ
Nihândır nâfe-i müşkîn-i hind u zülfî tâbında
- 4) O şâh-ı mülket-i hüsniñ füsûnkâr nigeş-nâzı
Kul itdi bir girişme ile dil 'uşşâkı bâbında
- 5) Varır halk-ı iktisâb feyz-i şevk-ı 'aşk-ı dildâre
Ne var pîr-i muğânın bilmem ol câ-yı harâbında
- 47 b 6) Su 'âl-ı vaşl idince ol peri-rû yârdan Kesbî
Şeker-âdemce bir hüsni edâ itdi cevâbında

GAZEL - 112

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1) Hatt-ı âver gelir hânîñ şîve dil- cûlarından âh
Güzeşte vaqt-i hüsnüñ şûh-ı çâr-ebrûlarından âh
- 2) Temelluk girde-i iğfâl keyd eyler dil-i zârı
Kaşa-yı vaşsetiñ şayd olmayan âhûlarından âh
- 3) Şarar ser-rişte-i efkâra yüz biñ kayd-i jülîde
Perîşân - turre yâriñ şûriş-i giysûlarından âh
- 4) Sa' âdet-i muqtezâ-yı feyzdir pâkîze ahlâka
'Abeşdir 'aşriñ ümmîd-i şeref bed-hûlarından âh
- 5) Geçilmez leşkerdir bend-i fitne-i hâl-i gerdandan
Boğaz bekler melâhat mülkünüñ hindûlarından âh
- 6) Şaşırdı rüzgârın bād-bân-ı keştî-i ümmîd
Yem-i endişenin pür-cûş-ı hayret şularından âh
- 48 a 7) Güzeldir ta' ne-i ağıyârdan terk-i vaşan amma
Ėam-ı firkatle Kesbî Ėurbetiñ kayĖularından âh

GAZEL - 113

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1) Dil-i şûrîdeniñ artar ğam u zârî düşündükçe
Füzûn olmağdadır 'uşşâkın efkârî düşündükçe
- 2) Tolar ser-rişte-i endişeyi engişt-i sevdâyâ
Hayâl ehli hevâ-yı turre-i yârî düşündükçe
- 3) Tetebbu' la rumûz-ı vaşl olur güftârdan ma' lûm
Me' âniden çıkar terkîbin esrârî düşündükçe
- 4) Tecellisinde eşyanıñ olur mebhût u hayret-yâb
Kişi zahirde gizlü feyz-i settârî düşündükçe
- 5) Virir terkîb nazma Kesbiyâ nükte ile ârâyîş
Mezâyâ senc-i ihâmât-ı eş'ârî düşündükçe

GAZEL-İ BA HARFÜ'L YA - 114

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 48 b
- 1) Kesildi hâme-i esrâr-ı lebiñ tahrîrden kaldı
Zebân-ı lâl oldı şevk-ı lâ' liñi taqrîrden kaldı
  - 2) Erişdi vaşf-ı hüsnüñ menzil-i ' icâze sultânım
Edâ-yı dil-pesendiñ kâbil-i tâ' bîrden kaldı
  - 3) Ciğerde şerha-i nûk-ı hadeng-i müjgen-i çeşmiñ
Siperde güyiyâ zaım-ı yelekdir tîrden kaldı
  - 4) Esir-i kayd olan leylâ-yı çin-i zülfe Kays-asâ
Güzer divâne-veş âzâde ser-zencîrden kaldı
  - 5) Ne hass itdi nesîm-i gülşene âmâlden bilmem
Nevâ-yı şekve-kâr murg-ı dil-i te'sîrden kaldı
  - 6) Oñılmaz madde oldı ' illet-i ' aşkım yazık Kesbî
Etibbâ derd-i mâder zârımız tedbîrden kaldı

GAZEL - 115

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün
 (Fâ' ilâtün) (Fa' lün)

- 1) Uğrayup gamzeleriñ câna ciğerden geçti
 Menzil aldı nigeñ tîr-i siperden geçti
- 2) Var mıdır leşker-i 'uşşâk-ı melâmet-zedede
 49 a Bir benim gibi şehâ uğrına serden geçti
- 3) Bulamam neşve-i la' liñde ki şevki meyde
 Lezzet-i pûs-lebiñ şehd-i şekerden geçti
- 4) Dil-i sevda - zede müzemmil ideli sen şûha
 Hâk bilür can gibi yolunda nelerden geçti
- 5) Kesbiyâ kaçtaradır 'âlem-i lâhuta vücûd
 Reh-rev-i râh-ı beğâ hep bu mümerreden geçti

GAZEL 116

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1) Virir revnağ vücûd-ı keyfe eşvâbın şerâbîsi
Uyar fetvâ-yı istihlâle her rengin kitâbîsi
- 2) Ayak-dâş olma el virmez şağın mug-beçeye şâkî
Harâb eyler refikîñ mey-hârın harâbîsi
- 3) Yazar terkîb-i ' ayşî nüshâ-i kânûn-ı ' ışretde
Hekimâne gerek ehl-i mezâka la' lin âbîsi
- 4) Cünûn-peymâ-yı sevdâ âşıkî şûrîde hâl itti
Yetiş dâru'-şifâ-yı derd-i ' aşkîñ ey kelâbîsi
- 5) Ribât-gâh-ı cihân tevliyyet-i ' uqbâya mülhağdır
Konanlardan nuğûd-ı ' ömr olur şehriyye câbîsi
- 6) Nazîr olmaz edâ-yı nazmına şâbit gibi Kesbî
Hasîb-i nükte-perverdir zemânîñ şimdi Nâbîsi

GAZEL - 117

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Verdi revnak la' line yârin ruh-ı hûy-gerdesi
Güiyâ âğuŝte-i kând oldu gül perverdesi
- 2) 'Âşıkı ŝûride eylerse nola sevdâ-yı zülf
Turreye ŝarıldı efkâr-ı cünûn âverdesi
- 3) Bâde-veş virmez mezâk-ı câna neşve sâkiya
Gelse bezm-i ehl-i 'ayşa kâhveniñ biñ ferdesi
- 4) Nağmesi kânûna uymaz ergunûn nâleniñ
Gûş-i mâl-i mu'rîb-i gamla bozuktur perdesi
- 5) Kesbiyâ tutdu târîk-ı kûy-ı yâri 'âŝıkân
Kâpıldı râh-ı hicâzı mîr-i haccîñ cerdesi

50 a

GAZEL - 118

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1) Bahar irdi zamân-1 sünbül-i ' anber şiken geldi
Açıldı gonca-i ne-şüküfte vaqt-1 çemen geldi
- 2) Görenler nâfe-i ezhârîñ ' ıtr-1 nefha başşâsın
Dediler melek-rû meh-i çinden müşk-i hoten geldi
- 3) Ne var hâkinde muzmer dergehi pîr-i meyin bilmem
Varup bir yüz süren mahzûn-1 dil mesrûr-1 şen geldi
- 4) Ehibba hep birer dildâr ile der-kâr-1 vuşlatıñın
Bu günlerde bizi terk etmek ol şûha neden geldi
- 5) Gönül Yakûb-1 veş bir Yusûf'un me 'yûs-1 hecriñin
Dimâğ-1 cânâ şevk-1 îhâm bû-yı pirehen geldi
- 6) N'ola kûy-1 dilârâdan cüdâ Kesbî enîn itsem
Esîr-i gurbet iken hâtıra fikr-i vañan geldi

50 b

GAZEL - 119

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün
 (Fâ' ilâtün) (Fe' ül)

- 1) Virme her bezme şeref şem' a-i kâfûr gibi
 İtme hercâyilik ey şeh meh-i pür-nûr gibi
- 2) Ney-şifat ehl-i dilin olmaya bağı pür-hûn
 Yatma her adamın ağuşına tanbûr gibi
- 3) Eylemez neşve-i şâdi-i dil pür-gamda karar
 Var ise şişe-i hâtır yine meksûr gibi
- 4) Hâbdan nergis fettânını bîdâr idemez
 Gördüm ol gözleri mestâneyi maḥmûr gibi
- 5) Kesbiyâ ta' ne-i a' dâdan ider dil feryâd
 Fiskeden nâle iden kâse-i fağfûr gibi

GAZEL - 120

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1) Hüküm-i keyf pûsesi yârin nebât-ı sâde mi
Lezzet-i la' li devâ 'i misk kaçdı - zâde mi
- 2) ' Aysîñ aılanmazındır eczâ-yı terkîbinde feyz
Neşve-i nûş meyde mi sâkîde mi mînâde mi
- 51 a 3) Hâtmidir ârâyiş-i hüsn-i dilârâ ân mı
Revnağ ta' bîr-i lafz-ı i' râb da mı ma' nâda mı
- 4) Turre-i yâre düşerdi ârzû-yı hâtır
Rüzgâra bağladım mîl-i dil âzâde mi
- 5) ' Araz eliñ nümâyiş-kâr iden ey gonca - leb
Renk-i gül-rîz-i ' arak mı ' aks-i tâb-ı bâde mi
- 6) Bir girişme ile füsûn itdi nigâhın ' âlemin
Fitne bilmem sende mi gamzeñde mi îmâde mi
- 7) Bu zemîni açmadan maqşûd Kesbî niyyetiñ
Bünye-i tanzîr-i nazm câz mı bünyâde mi

GAZEL - 121

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1) Bir ağlar yok benimçün dide'-i giryândan ğayrı
Bir añlar yok görüp hâlim dil-i nâlândan ğayrı
- 2) Ne denlü ' arz-ı sûziş eylesem derd-i derûnımdan
Yanımcı kimse yanmaz sîne'-i sûzândan ğayrı
- 51 b 3) Dağıtdı hâşılı şabrım hevâ-yı turre-i hûbân
Ümîd-i sûd ' abeşdir hürmen-i sâmândan ğayrı
- 4) Gam-ı zehr-âbe-i dehr ile ' ayşın nîş iden rinde
Ne nûş itmek gerek telh-âbe-i dil-i kıandan ğayrı
- 5) Bizi bir semte etti muķtezâ-yı baht kim Kesbî
Sana anılınca yok mecmu' a u dîvândan ğayrı

GAZEL - 122

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1) Götür gül-zâr bezme şâkiyâ câm-ı mey nâbı
Şuyun bulsun açılsun bağ-ı nâziñ verd sıralı
- 2) Uyâr mânend-i nergis gül gibi zerrîn- kadeh ' arz it
Nigâhundan gider ol çeşm-i mestin neşve-i hâbı
- 3) Şakın bir dâm olur her halkası murg-ı dile soñra
Müca' ad gördüğün zülfe düşürme meyl-i bî-tâbı
- 4) Hürüş eylerse deryâ-yı melâmet-i eşk hûn-yâşım
Virir dünyâyı garkâ vaqt-ı tûfan gibi seyl-âbı
- 52 a 5) Şemâtet güne diğêr ye's olur belki dil-zâre
Teselli şanma her bir dil-ferîb-i vaz' ı aħbâbı
- 6) Vürûdâtı ledün bil-vasıta ceryân ider dilden
Kulumdur menba' ı ilhâm-ı feyziñ Kesbî mizânı

GAZEL - 123

Fâeilâtün Fâeilâtün Fâeilâtün Fâeilün

- 1) Hüsniñ kumru mıdır ser-zülfün leyâl mi
Ebrûlarıñ sipehr-i cemâle helâl mi
- 2) Pâyende cilve oldu harâm şanev-bere
Kaddiñ nihâl-i serv-i gülzâre dâl mı
- 3) Cünbiş-nümâ-yı nazra olan dideler midir
Yoğsa künâm-ı nâzda oynar gazâl mi
- 4) Pûs-ı lebiñle geldi dile enbesât-ı şevk
La' liñ şeker mi menba' -ı âb-ı zülâl mi
- 5) Kesbî ne tiz ciğer imiş eyyâm-ı vaşl-ı yâr
Fırkat-ı zamâneniñ günü meh mâhı sâl mı
- 52 b 6) Zülfe sarıldı nigârîñ turre-i tarrâresi
Dil-ferîb-i fitneniñ gayri bulunmaz arası
- 7) Şu virirken şûriş-i fitne hadeng-i gamzeye
Ehl-i derdiñ nice oñulsun yürekde yâresi
- 8) Keşti-i ümmîdi cezb eyler şakın girdâb-ı ye's
Bağr-ı amâlin temevvücden görünmez kâresi
- 9) 'Âşıkı eyler füsûn 'işve ile dil-şâda
Dil-beriñ sihr-i âzmâ-yı nâz olur mekkâresi
- 10) Nüktesinde gizlüdür Kesbî zârîñ sûz-ı 'aşk
Âdeme te'sir ider eş'âr-ı âteş-pâresi

GAZEL - 124

Mefâ' ilün Fe' ilâtün Mefâ' ilün Fe' ilün

- 1) Hâyâl-i zülf ile bend itme cân-ı müştâkı
Kemend-i turreye boğdurma şâhım 'uşşâkı
- 2) Derûn-ı ehl-i dile lerze düşdi zerre gibi
53 a Fürûğ-ı mihr-i rûhun kaplayınca âfâkı
- 3) Hümâr-ı meclis düşine haste etti bizi
Getür seherde şubuh-ı şifâdesi sâkı
- 4) Maqâdan olmak için sen nigâr-ı meh-rûyâ
Doğuz tolaşdı felekde güneş bu nüh tâkı
- 5) Dimâğ-ı sırr-lezzet şevkıyle feyz-yâb eyler
Dilinde sübha iden Kesbî ism-i rezzâkı

GAZEL - 125

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1) Yerinden serv-i kıaddim bir güzîde dil-rûbâ kıopdı
Hırâm-nâzı mest-şenâ ' aceb rengîn-ârâ kıopdı
- 2) Melâhat gülşeninde gonca-lebler gerçi çok amma
Benim ol gül-' izârım cümleden revnak-karâ kıopdı
- 3) Kurulsın leşker hatt-ı siyeh tığ-ı sûtûre ile
Karışdı zülf kâkül-i çîn-i fitne câ-be-câ kıopdı
- 4) Terennüm ile mebhut eyledi ' uşşâkı şehnâzım
53 b Kararı puselikde hey hey itti bir nevâ kıopdı
- 5) Eyleşmez bağlanup bir mîre gayri rişte '-i ümmîd
Ta' alluğ kıaydı zirâ ibtidâdan pek fenâ kıopdı
- 6) Şakın basdurmasun emvâc-ı ye 'se felek âmâli
Yine deryâ-yı hayretle muhâlif bir hevâ kıopdı
- 7) Açıldı şûriş-i turre tağıttı düşdü idrâki
Çözüldü ' ukde-i tûl-i emel târı dûtâ kıopdı
- 8) Tahammül-i ber - taraf tâkat çakar eyd-berîn-hamle
Küçükden elde hançer şeh-levendim eşkıyâ kıopdı
- 9) Çıkınca Kesbiyâ meydân-ı nazma ehl-i isti' dâd
Kar-sarân-ı hünerden bir şadayu's-şelâ kıopdı

KAYNAKÇA

AHMET Cevdet, *Tarih-i Cevdet*, Dersaadet, 1309.

BABİNGER, Franz, *Osmanlı Tarih Eserleri*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ank., 1982.

BANARLI, Nihat Sami, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, Devlet Kitapları, Ank.,

BURSALI, Mehmet Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, İst., 1343.

CANIM, Rıdvan, *Başlangıçtan Günümüze Edirne Şâirleri*, Ank., 1995.

DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca Türkçe Lügat*, Aydın Kitapevi, Ank., 1993.

DİVAN-ILUGAT-İT TÜRK, Türk Dil Kurumu, Ank., 1991.

GÖLPINARLI, Abdülbâkî, *Divan Şiiri* (XVIII. Yüzyıl), İst., 1972.

_____ , _____ , *Nedim Dîvânı*, İnkılap - Aka Yay., İst., 1972.

İPEKTEN, Haluk, *Nâilî Hayatı, Eserleri, Sanatı*, Akçay Yay., Ank., 1991.

_____ , _____ , *Fuzûlî Hayatı, Eserleri, Sanatı*, Akçay Yay., Ank., 1991.

İstanbul Kütüphanesi *Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu*, İstanbul.

KANAR, Mehmet, *Büyük Türkçe - Farsça Sözlük*, Birim Yay., İst., 1993.

KAYKAŞIM, Muhsin, *Şeyh Gâlip Dîvânı*, Akçay Yay., Ank., 1994.

KUTKAN, Şevket, *Nedim Dîvânı'ndan Seçmeler*, Kültür Bakanlığı Yay., Ank., 1992

MAZIOĞLU, Hasibe, *Nedim'in Dîvân Şiirine Getirdiği Yenilik*, Akçağ Yay., Ank., 1992.

MENGİ, Mine, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Akçağ Yay., Ank., 1992.

ONAY, Ahmet Talat, *Eski Türk Edebiyatının Mazmunları*, T.D.V. Yay., Ank., 1993.

ÖĞRETEN, Ahmet, *Mustafa Kesbî İbretnüme-yı Devlet*, İstanbul Üniversitesi Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İst., 1996.

ÖZTÜRK, Necdet, *İstanbul Müzeleri Kütüphanesindeki Tarih Yazmaları*, Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, İst., 1989.

PALA, İskender, *Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü*, Akçağ Yay., Ank., 1989.

PEREMECİ, Osman Nuri, *Edirne Tarihi*, İst., 1939.

RIFAT, Osman, *Edirne Rehnümâsı*, Edirne, 1920.

SARI, Mevlüt, *El-Mevârid, Türkçe - Arapça Lûgat*, Gonca Yay., İst., 1991.

ŞEMSETTİN Sami, *Kâmûs-ı Türkî*, Alfa Yay., İst., 199.

_____ , _____ , *Kâmûs-ı A'LAM*, Ank., 1996.

Şeyh Gâlip Kitabı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yay., İst., 1995.

Tarama Sözlüğü, Türk Dil Kurumu, Ank., 1986.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi V., Dergâh Yay., İst., 1982.

UNAT, Faik Reşit, *Hicrî Tarihleri Milâdî Tarihlere Çevirme Klavuzu*, Ank., 1994.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi, IV/I*, Ank., 1982.

İNDEKS

- Acem 74/4
- Allah 1 (Derkenar) /3
- Allah-ı Azîm 50/5
- Bâr 103/1
- Bulgârî 74/3
- Bâzârlık Cami 1 (Kıt'a) /1
- Cem 24/1, 86/1, 88/1,
- Cibril 90/1
- Çîn 75/5
- Dadaş Feyyaz 60/6
- Edhem 79/4
- Garb 53/5
- Hacc 117/5
- Hacı Osman 99/3
- Hakk 22/5, 29/2, 35/1, 42/5, 43/1, 48/2, 79/1, 86/3, 115/4
- Harut 3/3, 37/1
- Haseki Ahmet Ağa 1 (Kıt'a) /1
26 (Kıt'a) /2
- Hâtem 74/7
- Hicaz 35/5, 117/5
- Hindu 74/1, 75/5
- Hoten 11/2, 118/2

Huten 11/2, 118/2

Hûdâ 23/1, 62/3

Isfahan 40/4

İbn-i Mu'az 30/3

İsmâil 90/2

Kabe 94/3

Kays 44/2, 108/4, 114/4

Kulle-i Kaf 53/1

Leylâ 44/2, 44/3, 47/1, 56/1, 85/2, 108/4, 114/4

Mantiku't- Tayr 5/2, 16/3

Mansûr 74/4

Mecnûn 47/11, 85/2

Medine 94/3

Mesihan 25/3, 41/2

Mevla 1/1, 47/5

Mısır 90/5

Molla Hüsrev 101/4

Nâbî 116/6

Nîl 90/5, 104/6

Rab 2/3, 16/5

Rezzâk 124/5

Sabit 116/6

Safaî 54/4

Sayyad 44/4

Sinan 46/1

Süleyman 70/2

Şark 53/5

Tatar 3/2, 20/2, 75/3

Tırnovî 1/1, 26/1

Vamık 96/6

Yakub 1/5, 118/5

Yusuf 1/5, 90/5, 118/5

METİNDE GEÇEN DEYİMLER VE ATASÖZLERİ

- Aramakla bulunmaz 89/2
 Aşağı kalmamak 90/5
 At oynamak 92/5
 Ayakta kalmak 38/4
 Belim бүkdü Makamat /2
 Benzine kan gelmek 95/1
 Canı çıkmaya bir nefes kalmak 54/1
 Canı teslim etmek 90/2
 Çakır keyf olmak 76/4
 Çare olmak 77/2
 Dillere destan olmak 43/7
 Dizgin altına almak 55/3
 Dolup boşalmak 24/4
 Efkâr bastırmak 46/4
 Efkâr gelmek 31/2
 El bağlatmak 106/3
 El çekmek 96/1
 Ele almak 6/5
 Eli böğründe kalmak 6/4
 Elinden tutmak 38/4
 El vermek 116/2
 El vurmak 10/5
 El yumak 64/1 - 77/4
 Gece yıldız saymak 3/1
 Gün gibi meşhur olmak 25/1
 Gözyaşı akıtmak 6/3
 Göz açtırmamak 43/4
 Gözü havada gezmek 49/3
 Göz gezdirmek 57/4
 Hind etmek 92/3

Hora geçmek 99/9
 İbret almak 58/4
 İğne basacak yer kalmaması 91/2
 Kabakları çatlatmak 95/1
 Kara düzen Makamat 72/2
 Kapıda kalmak 54/6
 Katı söz söylemek 87/1
 Koyuna girmek 40/2
 Kulp takmak 6/4
 Mat etmek 92/5
 Mum etmek 76/3
 Nazar etmek 7/1
 Okuyup üflemek 84/4
 Pupa yelken 95/2
 Rüyada görmek 3/5
 Serden geçmek 115/2
 Sine döğmek 65/4
 Söz açmak 68/3
 Su yüzüne çıkmak 45/6
 Su serpmek 55/4
 Sürüden ayrılmak 14/5
 Süt kuzusu 14/5
 Telaşa vermek 57/2
 Telef etmek 65/2
 Yerde kalmaz 51/3
 Yüz karalığı 78/1

SÖZLÜK

A

acib (a.s. aceb'den) : Tuhaf

a'dâ' (a.i. adû) : Düşmanlar

'add (a.i.) : 1) Sayma, sayılma; 2) İtibâr etme

adû (a.i.c.: a'dâ') : Düşman, hasım

'adüvv (a.i.c. edâdi) : Düşman, hasım

âferîn (f.i.) : Beğenme, alkış

âgaze (f.i.) : Müzik başlangıcı, çalgıcuların ve okuyucuların âhenk başlangıcı

âguş (f.i.) : Kucak

aguşte (f.s.) : Bulaştırılmış, kirletilmiş

ahen (f.i.) : 1) Demir, 2) Zincir, 3) Kılıç, 4) Katı, sert

ahvâl (a.i.hâl'inc.) : Haller, oluşlar.

akîb (a.s. akeb'den) : Bir diğerinin arkasından gelen

alûd (f.s.c. âlûde) : Bulaşmış, bulaşık

âmâc-gâh (f.b.i.) : Nişan yeri, nişan atılacak yer

âmâl (a.i. emel'in c.) Ümitler, dilekler, istekler

âmîziş (f.i.) : Geçiniş, uysallık, imtizâç

ankebut (a.i.c. anakib) : Örümcek

a'rak (a.i.) : Üzümden elde edilen rakı

aram (f.i.) : 1) Durma, eğlenme, dinlenme; 2) Yerleşme

ârâyiş (f.i.) : 1) Süs, ziynet; 2) Süsleyiş

a'râz (a.i. araz'ın c.) : 1) İşâretler, alâmetler, 2) Tesadüfler, hastalık alâmetleri, 3)

Kazâlar, felâketler

arazbâr (a.) : Türk müziğinin eski mürekkep makamlarındandır

asan (f.i.) : Kolay

ases (a.i.) : Gece devriye gezen bekçi

asûde (f.s.) : Rahat, sorunsuz, dinç olan

âşâm (f.i.) : İçecek, yiyecek

aşûb (f.i.) : Karışıklık, kargaşalık

âşüfta (f.s) : Çıldırasıya seven, iffetsiz kadın.

a'tâ (a.i.) : Bağışlama, bahşış, ihsan

avâriz (a.i. arıza'nın c.) : 1) Kazalar, belalar, 2) Engeller, engebeler, 3) Muvakkat vergi

averde (f.s.) : Nalkolonmuş, getirilmiş

âz (f.i) : Açgözlülük, tamah

a'za (a.i. uzv'e) : Organlar, üyeler

azmâ (f.s.) : Denenmiş, sinanmış

azmâyiş (f.i) : Tecrübe, deneme

azürde (f.s.) : İncinmiş, kırılmış, gücenmiş

B

bâd-bân (f.) : Yelken, gemi

bâ'de-zîn (a.e) : Bundan sonra

bahârât (a.i. bahar'ın c.) : Karanfil, tarçın gibi kokulu bitkiler

bânu (f.i.) : 1) Kadın, hâton, hanım, 2) Gelin

bâr (f.i.) : Allah, Tanrı, 2) Yük, 3) Defa, kere, 4) Meyve

bârân (f.i.) : Yağmûr

bârik (f.s.) : Parıldayan

bast (a.i.) : Yayma, açma, uzun uzadıya anlatma

bâzû (f.i.) : 1) Kolun omuz ile dirsek arasındaki kısmı, pazı, 2) Güç, kuvvet ve istîdat

bed-hu (f.s) : kötü huylu, huysuz, kötü huy

be-dûş (f.e) : omuza, omuzda

berk (a.i.c. bürûk) : Yıldırım, şimşek

beyâbân (f.i.) : Kır, çöl

bezl (a.i.) : Bol bol verme, saçma

bîdâr (f.b.s.) : Uyanık, uyumayan, uykusuz

bihter (f.s) : Daha, en, pek iyi

bünyâd (f.i.) : 1) Asıl, esas, temel, 2) Binâ, yapı

büzürg (f.s.c. büzürge) : 1) Büyük, ulu 2) Şef, reis 3) Türk musikisinin çok az

kullanılmış en eski mürekkep makamlarındandır

C

câ-be-câ (f.b.zf.) : yer yer

câbî (a.s. cibâyet'den) : 1) (Eskiden) vakıflı akar kiralarnı toplamakla görevli bulunan kimse, vergi tahsildârı, 2) i. Çekirge

câyi' (a.s.) : Acıkmış, aç olan

cedel (a.i.) : 1) Sert münakaşa, tartışma, 2) Kavga

cedîd (a.s.) : Yeni, kullanılmamış, 2) Pek az zamandan beri bilinen veya mevcut olan, 3) Acemlerin kullandıkları bir vezin

cerde (f.i.) : Sarı renkli, kuladan açık olan at

cereyân (a.i.) : 1) Akma, akım geçme 2) Gidiş, hareket, 3) Olma, oluş

cevâhir (a.i. cevher 'inc) : Cevherler, kıymetli taşlar

cevelân (a.i.) : Dolaşma, dolanma, gezme

cezbe-dâr (a.f.b.z.f) : Cezbeli

civânân (f.i.civân.'inc.) : Gençler

cûş (f.i.) : 1) Coşma, kaynana 2) Taşma

cûşîş (f.i.) : Coşma, kaynama

cûy-bâr (f.b.i.) : Çay, dere, akarsu

cûnbân (f.s.) : Sallayan, kımıldayan, hareket eden

cür'a (a.i.) : Yudum, içim

cüst ü cu (f.b.i) : Arayıp sorma, araştırma

Ç

çâr (f.) : Dört, (çehâr)

çâşni (f.i) : Çeşni, lezzet, tad

çelenk (i.) : Mücevher veya herhangi bir madenden yapılan başa takılan taç

çîn (f.i) : Kıvrım, büküm

D

da'ıye (a.i.c. devai) : İçten gelen bir duyguyu teşvik edici hal

dâmân (f.i) : Etek, (dağ, elbise)

dâru (f.i.) : İlaç

- delâl (a.i) : İşve, cilve, insana güzel sevimli görünecek hal
demâ' (a.i.) : Gözyaşı damlasi, bir damla gözyaşı
destâr (f.i) : Sarık, tülbent
devâî (a.i. dâiye'nin c.) : İçten gelen bir duyguyu teşvik edici haller
dil-ârâ (f.b.s.) : Gönül alan, gönül kıran
dil-cû (f.b.s) : gönül arayân, gönül çeken
dil-ferib (f.b.s.) : Gönül aldatan, câzibeli, alımlı
dil-keş (f.b.s.) : 1) Gönül çekici, 2) Müz. adi 1500'de yazılmış manzum bir edvârda terkipler arasında geçen makam
dimag (a.i.) : Beyin, akıl, şuur
diriga (f. zf) : Yazık, eyvah
dirîne (f.s.) : Eski, kadîm
dun (a.i.) : 1) Aşagi, aşağılık, 2) Alçak kimse, 3) Altta, aşağıda
dûş (f.i) : Omuz

E

- ebkem (a.s. bükme'den c.) : Söz söylemeye muktedir olmayan
ebtere (a.s) : 1) Kuyruğu kesik; 2) Züriyetsiz
ecnas (a.i. cins'in c.) : Cinsler, nev'iler, çeşitler, türütler
eczâ (a.i. cüz'ün c.) : 1) Parçalar, kısımlar, 2) İlaçlarda kullanılan madde,
3) Ciltlenmemiş kitap
edhem (a.i.) : 1) Karayağız at, 2) Erkek adı
ed'iyye (a.i. du'a'nın c.) : Yalvarmalar, niyazlar
eflâk (a.i) : 1) Felekler, semâlar, gökler 2) Talihler, kaderler
efsûnkâr (f.b.s) : Büyülü, sihirli
efzâ (f.s) : Arttıran, çoğaltan
ekdâr (a.i, kader'den): Kederler, kasavetler, gamlar
elhân (a.i. lâhn): Nağmeler, ezgiler
elkâb (a.i. lakâb'ın c.) : 1) Ünvanlar, soyadlar, 2) Rütbe sahiplerine verilen resmi ünvanlar
eltâf (a.i. lutf'dan) : İyilikler, iyiseverlikler, nezâketler

- emvâc (a.i.) mevc'in c.) : Dalgalar
- enam (a.i) : 1) Yaratılmış olan canlıların tümü; 2) Halk, insanlar
- endâz (f.s.) : 1) Atıcı; 2) atmış
- endîş (f.s) : Düşünen, ölçülü davranan
- enfas (a.i. nefes'in c.) : 1) Nefesler, soluklar, 2) Nebi ve uluların irşâd edici duaları
- engûr (f.i) : Üzüm suyu, şarap
- engüş (f.i) : Parmak
- enhâr (a.i. nehr'in c.) : Nehirler, ırmaklar
- enîn (a.i.) : İnilti, inceleme
- enîs (a.i. ûns'den) : 1) Dost, arkadaş, yar, sevgili, 2) Erkek adı
- envâr (a.i. nur'dan) : Nurlar, aydınlıklar, ziyâlar
- ergûnun (f.i) : Org, müzik aleti
- eşheb (a.s.) : 1) Beyaz kirat, 2) Soguk gün, 3) Güç iş, 4) aslan
- eşkâl (a.i. şekl'in c.) : biçimler, şekiller
- eşrâr (a.s. şerîr'in c.) : şerîrler, azılılar, edepsizler
- etfâl (a.i. tıfl'in c.) : 1) Çocuklar 2) Taze fidanlar, çiçekler
- etvâr (a.i. tavr'ın c.) : Hal, hareket, tavır, tarz
- evc (f.i) : Müzikte bir makam
- evc (a.i) : Yüce yükse, bir şeyin en yükseği
- evceh (a.s) : En vecihli, çok uygun
- eyd (a.i. yed) : El, eller
- eyyam (a.i. c.) : günler, gündüzler

F

- fağfûr (f.i) : 1) Çin İmparatorluğuna verilen isim 2) Çin porseleninden yapılan kap
- kacak
- ferdâ (f.i) : 1) Yarın, yarınki gün 2) Gelecek zaman
- feşân (f.s) : Saçan, saçıcı, serpen
- ferzâne (f.s.) : 1) Hakim, feylesof, bilgili kimse, 2) Nefsâni bağlantılardan sıyrılmış
olan derviş
- figen (f.s.) : Atıcı, yıkıcı, düşürücü

firûz (a.s.) : 1) Mes'ut, mutlu, sevinçli, ferah, uğurlu, iyi bahtlı 2) Erkek adı
 fiten (a.i. fitne'nin c.) : Fitneler, ayartmalar, ara bozmalar
 fûlfûl (a.i) : Karabier
 fûrûş (f.s) : Satan, satıcı, büyüklük satan
 fûrûzân (f.s.) : 1) Parlayıcı, parlayan, parlak, 2) Erkek ve kadın adı
 fûsûnkâr (f.b.s.) : 1) Sihirbaz, 2) Büyüleyici
 fûzûn (f.s.) : Çok fazla

G

Gammaz (a.s. gaz'dan) : Birine iftira ederek zarar veren
 garat (a.i.) : Yağmalar, çapullar
 garra' (a.s) : Ak, parlak, nümâyişli, şatafatlı
 gavta (a.i) : Toprak çukurluğu, sulak yer
 gazalan (a.i.c) : Ceylân, geyik, ahû
 gelû (f.i) : Bogaz
 gerdîş (f.i) : Dönüş, dönme, dolaşma
 gîrân (f.s) : Ağır, sakil
 giribân (f.i) : Elbise yakası
 giriftâr (f.s) : Tutulmuş, yakalanmış, esir
 girişme (f.i) : Naz, içve, cilve, kaş göz işareti
 gisû (f.i) : Omuza dökülen saç, uzun saç
 güft ü gû (f.i) : Dedikodu
 güşâde (f.s) : Açılmış, açık, ferah
 güzeşte (f.s) : Geçmiş

H

habda (a.i) : Tane, tohum, çekirdek
 hacer (a.i) : 1) Taş, 2) Kadın adı
 hadeng (f.i) : Ağaçtan yapılmış ok
 hadika (a.i.c. hadâik) : Ağaçlı, ssuyu çok bahçe, etrafı duvarlarla kaplı bahçe
 haffaf (a.i) : Kavaf, ayakkabı, terlik yapan satan

- hahiş (f.i) : İstek, arzu, isteyiş
- halas (a.i) : Kurtulma, kurtuluş
- halet (a.i) : Hal, sûret, keyfiyet, nitelik
- hâmûş (f.s) : Susmuş, sessiz
- hanmân (f.i) : Ev, bark, ocak
- hasîb (a.s) : 1) Değerli, soylu; 2) Muhasebeci
- haşîye (a.i.c) : Kenar, pervaz, kitabın sahîfe kenarlarına yazılan yazı
- haten (a.i) : Mühür, üstü mühürlü yüzük
- hâver (f.i) : Şark, doğu yönü, gün doğusu
- hayf (a.i.c: ahyât, huy"ut) : 1) İplik, tire, lif, 2) Tel
- hazer (a.i) : Sakınma, kaçınma, korunma
- hencâr (f.i.) : Usûl, yol, kaide, kural
- hercâyi (f.s) : Kararsız, sebatsız
- heşt (f.s) : Sekiz
- heyûlâ (a.i.) : 1) Madde, 2) Bütün cisimlerin ilk maddesi sayılan madde, 3) Zihinde tasarlanan, 4) Tas, ruh-ı a'zam, 5) Eşyanın gerçek olan kısmı, 6) Ehemmiyetsiz, küçük şey
- hırman (a.i) : Mahrumluk, umutsuzluk
- hıss (a.s) : Eksik, noksan
- hil'ât (a.i.c: hila') : Eskiden padişah veya vezir tarafından takdir edilen, beğenilen kimseye giydirilen elbise
- hilkat (a.i) : Yaratılma, yaratılış
- hulûs (a.i) : Halislik, saflık
- hurûş (f.i) : Çoşma, çağıldı, gürültü
- huşk (f.s) : Kuru
- hût (a.i) : 1) Büyük, balık, 2) Balık burcu
- hutor (a.i.) : Hatıra gelme, akla gelme
- huygerde (a.i.) : 1) Terlemiş, 2) alışmış, adet edinmiş
- hüccet (a.i.) : 1) Senet, vesîka, delil, 2) Seçkin alimlere verilen ünvan
- hüsrevân (f.i. hüsrev'in c.) : Padişahlar, hükümdarlar, sultanlar

İ

ibtîda (a.i. bed'den) : 1) Başlama, 2) Başlangıç, 3) İlk, en önde, başta

İbtîlâ (a.i.) : Mübtelâ'lık, bir şeye düşkün olma, düşkünlük, tiryakilik

icâz (a.i.) : 1) Sözü kısa söyleme, 2) Az sözle çok mana anlatma

idbâr (a.i.) : Tahisizlik, bahtsızlık, düşkünlük, işlerin ters gitmesi

iğfâl (a.i. gaflet'ten) : 1) Gaflete düşürüp, yanıltıp iş yaptırma 2) Aldatma, aldatılma

ihâm (a.i. vehm'den c. ihâmât) : 1) Vehme düşürme 2) İki manalı kelimelerden az

kullanılan manayı bilerek kullanma

ihâle (a.i. havl'den) : Bir işi bir çok isteklilerin arasından en uygun görülen şartlarla

kabul edene bırakma

ihdâ (a.s. müen.) : Bir

ihtilâf (a.i.) : Ayrılık, uymuyuş, uymama, anlaşmazlık

ikbâl (a.i. kabûl'den) : 1) Birine doğru dönme 2) Baht, talih 3) İşlerin yolunda gitmesi

iktâr (a.i.) : İnbikten çekme, çekilme

iktirân (a.i. karn'dan) : Yakın varma, yakına gelme

iktisâb (a.i. kesb'den c. iktisâbât) : Kazanma, edinme

ilka' (a.i.) : Bırakma, terk etme, telkin etme

iltica' (a.i.) : Sığınma, barınma

iltifat (a.) : 1) Yüzünü çevirip bakma, 2) Dikkat, 3) Hatır alma, gönül alma, 4) Sözü

başka bir şahsa çevirme

iltiyâm (a.i.) : Yara kapanma, onulma

iltizâz (a.i. lezzet'den) : Lezzet alma

imtilâ (a.i. melâ'dan) : Dolgunluk

inâyet (a.i.) : 1) Dikkat, gayret; 2) Lutûf, özenme

incilâ' (a.i.) : 1) Cilâlanma, parlama 2) Âşikâr, belli

îrâs (a.i. irs'den) : 1) Verme, verilme, 2) Sebeb olma icab etme, 3) Getirme

îsâl (a.i. vüsûl'den) : Vusul buldurma, buldurulma, vardırılma

isti'aze (a.i.) : Sığınma, Allah'a sığınma

isti'dâd (a.i.) : Bir şeyin kâbûlüne kazanılmasına olan kabiliyet

istigna (a.i.) : Aza kanaat etme, tokgözlülük

istihlâl (a.i. helâl'den) : 1) Helâl sayma 2) Helâlleşme

istihrac (a.i. huruc'dan c. istihrâcât) : 1) Çıkarma, çıkarılma, 2) Netice çıkarma,

3) Mana çıkarma, ileriye görme

istiva (a.i. seva'dan) : Musavi olma, denk olma

itâ (a.i. atâ'dan) : Verme, verilme, ödeme

itâbe (a.i) : Yorma, yorulma, zahmet verme

itizâr (a.i. özr'den) : Özür dileme

ittihâz (a.i) : 1)Edinme, edinilme; 2) Kabûl etme

iyâz (a.i) : Sığınma

'izâr (a.i) : Yanak

ittihâz (a.i. ahz'dan) : 1) Edinme, edinilme, 2) Kabul etme 3) İtibar etme, 4)

Kullanma 5) Kurma düşünme

izhâr (a.i. zuhûr'dan) : 1) Gösterme, meydana çıkarma 2) Yalandan gösteriş

izlâl (a.i. züll'den) : Hakir görme, küçük görme

îzlâl (a.i. zıll'dan) : Gölge verme, gölgelendirme

J

julîde (f.s.) : Karmakarışık, dağınık ("saç" hakkında kullanılır.)

K

kâle (f.i) : 1) Kumaş; 2) Ham kavun

kam' (a.i) : Ezme, kırma, zaptetme

kanâdil (a.i.c.) : Kandiller

kand (a.i.) : Şeker, şeker kemişinin donmuş usâresi

kani (a.s. kanaat'dan) 1) kanaat eden, yeter bulup fazlasını istemeyen 2) İnanmış,

kanmış

kantara (a.i.c kanatır) : Taştan yapılan kemeri, büyük köprü

karin (a.s.c) : 1) Yakın; 2) Bir şeye sahip olan

kantara (a.i.c: kanatır'dan) : Taştan yapılan kemerli büyük köprü

karîne (a.i.c. karâin) : Karışık bir iş veya mes'elenin anlaşılmasına, çözülmesine

yarayan ip ucu

- kâr - sazan (f.b.s. kâr-sâz'ın c.) : İş işleyenler, iş yapanlar, becerikliler
- kasr (a.i.) : Kısa kesme, kısaltma
- kasem (a.i.) : Yemin, and
- kaşâne (f.i.) : Mükemmel ev, köşk, mâlikâne
- kavi (a.s. kuvvet) : Kuvvetli, güçlü
- kedu (f.i.) : Kap, şarap kabi
- kelâb (a.i.) : Kuduz hastalığı, su ürküntüsü
- kelâl (a.i.) : Yorgunluk, bıkkınlık
- kemine (f.s.) : 1) Noksan, eksik 2) Âciz, hakîr, zavallı
- kemmiyyet (a.i.c.:kemiyyât) : 1) Sayı 2) Nicelik
- kesâd (a.i.) : 1) Alışverişte durgunluk, sürümsüzlük, 2) Yokluk, kıtlık
- keşâkeş (f.i.) : 1) Çekişme, münakaşa 2) İki kişinin bir şeyi birer ucundan tutup kendine doğru çekmesi 3) Gam, keder 4) Felâket
- keşîde (f.s. ve i.) : 1) Çekilme, çekiliş 2) Tartılmış, tertîb edilmiş
- keştî (f.i.) : Gemi
- kevkeb (a.i.) : Yıldız
- kevn (a.i.c: ekvân) : 1) Olma; 2) Var olma, varlık
- kevr (a.i.) 1) Sarık sarma 2) Çokluk, bolluk
- keyd (a.i.) Hile, oyun, dalavere
- keyvâne (f.i.) : Zuhâl gezegeni
- kıyaset (a.i.c) : Kıyaslar
- kilk (f.i.) : Kamış kalem
- kulle (a.i.c.:kulel) : 1) Dağ tepesi, doruk 2) Kule
- kût (a.i.) : Yiyecek
- kuvâye (a.i.kuvvet'in c.) : Kuvvetler
- külünk (t.) : Kırılmak, bükülmek
- künâm (f.i.) : İnsanın dinleneceği yer

L

- lağu (a.i.) : 1) Faydasız, beyhude boş 2) Yanılma, atlama 3) Kaldırma
- lâmi' (a.s. lemeân'dan) : Parlayan, parıldayan

lâne (f.i) : Yuva

lebân (a.i) : Göğüs

ledün (a.i) : Allah yanı

lem-yezeli (a.) : Zeval bulmazlık, bâkilik, kalıcık

lenger (f.i.) Gemiye yerinde mihlamak için denize atılan zincir, zincir ucundaki çapa

lerze (lerzîş) (f.i.) : Titreme, titreyiş

leşker (f.i) : 1) Asker

leyâl (a.i. leyl'in c.) : Geceler

licâm (a.i) : Hayvan ağzına vurulan gem

lûb (a.i.) : Oyun, eğlence

lu'bet (a.i) : oynanan, oynanılan şey

lugaviyyat (a.i.c.) : Lugat ilmi, lugat bilimi

M

mâder (f.i) : Anne, ana

magbût (a.s. gıbte'detn) : Gıpta edilmiş, imrenilmiş

mahazar (a.i) : Daha önce hazır olan, hazır bulunan

mahlût (a.s. halt'dan) : Halt olunmuş, karıştırılmış, kairşik

mahz (a.i) : 1) Su katılmamış, halis süt

makarr (a.i. karar'dan) : Karar edilen, durulan yer

maksim (a.i.c.:makasim) :1)Taksim edilecek, bölünecek 2) Suyun kollara ayrıldığı yer

manend (f.i) : Benzer, eş

mâ-sadak (a.b.i) : Tasdik edilen, olunan husus, uygun, tıpkı

ma'suş (a.s.) : Zayıf, arık

me'ab (a.i) : 1) Geri dönülecek yer 2) Sığınılacak yer

mebâş (a.i.c.: mebâiş) : Gönderilme, yollanma

mebhût (a.s. beht'den) : Hayrette kalmış, şaşmış

medâr (a.i) : 1) Bir şeyin döneceği, devredeceği yer, etrafında dönülen yer

meh-cebîn (f.s) : Ay alınlı, parlak alınlı

mehcûr (a.s) : 1) Hecr olunmuş, 2) Uzaklaşmış, ayrılmış

- mekkâre (a.s. mekr'den) : Çok mekreden, hileci, düzenbâz
- melâhat (a.i) : Yüz güzelliği, güzellik
- melâmet (a.i. lev'm'den) : Ayıplama, kınama, azarlama
- melâz (a.i.) : Sığınacak yer
- memlû (a.s.) : Doldurulmuş, dolu
- menîş (f.i.) : Huy, tabiat
- menkûr (a.s.) : İnkâr olunmuş
- menkût (a.s. nokta'dan) : Noktalamış, noktalı
- menzîl (a.i. nüzûl'den) : 1) Yollardaki konak yeri 2) ev
- merbût (a.s.) 1) Rabt olunmuş, bağlanmış 2) Ulaşmış, bitişmiş
- merre (a.i.) : Defa, kere
- meserret (a.i. sürur'dan) : Sevinçler, mutluluklar
- meşrûr (a.s. sürûr) : Sürûrlü, memnûn, sevinmiş
- meşrût (a.i. şart'dan) : Şart koşulmuş
- meştâ (a.i. şitâ'dan) : kışlak, şita, barınılacak yer
- meta' (a.i.c) : satılacak mal, eşya
- me'va (a.i.) : Yurt, mekan, yer
- meveddet (a.i) : Sevme, sevgi
- mevfûr (a.i.) : Çoğaltılmış, çok bol
- mevhibe (a.i.c. mevâhib'ten) : Bahşış, ihsan
- mevrîd (a.i) : Varacak yer, varacak yol
- mevrûd (a.s) : Gelmiş, gelen
- mevsil (a.i) : Kavşak, kavuşulacak yer
- me'yus (a.s) : Ye'se düşmüş, ümitsiz
- mezâk (a.i.zevk'ten) : Zevk alma, tat duyma
- mezâya (a.i.) : Meziyetler, üstünlük vasıfları
- mezîd (a.i) : 1) Artma, arttırma, çoğalma; 2) Arttırılmış, çoğaltılmış
- midhat (a.i.c.) : Medhetme, övme
- mikyas (a.i. kıyas'tan) : Kıyas edecek alet, ölçü, ölçek aleti
- minâ-fam (f.s) : sırça renkli, cam mavisi
- minkâr (a.i. makr'dan) : 1) Yırtıcı kuş gagası; 2) taşçı kalemi

- mînû (f.i) : 1) Cennet; 2) Şişe, cam, sırça
- minvâl (a.i) : 1) Çulhaların tezgah aletlerinden üstüne bez sardıkları ağaç 2) Tarz, yol, şekil
- mi'yân (f.i) : 1) Orta; 2) Aralık, ara
- mi'yâr (a.i.) : Ölçü
- mugayyer (a.i.) : Tağyir edilmiş, değiştirilmiş
- muhassıl (a.s) : Husule getirilmiş, meydana getirilen
- muhayyer (a.s) : 1) Seçmeli, beyenmeye bağlı; 2) Türk müziği makam
- mu'ine (a.s) : Yardımcı
- muktezâ (a.s) : Lazım gelmiş, iktiza edilmiş
- muris (a.s) : İraseden, getiren, veren
- musahhar (a.s.) : Ele geçirilmiş
- mutâf (a.i) : Tavaf edilecek, yer
- mutalsam (a.i) : Tılsımlı, büyülü
- mu'tekîd (a.s) : İtikad eden, inanan
- mutirb (a.s) Çalgı çalan, çalgıcı
- müca'ad (a.s. ca'd'dan) : Kıvrırcık, kıvrılmış, lülelenmiş
- müdüra (f.i) : Yüze gülme, dost gibi görünme
- mülhak (a.s) : Sonradan takılmış, katılmış
- mültemes (a.s. lems'den) : İltimaslı, kayırılan
- mümsik (a.s. mesk'den) : İmsak eden, cimri, eli sıkı
- mümteni' (a.s. mesk'den) : İmtinâ eden, çekinen
- mürde (f.s) : Ölü, ölmüş
- mürdegân (f.s) : Ölüler, ölmüşler
- müsellem (a.s) : 1) Teslim edilmiş, 2) Doğruluğu herkesce kâbül edilmiş
- müstagrak (a.s. gark'dan) : Batmış
- müstahsen (a.s. hasen'den) : İstinsah edilmiş, güzel sayılmış
- müstelzim (a.s. lüzûm'dan) : Gerektiren, gereken
- müstetır (a.s. setr'den) : İstîtar eden, gizlenen, gizli
- müstevcib (a.s. vücûb'dan) : Lâyık, îcâb eden
- müşâk (a.s) : İştıyaklı, özleyen, can atan

müzemmil (a.s) : Bir şeye sarılmış, sargılanmış

N

nacir (f.i.) : Av, av yeri

nâ-dân (f.s) : Bilmezlik, cahillik

nâfe (f.i.) : Misk ahusu denilen hayvanlardan çıkarılan bir çeşit güzel koku

nahl (a.i.) : 1) Hurma ağacı 2) ed. İnce, uzun dilber

nahun (f.i.) : Tırnak

nahs (a.i.) : 1) Uğursuzluk, 2) Uğursuz, bahtsız

nâhun (f.i.) : Tırnak

nâ-tıraş (f.b.s.) : Yontulmamış, tıraş olmamış, terbiye görmemiş

nâvek (f.i.) : Ok

nazîr (a.i.) : Benzer, eş

nebık (a.i.) : Yaban kirazı

necât (a.i.) : Kurtulma, kurtuluş, reha, selâmet

nefha (a.i.) : 1) Güzel koku; 2) Rüzgarın bir kere esmesi

nehs (a.i.) : Yılan sokması, ısırma

nemek (f.i.) : Tuz

neng (f.i.) : Ayıp, utanma

nerm (f.s.) : Yumuşaklık

nesh (a.i.) : Fesh, kaldırma, hükümsüz kılma

neşf (a.i.) : Suyu çekip emme, sızma

ne-şükûfe (f.s) : Açılmamış

neşve (a.i.) : Sevinç, hafif sarhoşluk

neva (f.i.) : Ses, seda, makam

nevâl (a.i.) : Talih, kısmet

nevâziş (f.i.) : Okşama, gönül alma

nevmîd (f.s. nâ-ümid'den) : Ümitsiz, ümidi kırık

nezd (f. zf.) : Yan, kat, göre

nihâvend (f.i.) : Türk müziği makamı

nikâb (a.i.) : Yüz örtüsü

nikât (a.i) : Noktalar
 nisâr (a.i.) : Saçma, serpme
 nîş (f.i.) : Igne, diken
 nûk (f.i) : 1) Kuş gagası, 2) Okun ucu
 nukûd (a.i) : Nakidler, paralar
 nûh (f.s) : Dokuz
 nûmâyan (f.b.s) : Görünen, görünücü
 nûmâyiş (f.i) : Gösteriş, görünüş
 nûsha (a.i) : Yazılı, yazılmış şey

P

pakize (f.b.s.) : 1) Temiz, lekesiz 2) Hâlis, saf
 pâ-mâl (f.b.s) : Ayak altında kalmış, çiğnenmiş
 pâr (f.i.) : Geçen yıl, bildir
 payende (f.s.c) : Süren, sürekli
 peleng (f.b.c.) (zool) : Panter
 perveriş (f.i) : Besleyiş, besleme
 pesend (f.i) : Beğenme, seçme
 peygule (f.i.) : Köşe, bucak
 pey-rev (f.b.s.) : Arkası sıra giden, izinden giden, uyan
 pîçide (f.s) : Karışmış, bükülmüş
 pîç u tâb (f.s) : Telaş, sıkıntı, şaşkınlık
 pîrâ (f.s) : Donatıcı, süsleyici
 pîr-âne (f.z.f.) : Yaşlılara yakişir surette
 pîrehen (f.i.) : Gömlek
 pîster (f.i.) : Yatak, döşek
 pûselik (f.i.) : Türk müziğinin bir makamı

R

rabıta (a.i) : 1) Bağlama, bağlanma, ilişirme, 2) ed. Cümleleri lüzumlu harf ve edatlarla bağlama

- ramak (a.i.) : 1) Hayat kalıntısı, 2) pekaz şey
- râm (f.s) : 1) İtaat eden, boyun eğen, 2) İnsanın kendisini tümüyle Allâh'a bırakması
- râvi (a.s) : Rivayet eden, söyleyen, anlatan
- re'fet (a.i.) : Merhamet etmek
- refu (a.i.) : Yama, örgü, örme
- reftâr (f.i) : Gidiş, yürüyüş, salınarak yürüme
- reml (a.i.c:rimâl) : 1) Kum 2) Bir takım işaretlerle gaibten haber verme
- renc (f.i) : 1) Ağrı, sızı 2) Zahmet eziyet
- rencûr (f.s) : Sıkıntılı, incinmiş, hasta
- ress (a.i.) : 1) İçi taşla örülü kuyu 2) Semûd kavmi peygamberinin atıldığı kuyu
- reşh (a.i.) : Sizma, sizinti, terleme
- reşk (f.i) : Kıskanma, hased günü
- revâc (a.i.) : 1) Sürüm, geçerlik 2) Kıymet
- revîş (f.i) : 1) Gidiş, yürüyüş 2) Tarz, usluup
- rez (f.i.) : Bağ kütüğü, asma
- rezzâk (a.s) : 1) Bütün mahlûkların rızkını veren Allah
- ribat (a.i.c. ribâtât) : 1) Bağ, ip 2) Sağlam yapı 3) Yapı
- rif'at (a.i) : Yükseklik, yüceli, rutbe
- rişte (f.i) : 1) İplik, tire 2) îfâ, bağ
- riyâz (a.i. ravza'nın c.) : Bahçeler, ağaçlık, çimenlik
- rîz (f.s) : Döken, saçan, manalarıyla bileşik kelimeler yapar
- rukye (a.i.) : Büyücülerin okudukları, efsûn
- rumûz (a.i. remz'den c. rumûzat) : İşaret, remiz
- ruşen (f.s) : 1) Aydın, parlak, belli

S

- sabuh (a.i.) : Sabah vakti içilen şarap
- saff (a.i.c) : Dizi, sıra
- sâğar (f.i) : Kadeh, içki bardağı
- saht (f.s) : 1) Katı, sert, çetin, 2) Kuvvetli, güçlü
- saime (a.s. savm'den) : Oruç tutan. oruçlu

sâmân (f.i.) : 1) Zenginlik, servet 2) Rahat, dinçlik 3) Düzen
 sanâyi' (a.i. sınaât'ten) : San'atlar, zanaatlar
 sanevber (a.i.) : 1) Çam fıstığı ağacı 2)Sevgilinin boyu, endamı
 sarsar (a.i. c: sarâsır) : Şiddetli, gürültülü rüzgâr
 sebk (a.i) : 1) İleri geçme, ilerleme, evvelce geçme
 sebukbâr(f.b.s. : Yüku hafif, eşyası az olan
 seffine (a.i.c) : Gemi, vaup
 sekine (a.i.c.) : Rahat, sakinlik, gönül rahatlığı
 selika (a.i.c.) : Güzel söyleme ve yazma yeteneği
 seng (f.i) : taş
 ser-efrâz (f.b.s) : Başını yukarı kaldıran, yükselten
 ser-fürû (f.i.) : Baş egme, söz dinleme
 setre (a.i.) : Örtme, kapanma
 settâr (a.s. setr'den) : Örtme; Allah'ın bağışlaması, örtmesi
 sevâd (a.i.) : Karanlık, kartı
 sezâ (f.s) : Münâsib, uygun, yaraşır
 sıklet (a.i.) : 1) Ağırlık, yük 2) Sıkıntı
 sıyâm (a.i.) : Oruç
 sîh (f.i) : 1) Demir şiş 2) Kebab şişi
 sîm (f.i) : Gümüş
 sîrişk (f.i) : Gözyaşı
 sirîşt (f.i) : Yaratılış, huy, tabiat
 siyâk (a.i. sevk'den) : Sözüün gelişi, ifade şekli
 siyâset (a.i.) : 1) Memleket idâresi 2) Seyislik 3) Hukuk 4) Politika
 sun' (a.i) : Yapış, yapma, tesir
 sûy (f.i) : Taraf, cihet, yön
 sûziş (f.i) : Yanma, yakma, te'sîr etme
 sübha (a.i) : Çekilen tesbih, tesbih tanesi
 sübût (a.i.) : Sabit olma, gerçekleşme
 sükker (a.i) : Şeker
 sûtûde (f.s) : Övülmüş, övülmeye değer

sütüre (a.i.) : Perdeler, örtüler

Ş

şâd-âb (f.b.s.) : Suyu kanmış, sulu

şâdî (f.i.) : Memnûnluk, sevinçlik, gönül ferahlığı

şâne (f.i.) : Tarak

şâyeste (f.s.) : Yakışır, yaraşır

şebâne (f.s.) 1) Gecçeye ait, gece ile ilgili 2) Gecede kalma

şeb-bû (f.b.) : Şebboy

şebgîr (f.b.s.) : 1) Gece uyumayan, 2) Gece giden kervan 3) Sabah vakti

şeh-bâl (f.b.i.) : Kuş kanadının en uzun tûyis

şehnâz (f.i.) : Türk müziğinin en eski makamlarındandır

şehriyye (a.s.) : Aylık, aya mensub.

şehvâr (f.b.s.) : Şaha hükümdara yakışır

şekîb (b.) : Sabir, tahammül.

şekve (a.i.c. şika) : Şikâyet, sızıltı, hoşnutsuzluk

şemâtet (a.i.) : Birinin kötü durumda olmasına veya düşmesine sevinme

şerar (a.i.) : Kıvılcım

şevâket (a.i.) : Birbirinin kötü durumuna sevinme.

şikâf (f.i.) : Yarık, yırtık, çatlak

şîme (a.i.c. şiyem) : Huy tabiat, karakter.

şînas (f.s.) : Anlayan, tanıyan, bilen anlamında bileşik kelime yapar

şiyem (a.i. şîme'nin c.) : Huylar, tabiatlar

şu'a (a.i.c. şîâ) : 1) Işın 2) Güneşten tel tel uzanan ışık

şûr (f.s.) : 1) Tuzlu, 2) Kekremsi, 3) Şamata, gürültü

şurîde (f.s.) : 1) Karışık, perişan 2) Açık, tutkun

şûriş (f.i.) : Karışıklık, kargaşalık

T

taalluk (a.i. alak'dan) : Asılı olma, asılma, ilgisi olma

tab' (a.i.) : Tabiat, huy, yaratılış 2) Mühür, damga

- tabi' (a.s) : 1) Birinin arkası sıra giden, uyan, boyun eğen
- tahalli (a.i. hâlâ'dan): 1) Boşalma 2) Tenhaya çekilme, yalnız kalma
- tahvil (a.i. havl'den) : Değiştirme, çevirme
- tahyîl (a.i. hayâl'den) : Akla, fikre getirme, getirilme
- takbîl (a.i. kabl'den) : Öpme
- takrîb (a.i. kurb'dan) : 1) Yaklaştırma, yaklaştırma, 2) Tahmîn
- talh (a.i) : Bot. Zamk ağacı
- tama' (a.i) : Doymazlık, çok isteme, aç gözlülük
- tarrade (a.i) : Dibi düz bir çeşit hafif kayak
- tasadduk (a.i. sadakâ'dan) : sadaka olarak verme, verilme
- tâtir (a.i. itr'dan) : Güzel koku ile kokulandırma
- tazîyâne (f.i) : 1) Kırbakç, kamçı; 2) Vasıta, sebep
- tebdîl (a.i. bedel'den) : Değiştirme, değiştirilme, başka hâle getirme
- teceddüd (a.i. cidd'den) Tazelenme, yenilenme
- teeyyüd (a.i.) Kuvvetlendirme, kuvvet bulma, sağlamlaşma
- tegafül (a.i. gaflet'den) : Anlamamazlıktan gelme
- telh (f.i.) : Acı
- temelluk (a.i. melk'den) : Mülk edinme
- temevvüc (a.i. mevc'den) : Dalgalanma
- tenevvür (a.i. nûrdan) : Nurlama, parlama, ışıldama
- tenfir (a.i. nefret'den) : Nefret ettirme, ettirilme, iğrendirme
- tenvîr (a.i. nûr'dan) : Işıklandırma, aydınlatma
- tenzîr (a.i) : (fena bir haber vererek) korkutma
- terahhum (a.i. rahm'den) : Merhamet etme, acıma
- terennüm (a.i. c: Terennümat) : Yavaş ve güzel bir sesle şarkı söyleme
- termîm (a.i) : Tamir etme, iyi etme
- tesliyet (a.i) : Teselli verme, verilme, avutma
- teşmîr (a.i. şerh'den) : Sivama, sivanma
- teşvik (a.i. şevk'den) : Şekve ve gayrete getirme, şevklendirme
- tetebbu' (a.i. teba'dan) : Bir şeyi etrafıca tetkik etme, mâhiyetini anlamaya çalışma

tevcih (a.i. vech'den) : 1) Çevirme, yöneltme, döndürme; 2) Söz atma; 3) Mana verme 4) Rutbe verme

teveccüh (a.i. vech'den) : 1) Çevrilme, yönelme, doğrulma; 2) Bir yere doğru hareket etme; 3) Güler yüz gösterme

tev'em (a.i.) : 1) İkiz, 2) Mec. eş, benzer

tevfik (a.i.) : Elçilikle yollama

te'yîd (a.i.c. te'yîdat): 1) Kuvvetlendirme, sağlamlaştırma; 2) Doğru çıkarma

tevliyet (a.i.) : Mütevellilik, vakıf işlerine bakma vazifesi

tıynet (a.i.) : Yaratılış, mîzâç, maya

U - Ü

ukbâ (a.i.) : 1) Cezâ, 2) Ahiret, öbür dünya

ukde (a.i.c.) : 1) Düğüm, 2) Mec. zor, karışık 3) İstenip de ulaşılamayan

urus (a.i. a'râs) : Düğün yemeği

ünsiyyet (a.i.) : Alışkanlık, arkadaşlık

üryân (a.i.) : çıplak

V

vebâl (a.i.) : 1) Şiddet, ağırlık 2) Günah

vefk (a.i.) : 1) Uyuma, uygun gelme, uygunluk 2) Uygun

vehbî (a.i.) : Allah vergisi

verâ' (a.i.) : Arka öte, öte

verd (a.i.c) : Gül

vetire (a.i.c.vetâir) : 1) Dar yol, 2) Yol, üslup, tarz

voyvoda (isl.i.) : Osmanlı Devleti'nde bazı Rumeli valileri ve Eflâk - Boğdan prenslerine verilen unvan

vürûd (a.i.) : Geliş, gelme, varma

Y

yâver (f.i.c.yâveran) : Yardımcı

yenâbî (a.i. yenbû'nun c.) : Kaynaklar, pınarlar

yenbû‘ (a.i. c: yenâbi) : Kaynak, pınar, çeşme

yümm (a.i.) : Deniz

yümn (a.i.) : Uğur, mut, bereket

Z

zağ (f.i.c:zâğan) : Karga

zair (a.s. ziyaret'ten) : Ziyaret eden

zatiyye (a.s.) : Kendiyle ilgili, kendine ait, kişilik, özlük

zebân (f.i.) : Dil, lisan

zerrin (f.s) : 1) Altından yapılmış altın, 2) Altın gibi sarı, 3) Parlak

zevâl (a.i.) : 1)Yerinden ayrılıp gitme, 2) Zail olma, 3) Güneş'in baş ucunda
bulunma vakti

zevrâk (a.i) : Kayık, sandal

zeyn (a.i.) : Süs, bezek

zîb (a.i.) : Süs, bezek

zîc (a.i.c.Zîcât) : Yıldızların yerini göstermek için hazırlanan çetvel

zîr (f.i.) : Alt, aşağı

ziver (f.i) : Süs, bezek

züll (a.i.) : Alçalma, horluk

züvvar (a.s. zâir'in) : ziyâretçiler, görmeye, hatır sormaya gidenler

ÖZEL SÖZLÜK

Acem : İran, İranlı

Cem : İran hükümdarlarından Pişdâdiyân'ın dördüncüsü olan Cem veya Cemşîd, şarabı icad etmekle meşhur olmuştur. Cem kelimesiyle beraber kullanımına sık rastlanır.

Cibrîl : Allah ile Peygamber arasında elçilik ifa eden tebliğe memur, mukarreb dört melekten biri.

Çîn : Çin ülkesi, Mani dininin en çok yayıldığı yerdir. Mani'nin bir ressam olduğu ve kutsal kitabında pek güzel minyatürler bulunduğu için sevgilinin güzelliği "Çîn"e nisbet edilmiştir.

Dadâş : İnsaf, adalet anlamındaki "dad" kelimesinden olup, delikanlı, yigit, cesur, manalarında kullanılır. Doğu illerimizde kullanımı sık olan hitap kelimesidir.

Edhem : İbrahim b. Edhem. Belh sultanlarından. Sultan olduğu halde dünya nimetlerinden uzak kalmayı istemiş, riyazeti tercih etmiştir. Edebiyatta dervişliği sultanlığa tercih etmesiyle tanınır.

Hacc : Müslümanların Zilhicce ayında Kabe'yi ve çevresindeki belli yerleri usulüne göre ziyaret etmeleridir.

Hallac-ı Mansur : Edebiyatta ünlü bir sûfidir. İranlı sûfi tasavvuf yolunda ilerlemiş, fenafillah'a ulaşmıştır. "Ene'l - Hakk" diyen sûfi Hallac-ı Mansur'dur.

Hârût : Büyü ve sihirde meşhur bir melegin adı. Arkadaşı Marut ile Kur'an'da adları anılır.

Hatem : Arap kabileleri arasında cömertliği ile tanınmış olan İbn-i Abdullah b. Sa'd'ın lakabıdır. Edebiyatta cömertlik ile birlikte kullanılır.

Hicaz : Arap yarımadasında Mekke ile Medine'nin bulunduğu yer. Edebiyatta sevgilinin bulunduğu mekân.

Hindû : Hintli, Hindistan ahali. Hintlilerin siyah ırktan olmaları hasebiyle bir çok güzellik unsuru hindûya benzetilmiştir.

Humbaracı: Osmanlı ordusunda topçu birliklerine verilen ad.

Huten : Doğu Türkistan, Hıta, Hata. Edebiyatta ahu veya misk ile anılan bu kelime ahuların bu bölgede sık oluşu ve ahulardan elde edilen misk kokusu anlamındadır.

İsfahan : İsfahan, Safevilerin başkenti. İran topraklarındadır. Çok süslü ve mamur olduğu için güzelliği temsil eder.

İblis : Şeytan, önceleri Haris adındaki bir melek iken, Allah'ın Adem'i yaratıp bütün melekler secde ederken, secde etmeyen melek. Adem ile Havva'nın Cennet'ten çıkmasına sebep olan.

İsmail : İbrahim Peygamberin ilk oğlu peygamber. Edebiyatta daha çok Kabe, Kurban ve Zemzem dolayısıyla telmih yapılır.

Kabe : Mekke'de Harem-i Şerif'in içinde bulunan kutsal bina, Beytullah, Beytü'l-Haram, Kabetullah. Edebiyatta aşk, sevgi, güzellik, sevgilinin mekani olarak telmih yapılır.

Kays : Mecnun'un gerçek adı. Leylâ ile Mecnûn hikayesinin erkek kahramanı olarak bilinir.

Kaf : Kaf dağı, Dünyanın etrafını çevrelediğine ve aşılmasının imkansızlığına inanılan dağlar zinciri.

Leylâ : Leylâ ile Mecnun Mesnevisinin kadın kahramanı Leylî diye de bilinir.

Mesîha : Hz. İsa'nın lakabıdır. Elini sürdüğü hastaları derhal iyi etmesinden dolayı bu lakabı almıştır.

Mısır : Mısır ülkesi, Mısır. Divan şiirinde Yusuf ile Züleyha'nın maceralarının geçtiği yer olarak bilinir.

Nil : Mısır'ın hayat kaynağı olarak bilinen nehirdir. Mısır'a sağladığı bereket ve feyz ile ele alınır. Rengi ile edebiyatta konu olur.

Süleyman : Davut Peygamberin oğlu olan Peygamber. Hem padişah hem peygamberdir. Yüzük, karınca, belkis gibi kavramlarla birlikte edebiyatta kullanılır.

Sinân : Hz. Yusuf'un lakabıdır.

Tatar : Tatar ırkı. Daha çok misk ile birlikte anılır. Kelime mecazen zalim, gaddar, merhametsiz anlamına gelir.

Tirnovi : Balkan bölgesinde bir yer adı.

Vamık : Seven, sevdalı. Vamık u Azra hikayesinin erkek kahramanı.

Yakup : İbrahim Peygamberin torunu, İshak Peygamberin oğlu, Eyyub Peygamberin yeğeni olur. Oğlu Yusuf'un kaybolmasıyla hüzne kapıldığından hüznle birlikte anılır.

Yusuf : İsrailoğulları peygamberlerinden olup Yakup Peygamberin oğludur. Yusuf Peygamber edebiyatta harikulâde güzelliği ile anılır. Güzel rüyalar tabir etmesiyle bilinir. Kenan - Züleyha gibi kelimelerle birlikte anılır.

نوله گویند یا اگره ایلم اختیار دون فریاد
 چمنه عندلیب ایلم زای خارونه فریاد
 دل اندیشه کنازانه او غور یاس افکن امید
 مدد صیرت فریاد شوم افکار دون فریاد
 اینس مجلس ایچکر نالیش صدف حسرتونه
 طبیب ایلم اینی علت بیمار دون فریاد
 تقافل کوز عیقا قوه وضعی شمری حوزیا کوزه
 آمان اغفال ناز آرزو آیش وللا اردن فریاد
 فریاد کویک اقبال طالع اولدرک کوزی
 قلکله کسبیا خون بخت نخس آثار دون فریاد

عید

مانند عیقه طبع از چلک صباهای عید
 برو فوق دل مساعدا ایچمه هوای عید
 عشاق و عشق مایه اهنک مرصبا
 تقسیم اولونج شوق مبارکه برای عید

برفتن صبر نظر آشوب دنیا در او شوق
 کیم ایضا آریه من اطوار حسن دلگشنگ
 کسبیا مستحنا اعلا و انا و نادر او شوق
 غزل با حرفه انداز

جمله گاه خاطر کله کجه با نقری امید
 ایلم اغوش تجمل آلف با زوی امید
 هر نه دظو چاکه چاکه ایتمه درونی بیخ یاس
 یه صحت یاب ایلم تا غیر بر روی امید
 بین غم سزای آرزو ایتمز دی کار
 زین باغ صلب اولم ورد خوشبوی امید
 عرصه خضوع نومه سیدی قیام روی نشین یاب
 ایلمه انظار رشخ خوشش جوی امید
 جلی و مدد اولماز اولدی زبور سزات دل
 کسبیا قالی نقاب طره ده روی امید
 غزل

بوی باره ایلمه بی و بیله ده اناه نشین
 اینی اعلایه صیقل این صغله تا ییل
 کوروی بو معین کمالی اولکله اعلایه تجلی
 بایلمز و بی اعلایه صغله کسبی تاریخ
 دیندی اعلایه صغله کسبی تاریخ
 قالی اهل اغا و صغله کسبی تاریخ

مظهر است سوا که اولی در بدر سینه کتیا
سوی مقصوده صفتین حبت سو ای بی سندا
نخل با حرفه اندر آید
فته خیز شویش محرقه کون ایوه استعنا
سایه شربانه چینی کلکانه ایله ملا
لله لکانه اوله نمک نری شکر در کیم بیکه
عکسی ایله مایه مهر پیا به عرض التنا
کله آیات منکله ایله من نفس با کسر
عم عشق ایوه اولور سه عاشقانه ابن صناد
بنفانان زنجیر کهنه نهنگه صنم آن و ش
قدای عیانه رفکله ترکه ایله ارض المیا
کتیا سه منزل مقصودینه دهیاب اولور
ایله رومی پیر طریقی
نخل
بارک خبای خاطر ظاهر هر بار کلوی کیدر

بوز دردی کیف همنه افطار کی صبا گه
اسکاه صومه غایب اولوب شربانی عید
وریدی فساد نیت مهرود عالمه
تازه عرض ایله کجه بو زین زربانه عید
سن طوبت صیام روزه هجره آف کتیبیا
ایشون وصال یار به عالم صمائی عید
نخل
کج کله چغوش جهنم آره کز اول سرو قد
جنبش رفتار کز ایله صغو بر لر حسند
کم نگاه و بیغ اعتیاد ره حق صمقسون
کورد مسون و بیار شوق افق ایله کچشم بید
نوله ایله سه تالار طم اشکم ایکی جانبه
مهرشش کیریم صومع اور روضه شیخیر زومد
جامه زربانه بر که نکه ایمن نظر
ضلت تحریه در دوشنه در ویشنه غل

عندليب ستر و نض و جلد حالی کل و بر
 هی می مطربه فکه شوق کونا کون کلور
 طبعه انواع نشا طی نغمه بسبل و بر
 فلا لسانی قناعتد شرفیاب ایلیش
 آدمه صحنی ز نالت جش و اتم ذی و بر
 کسبیا بر ساقی بی ابد کی عرض تشکی
 عوی جوق اولسون با نهاب صبر سینه ای بر
 خال

کو یا اطراف کعبه زق آ رکور کبدر
 سوزای طبعه ایله طاعتیم شعوری
 د اتم در و نه بو به بیخ افکار کلور کبدر
 خطه عناری گله کور بور گله نر آ آ اولور
 اقلیم صنی باصمه انش آ رکور کبدر
 اولمز تعظیم کبصه نر با طکاه د نیه ده
 بوکار گاه عالمه تجار کلور کبدر
 یوکلمنه بآر تحت دهی جستر د اول
 عارف اولان جراته سببا رکور کبدر
 بوق عرضاله چاره در یاره صبح و شام
 بهره ده کسبیا بیجه عشقو آ رکور کبدر
 خال

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
 DOKÜMANTASYON BÜROSU

آدمک قدری کبی بل آتسندن دو یار

غزل

بهر توفیق حق راه هدایتش رفیق قدر

صداقت برورشیا ب شرفیاب صد بقدر

تو کلماتی سخن قسماً به ابد ایها ل

دل وادی بخوره فیض باری شغیف قدر

بجای حل معنای لب دلدار و هبیدار

بیم بحث هیول امتناع فکر و فید قدر

مطابق علم الغیب و رو ذات لذت قلبم

بجلیکاه احکام حکم بیت عیب قدر

جواز گوی یاره واحله بند اوله در فهم

ولی خوف عدوی راهزنی سزای طبع قدر

ویرت العاقله شمع کسبیا آرایش معنی

جای کلمه سخن اندیشه طبع سلب قدر

غزل

شرف فیض اش کبری به روح خانه در

و اعظم اخلاص در روان استراحتش نیاز

صانع تاثیر دعای صو تنه اله خانه در

اکلام آن افاضل ابرام نکات نظمی

کبی اول موهبها را باینه عرفا خانه در

غزل

دل تکلم مونس جانقا و فاسندن دو یار

مست استاد اطباتی و آسندن دو یار

کرم و سرور و نگرانی آزمایش ابلیس

انقلاب عالم کوفی هو آسندن دو یار

میل علی عشاقه یا رک شیشه سی اسیر ایله

وصایا دلدار که کوکله جوه نآسندن دو یار

سوزشندن انگر هر عشق با ر مستعد

کله آرزو نالشی افزای نوا سندن دو یار

هر کلمه معیار قدری سیرتتدنی بلانو در

باغلو در جانا حبال طره که قید جنون

فکر زلفقت عشق و لبسته سود آید

زندگیان لذت کجفت عشق اولیان

بیه بیخانه لوده منت صهبا آید

لفو خزانای بولور تحصیل کار سودنی

سوق عالیله او کیم سر پایه سبزه خویا آید

صده برافندی به فو لام که کسینا

روز و شب شمع دهرت آوست اعلا آید

غزل

کوکریف جانی هر کسه بر درد سر ویرز

اول شوخه بکوز اول که صو نکانه لدر ویرز

فالام وجود ایدیه عدم آیمه بر اضطلاب

یوقی یگانه بو ایلون نجب بر ضرب ویرز

بر بزم عیش کهره ذار اید که که صیف

ساقیسی رنده میکش فونه جکر ویرز

دل شوق عشق بار بله محلو صریحه در

سینه کز له مولو محلسم د فینه در

تقریب اقترا آن او فر طلعت آینه

حکم خواص بر تو طالع فرینه در

آه با در جان فکله یخ عیشی ساقیا

دریا کز آر کینه پی آله سفینه در

عالم نگاه نیم ایدیه سیر ایلر عالی

اول شیخ فر مرفقا نجب آینه سینه در

ایله بوشه دکشا احبا آید بر کز آر

کسی هدیه دل ذار کشته در

غزل

خوزه چشکته فنون فتنه بی ایما آید

سویها روت نکانه عالمی شینا آید

جنت لنگه نوله ایلر سه اهل دل جلد

منزل العذیب اوزره دایم نشن بر عو خا آید

جهانگه دلفریب آلابیش دجوسنه باقنه

نقوشنی محو اولور آراکیشنی رسم حلامند

یوری اصصاف الزرق علی الاله فتاعتیلر

و تخلیانه کسبی نغمتی چوق بر عی آر شد

قال

ذات پاکیزه شمیم وادی روانه کز ز

منظر فیض شرف مورد اقب آله کز ز

بیم آور دآره یه شملک اور قاصی کوزلن

قیونه کبر مکه ساعت کبی دلآله کز ز

کرد بار اول خاطر اه اول از مفسسبی

هر کیکه میل درونی بی اطفاله کز ز

بازی بر لب ابله آزد در صغه ستر اختیار

سیر ایدین دآتم اول ابلسی زه اضلاله کز

غزیه کسبی فتی حاتی بریشان چقدری

بجز یا اولیاه عجب شملکی نه احواله کز ز

قال زاباقه پیرمخافه الزلطون تان

هرقنه اولسه البت او جفن آله بز و بر

تا اهله کسبیا غزل عرض ایلین کسبی

کویاکه ذایغ بدمنه کلش کس و بر

قال

حلسان خلوص ای دل نجیب باغ سخا دلند

نواز شکاه عزت جای شوق آباد لآهند

علاق آدی و در ایلر اجبال نجیب

تعلق هر کسه یاس اکلن شور فلان کز ز

گر در بخت اسعد فیض استعدا آد توفیقه

مهیمن اجاب توبیه شرف صافانه کز ز

تواضع بر سر ایلر قددی هر سیر ده انسانگه

دل دانشوره اخلاق مستحسبی هم ایلند

نسب دعوتی اول از چار شوی قایلین

کشیوه موجب تربیه نایید عنایت ز

رفت و شناسایی مهربی دل بدهد اینستون کور
 اشک چشم مویبده محی آت طوف آن در
 اجنط آب عشقه بر کوه جوش اینستون کور
 در کنار ایلر در مطوب ذاتن هر کسکش
 بجلا طاق خداوندی خروش اینستون کور
 اول کوزی آهوی سن بجه پلکه ناز اولور
 بزده بر جام شیر شوخ اینستون کور
 کسبیا سانی اینکجه سکیب حجر سار
 حق سینه برکز اول احواله دو ش اینستون کور
 میل نگاه خطه دکلر جماله در
 حق نظر زمانه ده هب جماله در
 وقت برآر خججه بان عیشکا هسنه
 دزدی قدهم جمدن بر التون سباله در
 باق اختلاف کرده فیض تجلی به

ایام برار بر دی بشنک چو ازهار
 دوندی تم حضرای بنه ساعه کلز آر
 روح اولک صبا کلشنی اعیانه سحره
 بولای دم جا بخش مسیحا ای چه نزار
 صوکی افار سیره ضامن باغنه عالم
 اول سر و قیام اینسه اگر ناز بیه رفتار
 کلخینه لراجهای نمائشاک رباضنه
 بیل صفت افتاده لرایلر سه نه نم نزار
 سبکچی طاغیری صبا زلف مکارک
 سیر ایلین اچوی صمانوز ناهه نازار
 کسبی بودم صم دلجوی برآرکش
 احکامنی حکم الله ایکن ابه کور اظهار
 ناله مرز بیلندی ای دل هوشت اینستون کور

سوی زوایه کما کل که قدیم آره دوش
 بند چینه آده بچیر کبی ناله لرا سدر
 میخ دل که چق اول طره طاره دوش
 کتیا فیض تجلی سیرایت عشق کفیه
 کیمی نازه کیم ر کیمی کلز آره دوش

تغزل

غزوه او فکفه عرض ایلاکه عشاقه یلکدر
 اول مرکن خون نیر زنا بشی هر کسه دکلدر
 هیرده طو تو بشد مرده صغین سوزش عشق
 برین لکه ایدر جگه دخی نوجه فشکلدر
 عم جگه کلور هاله آغوشه او مرده
 بروخی دل البت دوز اوله بو فکلدر
 شفا کو امید ایینه ایندیرن انیوا
 اول کوزای با آ امید کی سب انکلدر
 یوق آه شدر با شله نرم اینلکه چاره

هر کسه شوق سعی اصل برضیاله در
 کوزا چدر روی ترکسه داغ دل عهزمنه
 کلز آره شغایق افندی لاله در
 خط حسن یاری اول قدر ایش کوییا
 نور آینه شیخ ایدر بر رساله در
 زلفن نقاب ایله دن قهدی روبنه
 کوزدن صبر صنی ستره حواله در
 اول ماه وشه کتبی سما ایچ عشقون
 دلزده داسمن آن اوله جق بر عقاله در

تغزل

بیر عرف کیم ریغ خط او درد لاله در دوش
 کوییا شبنم در درد چمن آره دوش
 عشق زلفه دلبسته لرا اول لیلی و شکله
 قیس دیوانه صفت و آدی کوسا آره دوش
 سوه بچی قلد رشته لیلایه دوز